

**UCHWAŁA NR XLVI/325/2018
RADY MIEJSKIEJ W SŁAWKOWIE**

z dnia 25 stycznia 2018 r.

**w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Sławków na lata
2018-2021**

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt. 9, art. 18 ust. 2 pkt. 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2017 r. poz. 1875 ze zm.), art. 87 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2017 poz. 2187 ze zm.), po uzyskaniu pozytywnej opinii projektu programu przez Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach, **Rada Miejska w Sławkowie**

uchwała:

§ 1. Przyjąć Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Sławków na lata 2018-2021, po uzyskaniu pozytywnej opinii przez Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, stanowiący załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Sławkowa.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega publikacji w Dzienniku Urzędowym Województwa Śląskiego.

Przewodniczący Rady
Miejskiej

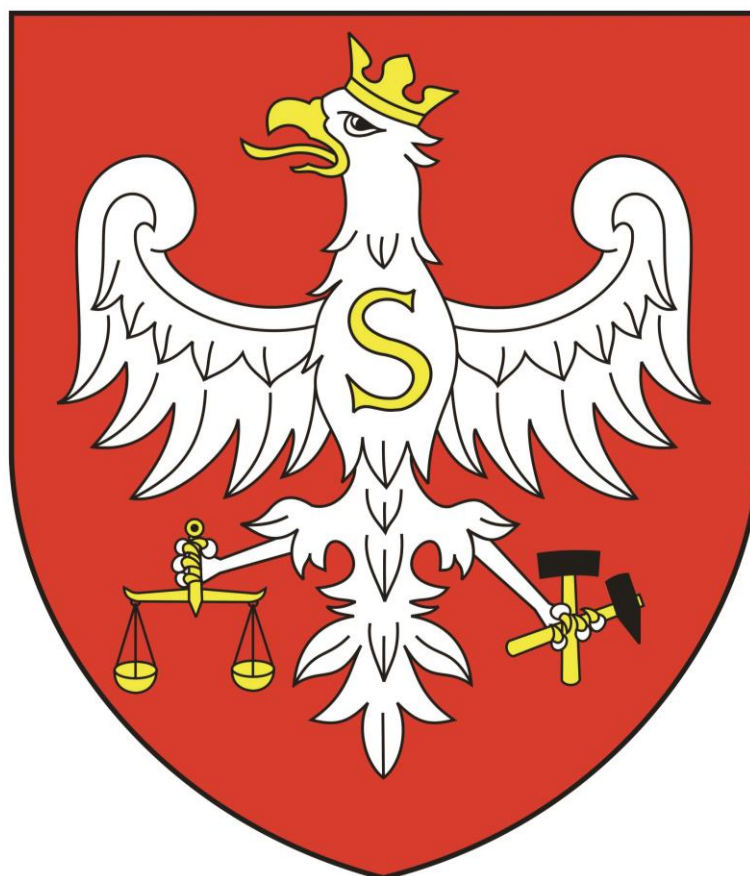
mgr Marta Rus

Załącznik do Uchwały Nr XLVI/325/2018

Rady Miejskiej w Sławkowie

z dnia 25 stycznia 2018 r.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY SŁAWKÓW NA LATA 2018 - 2021

OPRACOWANIE:
mART Marta Danielska
ewidencjazabytkow@gmail.com

SŁAWKÓW, LISTOPAD 2017

Spis treści

1. Wstęp.....	3
2. Podstawa prawna opracowania Gminnego programu opieki nad zabytkami.....	4
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce	5
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	14
4.1. Relacje Gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu.....	17
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	24
5.1. Relacje Gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy	24
5.2. Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy	32
5.2.1. Charakterystyka gminy	32
5.2.2. Historia gminy Sławków	38
5.3. Krajobraz kulturowy i zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy.....	40
5.4. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony.....	50
5.4.1. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków.....	51
5.4.2. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków.....	53
5.5. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków	54
5.6. Zabytki archeologiczne w gminnej ewidencji zabytków.....	57
6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń	59
7. Założenia programowe oraz zasady oceny realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami...	63
8. Instrumentarium realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami.....	69
9. Źródła finansowania Gminnego programu opieki nad zabytkami.....	71
9.1. Dotacje.....	72
9.2. Programy operacyjne Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.....	78
9.3. Środki europejskie	79
10. Realizacja i finansowanie przez gminę Sławków z zakresu ochrony zabytków	84
11. Bibliografia.....	87
12. Spis tabel.....	88

1. Wstęp

Dziedzictwo kulturowe jako jeden z podstawowych aspektów życia i działalności człowieka, kształtuje związki międzyludzkie i określa tożsamość i świadomość społeczności. Obiekty zabytkowe stanowią cenny element kultury, który wpływa na kształtowanie się otoczenia człowieka współczesnego, mający wszechstronny wpływ na jego życie codzienne. Bogactwo i różnorodność dziedzictwa, należycie pielęgnowane i wykorzystane, powinny stanowić jeden z głównych czynników rozwoju życia społeczno - gospodarczego.

W 30 lat po zapoczątkowaniu w Polsce przemian ustrojowych pojawiają się nowe zjawiska i postawy wobec problemu ochrony dorobku i spuścizny minionych pokoleń. Zaczynamy postrzegać dziedzictwo kulturowe jako jedną z ważniejszych gałęzi życia gospodarczego, która może generować znaczne zyski. Przejawem nowego podejścia władz do roli dziedzictwa kulturowego było przyjęcie 23 lipca 2003 r. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, która zastępując starą ustawę o ochronie dóbr kultury z 1962 r., na nowo zdefiniowała pojęcia z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego i określiła politykę państwa oraz powinności władz państwowych i samorządowych w tej dziedzinie. Ustawa zobowiązuje organy samorządu do sporządzania co cztery lata Programów opieki nad zabytkami. Niniejsze opracowanie stanowi wypełnienie ustawowego obowiązku.

Przedmiotem Gminnego programu opieki nad zabytkami Gminy Sławków (GPOnZ) jest problematyka ochrony dziedzictwa kulturowego gminy Sławków. Niniejsze opracowanie sporządzono zgodnie z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. 2014 poz. 1446, ze zm.) oraz z wytycznymi Narodowego Instytutu Dziedzictwa. GPOnZ sporządzany jest przez Burmistrza, następnie po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, zostaje przyjęty przez Radę Miejską. GPOnZ ogłaszany jest w Dzienniku Urzędowym Województwa Śląskiego. Sporządza się go na okres 4 lat, natomiast co 2 lata Burmistrz przedstawia Radzie Miejskiej sprawozdanie z wykonania GPOnZ.

Dokument ten stanowi kontynuację opracowanego Programu opieki nad zabytkami Gminy Miejskiej Sławków na lata 2011 - 2014, który został przyjęty uchwałą nr III/9/10 Rady Miejskiej w Sławkowie z dnia 29 grudnia 2010 r. GPOnZ został zaktualizowany w zakresie potencjału dziedzictwa kulturowego i źródeł finansowania oraz dostosowany do zmieniających się realiów dotyczących opieki nad zabytkami w części analizy SWOT, celów i działań.

GPOnZ to dokument uzupełniający do innych aktów planowania. Jest dokumentem polityki administracyjnej w zakresie podejmowanych działań dotyczących inicjowania, wspierania i koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Głównym odbiorcą GPOnZ jest lokalna wspólnota samorządowa. W zamierzeniu beneficjentami GPOnZ mają stać się nie tylko prywatni właściciele czy użytkownicy obiektów zabytkowych, ale również mieszkańcy gminy. Istotnym celem GPOnZ jest dążenie do osiągnięcia odczuwalnej i akceptowanej społecznie poprawy w zakresie: stanu zachowania i utrzymania obiektów zabytkowych znajdujących się na terenie gminy, szeroko pojmowanego zasobu dziedzictwa kulturowego oraz zachowania krajobrazu kulturowego. Ważne jest, aby poprawa ta dokonywała się przy partycypacji mieszkańców gminy, w różnych formach ich życiowej aktywności (praca zawodowa, działalność społeczna, działania wynikające z prawa

własności lub z użytkowania obiektów zabytkowych) zaangażowanych w opiekę nad zabytkami. Obowiązkiem władz publicznych w tym względzie jest z kolei pobudzanie i usprawnianie mechanizmów regulujących kwestie tej opieki oraz tworzenie i wspieranie inicjatyw mających taką opiekę na celu.

2. Podstawa prawna opracowania Gminnego programu opieki nad zabytkami

Podstawę prawną opracowania GPOnZ stanowi ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. z 2014 r. poz. 1446 ze zm.), która mówi o obowiązku sporządzania przez samorządy wojewódzkie, powiatowe oraz gminne, na okres czterech lat programu opieki nad zabytkami. oraz ustawa z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz niektórych ustaw (Dz. U. 2017 poz. 1595).

W świetle ustawy ochrona zabytków to aktywność administracji publicznej, która ma na celu stworzenie sprzyjających okoliczności prawnych, finansowych i organizacyjnych, służących zachowaniu, zagospodarowaniu i utrzymaniu zabytków, zapobieganie zagrożeniom, niszczeniu, niewłaściwemu użytkowaniu, uszczupleniu zasobów zabytków, a także kontroli stanu zachowania i przeznaczenia zabytków oraz uwzględnianie tych zadań w kształtowaniu polityki planistycznej i środowiskowej. Terminem opieka nad zabytkami ustawa obejmuje działania właścicieli zabytków, które tworzą warunki dla naukowego badania zabytków, prowadzenia przy nich prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, zabezpieczenia i utrzymania ich samych oraz ich otoczenia w jak najlepszym stanie oraz popularyzowania i upowszechniania wiedzy o nich. W ustawie określono kwestie związane z ochroną i zarządzaniem dziedzictwem kulturowym, a szczególnie zagadnienia tworzenia krajowego programu ochrony i opieki nad zabytkami, organizację organów ochrony zabytków (zadania i kompetencje w zakresie ochrony zabytków wykonuje Generalny Konserwator Zabytków w imieniu ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego oraz wojewódzcy konserwatorzy zabytków działający w imieniu wojewodów), zakres i formy ochrony zabytków (którymi są: wpisanie do rejestru zabytków, wpisanie na Listę Skarbów Dziedzictwa, uznanie za pomnik historii, utworzenie parku kulturowego oraz ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego), a także zasady finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków. Zapisy ustawy, zwłaszcza w punktach dotyczących form ochrony zabytków, są komplementarne do zapisów ustaw o samorządzie terytorialnym (o planowaniu przestrzennym oraz o ochronie przyrody). Ponadto, ustawa dookreśla zakres zadań dotyczących ochrony zabytków i opieki nad nimi administracji samorządu gminnego i powiatowego.

Art. 87 ust. 2 cytowanej ustawy, wyznacza cele opracowania GPOnZ i są one następujące:

1. Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
2. Uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
3. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
4. Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
5. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
6. Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
7. Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Zabytki zostały objęte w Polsce ochroną zadeklarowaną jako konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela. Znaczenie dziedzictwa kulturowego dla rozwoju cywilizacyjnego oraz zadania państwa w zakresie ochrony określają artykuły 5 i 6 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Dookreślenie konstytucyjnego obowiązku państwa wraz z podziałem kompetencji na poszczególne organy administracji publicznej i instytucje państwowe następuje na poziomie ustawodawstwa zwykłego.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r., która zastąpiła starą ustawę o ochronie dóbr kultury z 1962 r., powiązała ochronę zabytków z ochroną szeroko pojmowanego dziedzictwa kulturowego, umieszczając to zagadnienie w kontekście naszego uczestnictwa w kulturze i historii całej Europy. Nowe prawo zostało dostosowane do zasad obowiązujących w Unii Europejskiej.

Obowiązujące uregulowania prawne, dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, zostały zawarte w:

• **Konstytucji RP** (Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. - Dz. U. nr 78 poz. 483 ze zm.) w przepisach:

- **Art. 5:** „Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”.

- **Art. 6 ust. 1:** „Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju oraz (...) udziela pomocy Polakom zamieszkałym za granicą w zachowaniu ich związków z narodowym dziedzictwem kulturalnym”.

- **Art. 86:** „Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa”.

• **Ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami** (t. j. Dz. U. z 2014 r. poz. 1446 ze zm.), która jest głównym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce. Przy opracowaniu programu opieki nad zabytkami należy uwzględnić przepisy tej ustawy, takie jak:

- **Art. 3:** który definiuje podstawowe pojęcia użyte w ustawie, takie jak: zabytek, zabytek nieruchomy, zabytek ruchomy, zabytek archeologiczny, instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami, prace konserwatorskie, prace restauratorskie, roboty budowlane, badania konserwatorskie, architektoniczne, archeologiczne, historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny, historyczny zespół budowlany, krajobraz kulturowy, otoczenie zabytku.

W tym miejscu należy wyjaśnić pojęcie zabytku. Zabytek, jest to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, które są dziełem człowieka lub związane są z jego działalnością. Stanowią one świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

- **Art. 4:** objaśnia, że ochrona zabytków polega na podejmowaniu w szczególności przez organy administracji publicznej działań mających na celu: „zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie; zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków; udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków; przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę; kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków; uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska”.

- **Art. 5:** określa, w sposób otwarty, kwestię opieki nad zabytkami: „opieka nad zabytkami sprawowana jest przez jego właściciela lub posiadacza i polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków naukowego badania i dokumentowania zabytku; prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku; zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie; korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości; popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz o jego znaczeniu dla historii kultury”.

- **Art. 6:** klasyfikuje w układzie rzeczowym przedmioty ochrony i zarazem stanowi szczegółową definicję zabytku:

„1. Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

1) zabytki nieruchome będące, w szczególności:

a) krajobrazami kulturowymi,

b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,

c) dziełami architektury i budownictwa,

d) dziełami budownictwa obronnego,

e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,

f) cmentarzami,

g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,

h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

2) zabytki ruchome będące, w szczególności:

a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,

b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,

c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,

d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,

e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach,

f) instrumentami muzycznymi,

g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,

h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:

a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,

b) cmentarzyskami,

c) kurhanami,

d) relikami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

2. Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej”.

- **Art 7:** reguluje następujące formy ochrony zabytków:

1) wpis do rejestru zabytków, który dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków.

Dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków. Do rejestru wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku. Wpis do rejestru historycznego układu urbanistycznego, ruralistycznego lub historycznego zespołu budowlanego nie wyłącza możliwości wydania decyzji o wpisie do rejestru wchodzących w skład tych układów lub zespołu zabytków nieruchomych. Wpisanie zabytku nieruchomego do rejestru ujawnia się w księdze wieczystej danej nieruchomości na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie decyzji o wpisie do rejestru tego zabytku. Wpisy do rejestru są wolne od opłat. Skreślenie z rejestru zabytków następuje na wniosek właściciela zabytku lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy lub z urzędu, na podstawie decyzji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Na podstawie decyzji wojewódzki konserwator zabytków występuje z wnioskiem o wykreślenie wpisu z księgi wieczystej i z

katastru nieruchomości. Informacja o skreśleniu ogłoszona jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Wykreślenia wolne są od opłat. Zabytek ruchomy wpisuje się do rejestru na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków - na wniosek właściciela tego zabytku. Wojewódzki konserwator zabytków może wydać decyzję o wpisie z urzędu - w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę.

1a) wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa.

Listę Skarbów Dziedzictwa prowadzi minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Na Listę Skarbów Dziedzictwa wpisuje się zabytek ruchomy o szczególnej wartości dla dziedzictwa kulturowego, zaliczany do jednej z kategorii, na podstawie decyzji wydanej przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, z urzędu albo na wniosek właściciela zabytku ruchomego.

2) uznanie za pomnik historii.

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w drodze rozporządzenia, może uznać za pomnik historii zabytek nieruchomy wpisany do rejestru lub park kulturowy o szczególnej wartości dla kultury, określając jego granice. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może złożyć wniosek, po uzyskaniu opinii Rady Ochrony Zabytków. Cofnięcie uznania zabytku nieruchomego za pomnik historii następuje w trybie przewidzianym dla jego uznania. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może przedstawić Komitetowi Dziedzictwa Światowego wniosek o wpis pomnika historii na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Naturalnego UNESCO w celu objęcia tego pomnika ochroną na podstawie Konwencji w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego.

3) utworzenie parku kulturowego, w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Park kulturowy może utworzyć, na podstawie uchwały, rada gminy po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego. Dotyczą w szczególności: zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków i ich otoczenia, innych zabytków nieruchomych znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków oraz parków kulturowych. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego ustala się również, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

- **Art. 16 ust. 1:** wskazuje radę gminy, jako organ tworzący park kulturowy. Jest on tworzony na podstawie uchwały, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

- **Art. 17:** określa zakazy i ograniczenia dotyczące terenu parku kulturowego, związane z prowadzeniem robót budowlanych oraz działalności przemysłowej, rolniczej, hodowlanej,

handlowej lub usługowej, zmianami sposobu korzystania z zabytków nieruchomych, umieszczaniem tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1, składowaniem lub magazynowaniem odpadów, zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury, składowania lub magazynowania odpadów.

- **Art. 18:** „1. Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

2. W koncepcji, strategiach, analizach, planach i studiach, o których mowa w ust. 1, w szczególności:

- 1) uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- 2) określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;
- 3) ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami”.

- **Art. 19:** wskazuje, że „1. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę: 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia, 2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, 3) parków kulturowych.

1a. W decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego uwzględnia się w szczególności ochronę: 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia; 2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.

1b. W uchwale określającej zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń uwzględnia się w szczególności: 1) ochronę zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia; 2) ochronę zabytków nieruchomych, innych niż wymienione w pkt 1, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków; 3) wnioski i rekomendacje audytów krajobrazowych oraz plany ochrony parków krajobrazowych.

2. W przypadku gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie, o których mowa w ust. 1.

3. W studium i planie, o których mowa w ust. 1, ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków”.

- **Art. 20:** mówi o konieczności uzgadniania projektów i zmian planów zagospodarowania przestrzennego wojewódzkich i miejscowych z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

- **Art. 21:** „Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy”.

- **Art. 22:** „1. Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków.

2. Wojewódzki konserwator zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa.

3. Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego niewpisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku.

4. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy.

5. W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte: 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru; 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków; 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

6. Właściwy dyrektor urzędu morskiego prowadzi ewidencję zabytków znajdujących się na polskich obszarach morskich w formie zbioru kart ewidencyjnych”.

- **Art. 89:** wskazuje, że „organami ochrony zabytków są:

1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;

2) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków”.

• **Ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym** (t. j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1875), gdzie w art. 7 ust 1 pkt. 9 zostały określone zadania własne gminy: „zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy (...) kultury, w tym (...) ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”. Pośrednio do ochrony zabytków odnoszą się zadania obejmujące kwestie: ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej, gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego, bibliotek gminnych i innych instytucji kultury, kultury fizycznej i turystyki, zieleni gminnej i zadrzewień, cmentarzy gminnych, utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych, promocji gminy.

Istotne uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, znajdują się w innych obowiązujących ustawach, w tym:

• **Ustawa z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz niektórych innych ustaw** (Dz. U. 2017 r. poz. 1595).

• **Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym** (t. j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1073). Ustawa określa zasady kształtowania polityki przestrzennej przez jednostki samorządu terytorialnego i organy administracji rządowej oraz zakres i sposoby postępowania w

sprawach przeznaczania terenów na określone cele oraz ustalania zasad ich zagospodarowania i zabudowy. Ustawa, mówi także, że w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, uwzględnia się wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

• **Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane** (t. j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1332). Ustawa normuje działalność obejmującą sprawy projektowania, budowy, utrzymania i rozbiórki obiektów budowlanych oraz określa zasady działania organów administracji publicznej w tych dziedzinach. Przepisy ustawy nie naruszają przepisów odrębnych, a w szczególności, między innymi o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami - w odniesieniu do obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

• **Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska** (t. j. Dz. U. z 2017 r. poz. 519), która mówi między innymi o tym, że ochrona środowiska polega na zachowaniu wartości kulturowych.

• **Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody** (t. j. Dz. U. z 2016 r. poz. 2134 ze zm.), której przepisy określają między innymi kompetencje dotyczące wycinki i pielęgnacji drzew, na terenach objętych prawną ochroną konserwatorską.

• **Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami** (t. j. Dz. U. z 2016 r. poz. 2147 ze zm.). W rozumieniu ustawy, celem publicznym jest między innymi: opieka nad nieruchomościami, stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Ustawa określa między innymi postępowanie wobec nieruchomości objętych prawną ochroną konserwatorską.

• **Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej** (t. j. Dz. U. z 2017 r. poz. 862). Ustawa mówi, że działalność kulturalna polega na upowszechnianiu i ochronie kultury (art. 1 ust. 1). Mecenat nad działalnością kulturalną sprawuje państwo i polega on na wspieraniu i promocji twórczości, edukacji i oświaty kulturalnej, działań i inicjatyw kulturalnych oraz opieki nad zabytkami. (art. 1 ust. 2). Mecenat nad działalnością kulturalną sprawują też jednostki samorządu terytorialnego (art. 1 ust. 4). Art. 2 ustawy wymienia formy organizacyjne działalności kulturalnej, wśród których znajdują się obok teatrów, oper, operetek, filharmonii, orkiestr, kin, muzeów, bibliotek, domów kultury, ognisk artystycznych, galerii sztuki - ośrodki badań i dokumentacji w różnych dziedzinach kultury. Jednostki samorządu terytorialnego organizują działalność kulturalną, tworząc samorządowe instytucje kultury, dla których prowadzenie takiej działalności jest podstawowym celem statutowym. Prowadzenie działalności kulturalnej jest zadaniem własnym jednostek samorządu terytorialnego o charakterze obowiązkowym (art. 9 ust. 1, 2). Instytucje kultury, a zwłaszcza muzea, jednostki organizacyjne mające na celu opiekę nad zabytkami, ośrodki badań i dokumentacji, biura wystaw artystycznych, galerie i centra sztuki, FilMOTEKA Narodowa, biblioteki, domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby, ogniska artystyczne, domy pracy twórczej - prowadzą w szczególności działalność w zakresie upowszechniania kultury. Do podstawowych zadań tych instytucji należy między innymi sprawowanie opieki nad zabytkami.

- **Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie** (t. j. Dz. U. z 2016 r. poz. 1817 ze zm.). W ramach ustawy, gminy mogą wspierać działalność kulturalną związaną z ochroną zabytków i tradycji prowadzoną przez organizacje pozarządowe (między innymi stowarzyszenia).
- **Ustawa z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu, tzw. Ustawa Krajobrazowa** (t. j. Dz. U. z 2015 r. poz. 774). Ustawa definiuje pojęcie reklamy, szyldu, krajobrazu, krajobrazu kulturowego, krajobrazu priorytetowego. Nakłada też m.in. obowiązek sporządzania przez samorząd wojewódzki audytu krajobrazowego, w którym mają być zdefiniowane obszary krajobrazów priorytetowych, gdzie sejmik województwa ma mieć możliwość ustalania norm dotyczących wysokości, kształtu budynków i ewentualnego stosowania materiałów miejscowych lub tradycyjnej architektury. Ustawa wprowadza kary za nielegalne reklamy. Ponadto daje samorządom możliwość uchwalenia lokalnego kodeksu reklamowego, w którym określone zostaną zasady sytuowania m.in. nośników reklam.
- **Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 22 czerwca 2017 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków**, które określa tryb wydawania pozwoleń, dane i informacje, jakie zawierają wnioski o wydanie pozwoleń, dokumentację dołączaną do tych wniosków, niezbędną do ich rozpatrzenia, dane i informacje, jakie zawierają te pozwolenia, oraz warunki, które mogą być w nich zastrzeżone, a także elementy, które zawiera dokumentacja prac konserwatorskich i prac restauratorskich przy zabytku ruchomym wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz dokumentacja badań archeologicznych.
- **Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenie rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem** (Dz.U. 2011 nr 113 poz. 661).

- **Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków** (Dz. U. 2017 r. poz. 1674).
- **Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 12 maja 2004 r. w sprawie odznaki „Za opiekę nad zabytkami”** (Dz. U. 2004 r. nr 124, poz. 1304), które określa tryb składania wniosków o przyznanie odznaki, wzór i wymiary tej odznaki oraz sposób jej wręczania i noszenia.
- **Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych** (Dz. U. 2004 r. nr 212, poz. 2153).
- **Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków** (Dz. U. 2004 r. nr 30, poz. 259).
- **Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 18 kwietnia 2011 r. w sprawie wywozu zabytków i przedmiotów o cechach zabytków za granicę** (Dz. U. 2011 r. nr 89, poz. 510).
- **Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 1 kwietnia 2004 r. w sprawie nagród za odkrycie lub znalezienie zabytków archeologicznych** (Dz. U. 2004 r. nr 71, poz. 650).

Zasady ochrony zabytków, znajdujących się w muzeach i bibliotekach, zostały określone w:

- **Ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach** (t. j. Dz. U. z 2017 r. poz. 972). Określa podstawowe ramy i zasady funkcjonowania polskich muzeów. Według przepisów ustawy „Muzeum jest jednostką organizacyjną nie nastawioną na osiągnięcie zysku, której celem jest trwała ochrona dóbr kultury, informowanie o wartościach i treściach gromadzonych zbiorów, upowszechnianie podstawowych wartości historii, nauki i kultury polskiej oraz światowej, kształtowanie wrażliwości poznawczej i estetycznej oraz umożliwianie kontaktu ze zbiorami” (art. 1).
- **Ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach** (t. j. Dz. U. z 2012 r. poz. 642 ze zm.). Mówi, iż biblioteki i ich zbiory stanowią dobro narodowe, służą zachowaniu dziedzictwa narodowego. Biblioteki organizują i zapewniają dostęp do zasobów dorobku nauki i kultury polskiej oraz światowej.

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy:

- **Ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach** (t. j. Dz. U. z 2016 r. poz. 1506 ze zm.).

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

GPOnZ jest zgodny z założeniami polityki państwa w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami. Dokumenty, do których odwołuje się GPOnZ połączono na trzech poziomach: ogólnokrajowym, regionalnym (wojewódzkim) oraz lokalnym. Są to różnego rodzaju strategie, studia i programy, które dotyczą problematyki ochrony i popularyzacji dziedzictwa kulturowego.

GPOnZ zbieżny jest ze strategicznymi celami państwa w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami. Cele te wymienione są w następujących dokumentach:

- **Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami 2014 - 2017**

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2014 - 2017 przyjęty został w dniu 24 czerwca 2014 r. przez Radę Ministrów. Dokument ma usprawnić nadzór nad służbami konserwatorskimi oraz określić źródła finansowania inwestycji i procedur administracyjnych związanych z wydawaniem decyzji oraz przyznawaniem funduszy na prace podejmowane przy zabytkach.

Uchwalony program jest pierwszym dokumentem porządkującym działania organów sprawujących opiekę nad zabytkami. Z programu będą pochodzić fundusze między innymi na szkolenia dla urzędników i ujednoczenie kwestii formalnych. Wśród zadań uwzględnionych w przyjętym dokumencie znalazło się porządkowanie rejestru zabytków oraz przygotowanie zasad oceny stanu zachowania zabytków nieruchomych. Program ma na celu także zwiększenie uspołecznienia ochrony zabytków i opieki nad zabytkami poprzez promowanie takich narzędzi jak konkursy, konsultacje z mieszkańcami i współpraca z mediami. Dokument doprecyzowuje ponadto kompetencje samorządów w zakresie realizowania projektów konserwatorskich i rewitalizacyjnych. Zgodnie z nowymi ustaleniami Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Generalnego Konserwatora Zabytków, w ciągu najbliższych 3 lat zaangażowanie samorządów w opiekę nad zabytkami powinno znacznie wzrosnąć.

- **Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 - 2013 wraz z Uzupełnieniem na lata 2004 - 2020**

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 - 2013, przyjęta przez Radę Ministrów 21 września 2004 r., rozwinięta w 2005 r., poprzez przygotowane przez Ministerstwo Kultury uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 - 2020, jest podstawowym dokumentem rządowym, w którym w oparciu o rzetelną analizę podjęto próbę określenia zasad polityki kulturalnej państwa w warunkach rynkowych. Stanowi ona podstawę do dalszych systemowych rozwiązań w dziedzinie kultury. Misją tej strategii jest „zrównoważony rozwój kultury jako najwyższej wartości przenoszonej ponad pokoleniami, określającej całość historycznego i cywilizacyjnego dorobku Polski, wartości warunkującej tożsamość narodową i zapewniającej ciągłość tradycji i rozwój regionów”.

Uznając kulturę za jeden z podstawowych czynników rozwoju regionów zapisano w strategii następujące priorytety:

- wzrost efektywności zarządzania kulturą,
- wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w systemie działalności kulturalnej i w systemie upowszechniania kultury,

- wzrost uczestnictwa i wyrównanie szans w dostępie do szkolnictwa artystycznego, dóbr i usług kultury,
- poprawa warunków działalności artystycznej,
- efektywna promocja twórczości,
- zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków,
- zmniejszenie luki cywilizacyjnej przez modernizację i rozbudowę infrastruktury kultury.

Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 - 2020 wprowadza programy operacyjne służące realizacji strategii. Jednym z nich jest Program Operacyjny „Dziedzictwo kulturowe”.

W programie wyróżnione zostały dwa komplementarne priorytety:

- rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych oraz rozwój kolekcji muzealnych. Podstawowym celem priorytetu jest poprawa stanu zachowania zabytków, kompleksowa ich rewaloryzacja, zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki, poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji, zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę,
- zadania związane z zakupami dzieł sztuki i kolekcji dla instytucji muzealnych, zakupami starodruków i archiwaliów, konserwacji i digitalizacji muzealiów, archiwaliów, starodruków, księgozbiorów oraz zbiorów filmowych, wspieraniu rozwoju muzealnych pracowni konserwatorskich oraz nowych technik konserwacji zabytków ruchomych.

• **Strategia na rzecz Odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)**

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) (SOR) została przyjęta uchwałą nr 8 przez Radę Ministrów dnia 14 lutego 2017 r. Jest to aktualizacja Strategii Rozwoju Kraju 2020, przyjętej uchwałą Rady Ministrów z dnia 25 września 2012 r.

SOR jest strategicznym instrumentem zarządzania polityką rozwoju realizowaną przez instytucje państwa. W jednolitym systemie programowym przedstawia cele do realizacji w horyzoncie roku 2020 i 2030, określa wskaźniki ich realizacji, wskazuje sposób ich osiągnięcia oraz określa najważniejsze projekty służące realizacji celów SOR.

Głównym celem SOR jest tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym.

Zadania powiązane z obszarem ochrony zabytków zostały uwzględnione w następujących kierunkach interwencji:

1. Budowa i rozwój e-administracji - orientacja administracji państwa na usługi cyfrowe.

Wyznaczony projekt strategiczny:

Digitalizacja i rozwój kultury cyfrowej - kontynuacja procesów związanych z digitalizacją, przechowywaniem i udostępnianiem różnego typu zasobów dziedzictwa cyfrowego w Polsce (muzealnych, bibliotecznych, archiwalnych, audiowizualnych i zabytków), w tym do celów ponownego wykorzystywania, w ramach którego digitalizację należy rozumieć jako nowoczesną formę konserwacji i zabezpieczania najcenniejszych zasobów kultury.

4. Wzmocnienie roli kultury dla rozwoju gospodarczego i spójności społecznej.

Działania do 2020 r.:

- Wzmacnianie potencjału instytucji kultury o szczególnym znaczeniu - wspieranie instytucji kultury, których wieloletnia działalność i tradycja mają szczególne znaczenie dla celów polityki państwa w obszarze kultury i których dorobek jest ważnym elementem budowania tożsamości kulturowej Polaków oraz narzędziem promocji Polski w świecie.
- Wypracowanie systemu wspierania rozwoju sektorów kreatywnych - stworzenie warunków dla rozwoju sektorów kreatywnych w Polsce, które wpłyną na rozwój całego ekosystemu wspierania kultury.

Działania do 2030 r.:

- Ochrona i promocja dziedzictwa narodowego - wykorzystanie potencjału dziedzictwa dla wzmacniania kapitału społecznego oraz poczucia tożsamości i wspólnoty; inwestycje w dziedzictwo narodowe (dobra kultury, nauki i sztuki, zabytki, rozwój sieci muzeów, wspieranie i promocja dziedzictwa kulturowego wpisanego na listę światowego dziedzictwa UNESCO).
- Wzmacnianie tożsamości, poczucia wspólnoty i więzi międzypokoleniowych, poprzez uczestnictwo i zwiększanie dostępu do instytucji i dzieł kultury na wszystkich poziomach funkcjonowania wspólnoty (lokalnym, regionalnym, narodowym), likwidacja „białych plam” w dostępie do kultury.

• **Strategia rozwoju kapitału społecznego 2020**

Strategia rozwoju kapitału społecznego 2020 została przyjęta uchwałą nr 104 przez Radę Ministrów z dnia 18 czerwca 2013 r. Jest jedną z dziewięciu tzw. strategii zintegrowanych, służących wdrożeniu SRK 2020. Jako cel główny wskazano w niej wzmocnienie udziału kapitału społecznego w rozwoju społeczno - gospodarczym Polski, w którego ramach określono cztery cele szczegółowe. W kontekście ochrony zabytków i opieki nad nimi wskazać można czwarty z celów „Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego”, a zwłaszcza jego priorytet 4.1. „Wzmocnienie roli kultury w budowaniu spójności społecznej”. Wytyczone tutaj kierunki działań to:

- 4.1.1. Tworzenie warunków wzmacniania tożsamości i uczestnictwa w kulturze na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym.
- 4.1.2. Ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz krajobrazu.
- 4.1.3. Digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury.

Walory i potencjał tkwiący w dziedzictwie kulturowym są postrzegane w strategii jako „kluczowy element potencjału kulturowego”, a tym samym jedna z „szans rozwojowych dla całego społeczeństwa”. W strategii podnosi się także kwestię znaczenia aktywnej partycypacji społecznej w ochronie zabytków i opiece nad nimi.

• **Koncepcja zagospodarowania przestrzennego kraju 2030**

Koncepcja zagospodarowania przestrzennego kraju 2030 została przyjęta uchwałą nr 239 Rady Ministrów dnia 13 grudnia 2011 r. Jest to najważniejszy dokument dotyczący ładu przestrzennego Polski. Jego celem strategicznym jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej zróżnicowanych potencjałów rozwojowych do osiągnięcia: konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia i większej sprawności państwa oraz spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej w długim okresie. Koncepcja ta kładzie szczególny nacisk na budowanie i utrzymywanie ładu przestrzennego, ponieważ decyduje on o warunkach życia obywateli, funkcjonowaniu gospodarki i

pozwała wykorzystywać szanse rozwojowe. Koncepcja formułuje także zasady i działania służące zapobieganiu konfliktom w gospodarowaniu przestrzenią i zapewnieniu bezpieczeństwa, w tym powodziowego. W znacznie większym stopniu niż dotychczas uwzględnia problematykę ochrony dziedzictwa kulturowego w systemie kształtowania prawidłowej polityki przestrzennej.

Jako cele polityki przestrzennej w aspekcie ochrony zabytków wskazano:

- ograniczenie presji urbanizacyjnej na obszary dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, poprzez rozwój narzędzi wspierania finansowego ochrony przyrody i krajobrazu,
- wprowadzenie systemu standardów zabudowy i zagospodarowania terenu na terenach o niższym reżimie ochronnym,
- wprowadzenie narzędzi kompensacji utraconych korzyści ekonomicznych na terenach o wysokich restrykcjach konserwatorskich,
- wspieranie rewitalizacji zdegradowanych przestrzeni: starych dzielnic mieszkaniowych, obiektów przemysłowych, pokolejowych, opuszczonych wsi przez przyjęcie regulacji z zakresu rewitalizacji obszarów miejskich i starych zasobów mieszkaniowych.

4.1. Relacje Gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

Przy sporządzaniu GPOnZ omówiono uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy wynikające z dokumentów na poziomie:

- **wojewódzkim:** Strategia rozwoju kultury w województwie śląskim na lata 2006 - 2020, Strategia rozwoju województwa śląskiego na lata 2000 - 2020, Strategia rozwoju województwa śląskiego „Śląskie 2020+”, Wojewódzki program opieki nad zabytkami w województwie śląskim na lata 2014 - 2017, Plan zagospodarowania przestrzennego województwa śląskiego, Strategia rozwoju kultury w województwie śląskim na lata 2006 - 2020;
- **powiatowym:** Aktualizacja Strategii Rozwoju Powiatu Będzińskiego na lata 2009 - 2020, Strategia zrównoważonego Rozwoju Zagłębia Dąbrowskiego.

GPOnZ jest zgodny z celami, zasadami i kierunkami wyznaczonymi w wojewódzkich i powiatowych dokumentach programowych oraz z dokumentami wyznaczającymi kierunki polityki przestrzennej gminy.

Dokumenty opracowane na poziomie województwa i powiatu:

- **Strategia rozwoju kultury w województwie śląskim na lata 2006 - 2020**

Strategia rozwoju kultury w województwie śląskim na lata 2006 - 2020 została uchwalona przez Sejmik Województwa Śląskiego dnia 28 sierpnia 2006 r. Jest to dokument, który określa cele strategiczne rozwoju kultury wraz z kierunkami działań.

W strategii wyznaczono cztery cele strategiczne:

Cel I. Wzrost kompetencji potrzebnych do: uczestnictwa w kulturze, efektywnego zarządzania kulturą twórczości artystycznej w warunkach gospodarki rynkowej.

Cel II. Wzrost poziomu uczestnictwa w kulturze (biernego - w roli odbiorców treści kulturowych i czynnego - w roli twórców treści kulturowych).

Cel III. Upowszechnianie i zachowanie dziedzictwa kulturowego regionu (materialnego i niematerialnego) oraz jego lepsze wykorzystywanie do celów turystycznych.

Cel IV. Tworzenie lepszych warunków dla rozwoju środowisk twórczych i wykorzystywanie ich kreatywności.

Dla celu III, najważniejszego pod względem ochrony zabytków, ustalono następujące kierunki działań:

- rozpoznawanie zasobów dziedzictwa kulturowego oraz prowadzenie projektów badawczych na jego temat;
- inwentaryzowanie dziedzictwa kulturowego;
- popularyzacja dziedzictwa kulturowego (w tym z użyciem najnowszych technik);
- rewitalizacja i renowacja obiektów zabytkowych;
- rewitalizacja obiektów i terenów przemysłowych znajdowanie dla nich nowych funkcji;
- wykorzystywanie dziedzictwa kulturowego regionu na potrzeby turystyki (promocja, - tworzenie produktów turystyki kulturowej);
- tworzenie zasobów dziedzictwa kulturowego regionu.

• **Strategia rozwoju województwa śląskiego „Śląskie 2020+”**

Strategia rozwoju województwa śląskiego „Śląskie 2020+” została przyjęta uchwałą nr IV; 38.2 2013 przez Sejmik Województwa Śląskiego dnia 1 lipca 2013 r. Strategia ta stanowi aktualizację dokumentu pn. Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „ŚLĄSKIE 2020”, przyjętego przez Sejmik Województwa Śląskiego uchwałą nr III/47/1/2010 przez Sejmik Województwa Śląskiego w dniu 17 lutego 2010 r.

Wizja rozwoju województwa śląskiego w perspektywie 2020+:

Województwo śląskie będzie regionem zrównoważonego i trwałego rozwoju stwarzającym mieszkańcom korzystne warunki życia w oparciu o dostęp do usług publicznych o wysokim standardzie, o nowoczesnej i zaawansowanej technologicznie gospodarce oraz istotnym partnerem w procesie rozwoju Europy wykorzystującym zróżnicowane potencjały terytorialne i synergię pomiędzy partnerami procesu rozwoju.

Na podstawie określonej wizji rozwoju wykraczającej poza horyzont czasowy strategii, wyznaczono obszary priorytetowe, cele strategiczne i cele operacyjne, a następnie określono kierunki działań do roku 2020.

W strategii sformułowano cztery strategiczne cele rozwojowe:

Cel I - Województwo śląskie regionem nowoczesnej gospodarki rozwijającej się w oparciu o innowacyjność i kreatywności;

Cel II - Województwo śląskie regionem o wysokiej jakości życia opierającej się na powszechnej dostępności do usług publicznych o wysokim standardzie;

Cel III - Województwo śląskie regionem atrakcyjnym i funkcjonalnej przestrzeni;

Cel IV - Województwo śląskie regionem otwartym będącym istotnym partnerem rozwoju Europy.

W ramach celu strategicznego III znalazły się kierunki służące wysokiemu poziomowi ładu przestrzennego i efektywnego wykorzystania przestrzeni, a wśród nich jeden, mający bezpośredni związek z opieką nad dziedzictwem kulturowym: „Przywracanie pozycji lub nadawanie nowych funkcji obiektom zabytkowym oraz symbolicznym w życiu społeczności lokalnych”.

• **Wojewódzki program opieki nad zabytkami w województwie śląskim na lata 2014 - 2017**

Wojewódzki program opieki nad zabytkami w województwie śląskim na lata 2014 - 2017 został przyjęty uchwałą nr IV/48/7/2014 przez Sejmik Województwa Śląskiego dnia 10 marca 2014 r. Program ten jest trzecim Programem opieki nad zabytkami w województwie śląskim. Pierwszy program obejmował lata 2006 - 2009, przyjęty został uchwałą nr II/53/2/2006 przez Sejmik Województwa Śląskiego dnia 25 października 2006 r. Następnie opracowana została jego aktualizacja - Wojewódzki program opieki nad zabytkami w województwie śląskim na lata 2010 - 2013, który przyjęty został uchwałą nr III/48/2/2010 przez Sejmik Województwa Śląskiego dnia 17 lutego 2010 r.

Przedmiotem programu są wszystkie zabytki niezależnie od form ochrony, jakimi są objęte. Program obejmuje obszar województwa śląskiego w granicach administracyjnych. Głównym celem programu jest poprawa stanu zachowania zabytków, a także włączenie zabytków w procesy rozwoju gospodarczego i społecznego województwa, z uwzględnieniem zasady zrównoważonego rozwoju. Program określa warunki włączania zabytków w procesy gospodarczego rozwoju województwa przy pomocy zróżnicowanych podmiotów gospodarczych.

W programie sformułowano następującą misję Wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami w województwie śląskim na lata 2014 - 2017: Dobrze zachowane, zadbane zabytki stanowiące o tożsamości regionu kluczowym czynnikiem budowy kapitału społecznego województwa, rozwoju gospodarczego województwa oraz jego promocji w kraju i na świecie.

W celu realizacji sformułowanej misji, wyznaczono dwa cele strategiczne, wraz z celami operacyjnymi i kierunkami działań:

Cel strategiczny I - Kształtowanie kulturowego obrazu województwa.

Dla celu strategicznego sformułowano trzy cele operacyjne:

Cel operacyjny I.1 - Ustalenie potencjału zasobów zabytkowych województwa.

Cel operacyjny I.2 - Budowa systemu zarządzania zabytkami województwa.

Cel operacyjny I.3 - Włączenie zabytków w procesy gospodarcze.

Cel strategiczny II - Kształtowanie pozytywnych postaw społeczeństwa wobec dziedzictwa kulturowego regionu.

Dla drugiego celu strategicznego sformułowano dwa cele operacyjne:

Cel operacyjny II.1 - Propagowanie wiedzy o zabytkach oraz sposobach opieki nad zabytkami.

Cel operacyjny II.2 - Aktywizacja społeczności lokalnych na rzecz opieki nad zabytkami.

Wśród najważniejszych kierunków działań wymieniono między innymi:

- weryfikacja zabytków województwa;
- tworzenie nowoczesnych struktur zarządzania zabytkami;
- marketing produktów kulturowych i kulturowo - gospodarczych;
- konserwacja i adaptacja zabytków;
- kształtowanie obszarów zabytkowych i krajobrazów kulturowych;
- wzmocnienie edukacji o dziedzictwie kulturowym;
- popularyzacja i promocja zabytków i wiedzy o zabytkach.

• **Plan zagospodarowania przestrzennego województwa śląskiego**

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa śląskiego, został uchwalony przez Sejmik Województwa Śląskiego 21 lipca 2004 r. Jest to dokument planowania strategicznego, który określa działania, za pomocą których samorząd województwa wpływa na rozmieszczenie funkcji terenów w przestrzeni i ich wzajemne powiązanie. Plan uwzględnia założenia polityki przestrzennej państwa i tworzy warunki do realizacji ustaleń strategii rozwoju województwa.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego, wyznacza cel generalny polityki przestrzennej, który zdefiniowano jako kształtowanie harmonijnej struktury przestrzennej województwa śląskiego, sprzyjającej wszechstronnemu rozwojowi województwa. Ponadto określono sześć celów operacyjnych.

Cele związane z ochroną zabytków i opieką nad nimi zostały ulokowane w ramach dynamizacji i restrukturyzacji przestrzeni województwa, wzmocnienia funkcji węzłów sieci osadniczej oraz ochrony zasobów środowiska, wzmocnienia systemu obszarów chronionych i wielofunkcyjnego rozwoju terenów otwartych (cele operacyjne I - III).

W ramach pierwszego obszaru wyznaczono kierunek: „Wykreowanie zintegrowanego regionalnego produktu turystycznego”, którego realizacja odbywać się będzie poprzez:

1. Podnoszenie rangi obiektów dziedzictwa kulturowego (uznanie za pomnik historii, wpisanie na listę UNESCO), w tym zabytków sakralnych, przemysłowych, rezydencjonalnych, budownictwa drewnianego;
2. Tworzenie markowych produktów turystycznych;
3. Tworzenie tematycznych szlaków turystycznych.

W ramach drugiego obszaru wyznaczono dwa kierunki:

1. Promowanie zwartych miast efektywnie wykorzystujących teren;
2. Rewitalizacja miejskich dzielnic.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego prezentuje zestawienie wskaźników monitorowania. Żaden z nich nie odnosi się jednak bezpośrednio do kwestii opieki nad zabytkami.

• **Strategia rozwoju kultury w województwie śląskim w latach 2006 - 2020**

Strategia rozwoju kultury w województwie śląskim na lata 2006 - 2020 została przyjęta przez Sejmik Województwa Śląskiego 28 sierpnia 2006 r. Dokument zawiera wizję, pola i cele strategiczne oraz kierunki działań w obszarze kultury w województwie śląskim.

Przekonanie o roli kultury dla rozwoju naszego województwa było powodem opracowania prezentowanego dokumentu. Kultura jest bowiem nie tylko jednym z kluczowych obszarów życia społecznego - buduje społeczność świadomą swojej tożsamości, kreatywną i otwartą, lecz także stymuluje rozwój gospodarczy - zwiększa atrakcyjność regionu dla jego mieszkańców, inwestorów i turystów, tworzy nowe miejsca pracy w turystyce i usługach okołoturystycznych, w dynamicznie rozwijających się przemysłach kultury.

Opieka nad kulturą i ochrona jej dóbr jest obowiązkiem administracji publicznej wszystkich szczebli. Zadanie to wykonywane jest przez tworzenie własnych jednostek organizacyjnych - instytucji kultury - wykonujących w imieniu państwa to zadanie lub przez zlecenie go innym podmiotom. Instytucją odpowiedzialną za wdrażanie Strategii jest Zarząd Województwa Śląskiego,

który wykonuje zadania przy pomocy odpowiednich wydziałów Urzędu Marszałkowskiego, w tym wypadku Wydział Kultury.

Wyznaczona wizja: Województwo śląskie to:

1. region zróżnicowany kulturowo, harmonijnie łączący elementy odmiennej tradycji i tożsamości kulturowej, które wynikają z odniesień narodowych oraz specyfiki regionów;
2. region, w którym kultura odzwierciedla i kształtuje podstawowe cnoty obywatelskie (uczciwość, odpowiedzialność, pracowitość, umiejętność społecznej współpracy, otwartość) wpływając pozytywnie na jakość kapitału społecznego;
3. region, w którym kultura jest istotnym elementem rozwoju gospodarczego, zwiększającym konkurencyjność ekonomiczną województwa, dającym szansę na rozkwit społeczno-ekonomiczny, a w efekcie poprawiającym jakość życia jego mieszkańców;
4. region, w którym w sposób innowacyjny wykorzystuje się potencjał twórczy środowiska artystycznego do jakościowej poprawy przestrzeni publicznej, w tym instytucji użyteczności publicznej.

Na podstawie diagnozy oraz analizy bilansu strategicznego - relacji pomiędzy uwarunkowaniami wewnętrznymi i zewnętrznymi czynnikami ustalono w obrębie pól strategicznych cztery podstawowe cele i odpowiadające im działania ukierunkowane na osiągnięcie założonej wizji.

Pole strategiczne: Kompetencje kulturowe.

Cel strategiczny 1: Wzrost kompetencji potrzebnych do (1) uczestnictwa w kulturze [odbiorcy] (2) efektywnego zarządzania kulturą [animatory kultury] i (3) twórczości artystycznej w warunkach gospodarki rynkowej [twórcy].

Kierunki działania:

- 1.1. tworzenie i realizacja programów edukacji kulturowej/ edukacji w zakresie kształtowania kompetencji kulturowych;
- 1.2. edukacja w zakresie zarządzania kulturą - prowadzenie prac badawczych, kształcenie menedżerów kultury;
- 1.3. edukacja środowisk twórczych (do skutecznego radzenia sobie w nowych warunkach organizacyjno - prawnych);

Pole strategiczne: Dostęp do kultury.

Cel strategiczny 2: Wzrost poziomu uczestnictwa w kulturze (biernego - w roli odbiorców treści kulturowych i czynnego - w roli twórców treści kulturowych).

Kierunki działania:

- 2.1. zwiększenie i ułatwianie dostępu do uczestnictwa w kulturze;
- 2.2. budowa nowych obiektów kulturalnych i poprawa stanu istniejących obiektów kultury;
- 2.3. poszukiwanie atrakcyjnych sposobów upowszechniania treści kulturowych;
- 2.4. wspieranie programów współpracy ponadregionalnej;
- 2.5. poprawa informacji i promocji kulturalnej;
- 2.6. wspieranie rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego.

Pole strategiczne: Dziedzictwo kulturowe.

Cel strategiczny 3: Upowszechnianie i zachowanie dziedzictwa kulturowego regionu (materialnego i niematerialnego) oraz jego lepsze wykorzystywanie do celów turystycznych.

Kierunki działania:

- 3.1. rozpoznawanie zasobów dziedzictwa kulturowego oraz prowadzenie projektów badawczych na jego temat;
- 3.2. inwentaryzowanie dziedzictwa kulturowego;
- 3.3. popularyzacja dziedzictwa kulturowego (w tym z użyciem najnowszych technik);
- 3.4. rewitalizacja i renowacja obiektów zabytkowych;
- 3.5. rewitalizacja obiektów i terenów przemysłowych i znajdowanie dla nich nowych funkcji;
- 3.6. wykorzystywanie dziedzictwa kulturowego regionu na potrzeby turystyki (promocja, tworzenie produktów turystyki kulturowej);
- 3.7. tworzenie zasobów dziedzictwa kulturowego regionu;

Pole strategiczne: Treści kulturowe

Cel strategiczny 4: Tworzenie lepszych warunków dla rozwoju środowisk twórczych i wykorzystywanie ich kreatywności.

Kierunki działania:

- 4.1. tworzenie warunków oraz instrumentów umożliwiających twórcze działania;
- 4.2. rozwój szkolnictwa artystycznego i projektowego;
- 4.3. rozwój współpracy środowisk twórczych z biznesem i jego otoczeniem;
- 4.4. wspieranie rozwoju wzornictwa przemysłowego i sztuki użytkowej;
- 4.5. podnoszenie wartości estetycznej i funkcjonalnej przestrzeni publicznej oraz obiektów użyteczności publicznej.

• Aktualizacja Strategii Rozwoju Powiatu Będzińskiego na lata 2009 - 2020

Aktualizacja Strategii Rozwoju Powiatu Będzińskiego na lata 2009 - 2020 została przyjęta uchwałą XXXVI/507/2014 przez Radę Powiatu dnia 26 czerwca 2014 r. Pierwsza „Strategia Rozwoju Powiatu Będzińskiego na lata 2000 - 2008” została przyjęta uchwałą Rady Powiatu 27 kwietnia 2000 r. XVI/134/2000. Niniejszy dokument stanowi aktualizację Strategii Rozwoju Powiatu Będzińskiego na lata 2009 - 2020, przyjętej Uchwałą Nr XX/260/2008 Rady Powiatu Będzińskiego z dnia 18 grudnia 2008 r.

W Strategii wskazano cztery obszary priorytetowe dla rozwoju powiatu będzińskiego i przypisano im cele strategiczne. Dla każdego obszaru priorytetowego wyznaczone zostały główne cele strategiczne oraz cele operacyjne i działania. W obszarze ochrony zabytków wyznaczono:

Obszar: Środowisko naturalne i kulturowe.

Cel strategiczny: Atrakcyjna przestrzeń kulturalna.

Cel operacyjny II.2.1. Poszerzanie oferty kulturalnej.

Działanie II.2.1.1. Inicjowanie oraz organizowanie przedsięwzięć kulturalnych na terenie powiatu.

Działanie II.2.1.2. Budowanie i rozwój tożsamości lokalnej mieszkańców powiatu.

Działanie II.2.1.3. Promocja wspólnej marki turystycznej.

W Strategii opisano zagadnienie turystyki w powiecie. Powiat będziński ze względu na swoją historię oraz silne uprzemysłowienie, zapoczątkowane już w XVIII w. posiada liczne atrakcje turystyczne związane przede wszystkim z kulturą materialną, a dokładniej z zabytkami architektury i techniki. Powiat będziński jest niewątpliwie niezwykle atrakcyjnym miejscem dla wielbicieli zabytków postindustrialnych (unikatowe założenia osiedli robotniczych, pozostałości dawnych kopalni i fabryk).

Posiada on jednakże także liczne zabytki sakralne czy założenia pałacowo - parkowe. Ciekawą pozostałością dawnych czasów są również kapliczki wotywno wznoszone przy drogach, liczne nekropolie (rzymsko - katolickie, żydowskie, łużyckie), zabytki kultury żydowskiej, oraz Karczma Austeria w Sławkowie. Na obszarze powiatu można również odnaleźć interesujące obiekty militarne - pozostałości umocnień i fortyfikacji przedwojennych Obszaru Warownego Śląsk. Przez powiat będziński przebiega kilka oznakowanych szlaków turystycznych. Dla powiatu będzińskiego zostały opracowane liczne wydawnictwa turystyczne, przewodniki albumy fotograficzne, monografie oraz opracowania historyczne.

• **Strategia zrównoważonego Rozwoju Zagłębia Dąbrowskiego**

Strategia zrównoważonego Rozwoju Zagłębia Dąbrowskiego została przyjęta uchwałą nr XXXVI/693/05 Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej z dnia 31 stycznia 2005 r.

Opracowana Strategia powstała z inicjatywy Prezydentów, Burmistrzów, Wójtów i Starostów miast, gmin i powiatów należących do historycznie ukształtowanego Zagłębia Dąbrowskiego.

Nadrzędnym celem opracowania Strategii jest potrzeba stworzenia możliwie najlepszych warunków do współpracy pomiędzy miastami i gminami Zagłębia Dąbrowskiego oraz jej zintensyfikowanie.

W zakresie ochrony i opieki nad zabytkami wskazano obszar - ład Gospodarczy, wraz z celami i priorytetowymi działaniami i typowymi projektami:

Cel. 11. Rozwinięta działalność turystyczna i sportowa

Działania:

11.1. Rozwinięta baza turystyczno - sportowa.

11.2. Właściwa promocja aktywności sportowo - turystycznej.

Priorytetowe przedsięwzięcia:

7. Wspólna polityka rozwoju turystyki w części powiatu zawierciańskiego i będzińskiego przez wykorzystanie sąsiedztwa Jury Krakowsko - Częstochowskiej jako jednego z atutów regionu zagłębiowskiego.

10. Wspieranie i rozwój wojewódzkich i ogólnopolskich imprez artystycznych odbywających się na terenie Zagłębia Dąbrowskiego.

12. Utworzenie skansenu technologiczno - przemysłowego oraz ludowego Zagłębia Dąbrowskiego.

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

5.1. Relacje Gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy

GPOnZ zgodny jest z dokumentami:

• Strategia Rozwoju Miasta Sławkowa na lata 2014 - 2020 aktualizacja

Strategia Rozwoju Miasta Sławkowa na lata 2014 - 2020 aktualizacja była opracowywana w okresie lipiec - grudzień 2015 r. Niniejszy dokument jest aktualizacją Strategii Zrównoważonego Rozwoju Miasta Sławków na lata 2004 - 2018 przyjętej uchwałą nr XVIII/122/04 przez Radę Miejską w Sławkowie dnia 27 lutego 2004 r.

Strategia rozwoju jest jednym z podstawowych instrumentów kreowania rzeczywistości, przede wszystkim w zakresie wyznaczania i realizacji długofalowych celów.

Ogólnym, nadrzędnym celem strategicznym Miasta Sławków jest: Podejmowanie konsekwentnych i systematycznych działań zmierzających do osiągnięcia zrównoważonego rozwoju Miasta Sławkowa we wszystkich aspektach jego funkcjonowania.

W ramach ochrony i opieki nad zabytkami wyznaczono następujące cele wraz z kierunkami działań:

Cel strategiczny w obszarze GOSPODARKA:

C.2. Tworzenie atrakcyjnych warunków do:

- prowadzenia na terenie miasta działalności gospodarczej,
- lokowania nowych inwestycji,
- wykorzystywanie atrakcyjności turystycznej miasta.

Cele operacyjne i kierunki działań:

C.2.3. Aktywna promocja walorów turystycznych i kulturowych miasta wspierająca wzrost przychodów lokalnych przedsiębiorców z obsługi ruchu turystycznego.

K.D.2.3.1. Rozwijanie lokalnych ofert atrakcyjnych turystycznie.

K.D.2.3.2. Organizacja i promocja turystycznych imprez i wydarzeń.

K.D.2.3.3. Uzupełnienie oznakowania atrakcji turystycznych oraz organizacji szlaków turystycznych.

K.D.2.3.4. Prowadzenie kompleksowej promocji turystycznej miasta.

C.2.4. Podejmowanie działań zmierzających do wydłużenia sezonu turystycznego

K.D.2.4.1. Promocja miasta uwzględniająca informacje o możliwości uprawiania turystyki jesienno - zimowej.

K.D.2.4.2. Organizacja tras nordic - walking.

Cel strategiczny w obszarze ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE:

C.3. Wykorzystywanie bogatych zasobów środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego Sławkowa do podniesienia atrakcyjności turystycznej, gospodarczej i społecznej, wraz z niezbędnymi działaniami zmierzającymi do zachowania wartości środowiskowych.

Cele operacyjne i kierunki działań:

C.3.1. Działania zmierzające do zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego.

K.D.3.1.1. Ewidencja i diagnoza stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego w mieście.

K.D.3.1.2. Podejmowanie inicjatyw aktywizujących prywatnych właścicieli zabytkowych kamienic do poprawy stanu technicznego infrastruktury.

K.D.3.1.4. Podnoszenie estetyki zieleni na terenie miasta.

K.D.3.1.5. Ochrona zabytków na terenie miasta.

Potencjał turystyczny miasta wyznaczają przede wszystkim:

- atrakcyjne zasoby przyrodnicze, w szczególności tereny leśne i wody powierzchniowe (opis w poprzednim podrozdziale),
- występowanie unikatowych zabytków.

• **Projekt Lokalnego Programu Rewitalizacji na lata 2016 - 2020**

Gmina przystąpiła do opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Sławkowa. Całkowity koszt opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Sławkowa to 54 112,00 zł, z czego dotacja wynosi 45 995,20 zł, a środki pochodzące z budżetu miasta są w wysokości 8 116,80 zł.

Głównym celem projektu jest opracowanie Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Sławkowa zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym oraz wytycznymi w zakresie rewitalizacji.

• **Plan Ochrony Zabytków na Wypadek Konflikty Zbrojnego i Sytuacji Kryzysowych dla miasta Sławków**

Plan Ochrony Zabytków na Wypadek Konflikty Zbrojnego i Sytuacji Kryzysowych dla miasta Sławków został opracowany w 2005 r., natomiast plan jest systematycznie aktualizowany. Ostatnia aktualizacja miała miejsce w 2017 r.

Ochrona zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych polega na planowaniu, przygotowaniu i realizacji przedsięwzięć zapobiegawczych, dokumentacyjnych, zabezpieczających, ratowniczych i konserwatorskich mających na celu ich uratowanie przed zniszczeniem, uszkodzeniem lub zaginięciem przedsięwzięcia są realizowane poprzez:

1. Zapobieganie i prowadzenie prac przygotowawczych - w czasie poprzedzającym wystąpienie konfliktu zbrojnego lub sytuacji kryzysowej.
2. Podwyższenie gotowości wprowadzonej w okresie narastania bezpośredniego zagrożenia poprzez właściwe organy zarządzania kryzysowego.
3. Reagowanie w czasie wystąpienia i trwania konfliktu zbrojnego lub sytuacji kryzysowej.
4. Zabezpieczenie i dokumentowanie po ustąpieniu konfliktu zbrojnego lub sytuacji kryzysowej.
5. Ochrona zabytków ruchomych.

W Programie omówiono szczegółowo stan dziedzictwa kulturowego miasta.

• **Program Ochrony Środowiska dla Miasta Sławków na lata 2016 - 2019, z perspektywą na lata 2020 - 2023**

Program Ochrony Środowiska dla Miasta Sławków na lata 2016 - 2019, z perspektywą na lata 2020 - 2023 został przyjęty uchwałą nr XXXIII/242/2017 Rady Miejskiej w Sławkowie dnia 16 lutego 2017 r. Poprzedni Program, który obowiązywał na lata 2004 - 2015 został przyjęty uchwałą nr XXVII/190/04 Rady Miejskiej w Sławkowie w dnia 21 października 2004 r.

Celem opracowania Programu jest stworzenie narzędzia do realizacji polityki ochrony środowiska na szczeblu gminnym - na terenie Miasta Sławkowa.

Cele, kierunki interwencji, wskaźniki dla obszaru przyszłej interwencji: zasoby przyrodnicze, które mogą wpłynąć na poprawę stanu krajobrazu kulturowego oraz rozwój turystyki:

Cel: Zachowanie i wzmocnienie różnorodności biologicznej i krajobrazowej.

Kierunki interwencji:

- Pielęgnacja drzewostanów oraz nasadzenia drzew i krzewów.
- Oznakowanie terenów i obiektów prawnie chronionych oraz ustawienie (lub uzupełnianie i konserwacja) tablic informacyjnych.

Cel: Rozwój obszarów zieleni urządzonej, a także terenów i obiektów służących wypoczynkowi i rekreacji.

Kierunki interwencji:

- Utrzymanie bieżące zieleni urządzonej,
- Pielęgnacja i konserwacja drzew - pomników przyrody,
- Rozwój szlaków turystycznych i ścieżek dydaktycznych, w tym na terenach interesujących przyrodniczo.

• **Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Sławkowa**

Pierwsza edycja Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Sławkowa została przyjęta uchwałą nr 353/98 Rady Miejskiej w Sławkowie z dnia 17 czerwca 1998 r. Opracowanie to zostało wykonane w oparciu o ustawę z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym, uchyloną w dniu 11.07.2003 r. Studium było trzykrotnie zmieniane. Pierwsza zmiana miała miejsce 2003 r. (Uchwała nr XII/80/03 Rady Miejskiej w Sławkowie z dnia 28 sierpnia 2003 r.), druga w 2008 r. (Uchwała nr XXI/202/2008 Rady Miejskiej z dnia 29 lutego 2008r) a trzecia w 2011 r. (Uchwała nr XII/139/11 Rady Miejskiej z dnia 15 września 2011 r.).

Celem Studium jest określenie polityki przestrzennej gminy, w tym lokalnych zasad zagospodarowania przestrzennego. Studium nie jest aktem prawa miejscowego, ale ustalenia Studium są wiążące dla organów gminy przy sporządzaniu planów miejscowych.

Obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:

1. Ochrona obszarów i obiektów wpisanych do rejestru zabytków: wykaz obszarów i obiektów wpisanych do rejestru zabytków zawarty jest w punkcie 2.4.1 tekstu studium, lokalizację obiektów i obszarów przedstawiono na rysunku studium.

W celu ochrony obszarów i obiektów wpisanych do rejestru zabytków obowiązują następujące zasady:

- nakazuje się zachowanie obszarów i obiektów podlegających ochronie,

- nakazuje się przestrzeganie zakazów i nakazów określonych w obowiązujących przepisach dotyczących obszarów i obiektów wpisanych do rejestru zabytków,
- przed prowadzeniem prac konserwatorskich, restauracyjnych oraz realizacją wszelkich robót budowlanych obejmujących obszary i obiekty wpisane do rejestru zabytków, a także przed wykonaniem robót budowlanych w otoczeniu zabytków, dokonaniem podziału, zmiany przeznaczenia lub sposobu korzystania z zabytku oraz umieszczania na nim urządzeń technicznych, tablic, reklam oraz napisów nakazuje się uzyskanie pozwolenia konserwatorskiego, wydanego przez wojewódzkiego konserwatora zabytków oraz innych decyzji i zezwoleń wynikających z obowiązujących przepisów,
- zakresem ochrony obejmuje się całość konstrukcji, układ funkcjonalny i architekturę w swych proporcjach ścian, dachu, otworów okiennych i drzwiowych wraz z podziałami stolarki, a także stropy, schody, posadzki, detale wykończenia, ornamenty, napisy, itp. jeżeli zachowały cechy dawnej sztuki budowlanej i zdobniczej,
- dopuszcza się prowadzenie prac budowlanych w obiekcie w zakresie właściwości termicznej i wyposażenia w instalacje, pod warunkiem dostosowania rozwiązań do wymagań ochrony zabytkowej substancji budynku,
- dopuszcza się usunięcie nie konstrukcyjnych przegród i innych wtórnych elementów budowlanych niemających wartości zabytkowych,
- dopuszcza się adaptację lub zmianę sposobu użytkowania obiektów do aktualnych potrzeb bez naruszania zabytkowych walorów całości budynku i jego poszczególnych elementów.

2. Ochrona obszarów i obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków: wykaz obszarów i obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Sławków zawarty jest w punkcie 2.4.3 tekstu studium, lokalizację obiektów i obszarów przedstawiono na rysunku studium.

W celu ochrony obszarów i obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków, które nie są wpisane do rejestru zabytków obowiązują następujące zasady:

- nakazuje się zachowanie obszarów i obiektów podlegających ochronie z możliwością prowadzenia prac budowlanych w obiekcie, a także adaptację lub zmianę sposobu użytkowania obiektów bez naruszania zabytkowych walorów całości budynku i jego poszczególnych elementów,
- przed realizacją wszelkich robót budowlanych obejmujących obszary i obiekty wpisane do gminnej ewidencji zabytków napisów nakazuje się uzyskanie uzgodnienia, wydanego przez wojewódzkiego konserwatora zabytków oraz innych decyzji i zezwoleń wynikających z obowiązujących przepisów,
- zakresem ochrony obejmuje się formę obiektu wraz z elewacjami (dla budynków objętych ochroną) w swych proporcjach ścian, dachu, otworów okiennych i drzwiowych wraz z podziałami stolarki, a także detale wykończenia, ornamenty, napisy.

3. Ochrona zabytków archeologicznych: wykaz zabytków (stanowisk) archeologicznych zawarty jest w punkcie 2.4.4 tekstu studium, lokalizację zabytków przedstawiono na rysunku studium.

W celu ochrony zabytków archeologicznych obowiązują następujące zasady:

- nakazuje się zachowanie zabytków archeologicznych, w tym stanowiska archeologicznego „zamek oraz wieża mieszkalna” (stanowisko nr 1), wpisanego do wojewódzkiego rejestru zabytków,
- nakazuje się przestrzeganie zakazów i nakazów określonych w obowiązujących przepisach odrębnych, dotyczących zabytków archeologicznych,
- dla stanowiska archeologicznego „zamek oraz wieża mieszkalna” (stanowisko nr 1), wpisanego do wojewódzkiego rejestru zabytków, przewiduje się prace rewaloryzacyjne polegające między innymi na konserwacji zachowanych fragmentów zabytkowych budowli, ich ekspozycji w terenie, względnie oznaczeniu ich śladów (po przeprowadzeniu szczegółowych badań),
- dla stanowiska archeologicznego „zamek oraz wieża mieszkalna” (stanowisko nr 1) zakazuje się wszelkiej działalności budowlanej niezwiązanej bezpośrednio z jego rewaloryzacją,
- na terenach stanowisk archeologicznych zakazuje się prowadzenia wszelkiej działalności, związanej z naruszeniem gruntu, bez zgłoszenia Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków i ustanowienia archeologicznego nadzoru,
- przed przystąpieniem do prac ziemnych związanych z realizacją inwestycji na terenie stanowiska archeologicznego należy wykonać wyprzedzające badania archeologiczne,
- w trakcie wykonywania prac ziemnych związanych z realizacją inwestycji w sąsiedztwie stanowiska archeologicznego należy zapewnić nadzór archeologiczny.

4. Strefy ochrony konserwatorskiej wyznaczone w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego:

Granice stref ochrony konserwatorskiej przedstawiono na rysunku studium. Nie przewiduje się zmiany granic w/w stref w stosunku do obecnie obowiązujących oraz nie wskazuje się nowych terenów do objęcia strefami ochrony konserwatorskiej. W trakcie opracowywania nowych miejscowych planów, w których wyznaczone zostały strefy ochrony konserwatorskiej dopuszcza się zmianę zakresu ochrony lub odstąpienie od przyjętych poszczególnych ustaleń.

5. Ochrona dóbr kultury współczesnej, w tym obiektów sakralnych, religijnych oraz związanych z historią oraz lokalną tożsamością Sławkowa, niewpisanych do rejestru zabytków oraz wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków:

Wykaz obiektów sakralnych, religijnych oraz związanych z historią oraz lokalną tożsamością Sławkowa, niewpisanych do rejestru zabytków oraz wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków zawarty jest w punkcie 2.4.6 tekstu studium, lokalizację ważniejszych obiektów przedstawiono na rysunku studium. Przewiduje się zagospodarowanie przestrzeni miasta w sposób służący zachowaniu różnorodnych wartości kultury materialnej, tradycji i historii decydujących o lokalnej tożsamości Sławkowa, a także udostępnieniu i wyeksponowaniu tych wartości poprzez przyjmowanie ustaleń w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, uwzględniających w szczególności potrzeby ochrony dóbr kultury współczesnej, w tym obiektów sakralnych, religijnych oraz miejsc pamięci związanych z historią miasta i jego mieszkańców.

• **Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego gminy Sławków**

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wraz z aktami wykonawczymi określa przedmiot, formy i zasady ochrony zabytków i opieki nad nimi. Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym wraz z aktami prawnymi określa procedurę sporządzania i zakres merytoryczny miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Obie te ustawy wraz z ww. aktami dają narzędzie ochrony zabytków - miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego. Ustawy te stanowią także podstawę uczestnictwa wojewódzkiego konserwatora zabytków w procedurze sporządzania miejscowych planów.

Ochrona dziedzictwa kulturowego i zabytków w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego dotyczy nie tylko konkretnych obiektów i obszarów zabytkowych, lecz także wszelkich aspektów zagospodarowania przestrzennego ustalanego w planie dla całego obszaru opracowania.

Zgodnie z treścią art. 18 i art. 19 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się m. in. przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. W planach w szczególności:

1. uwzględnia się ustalenia krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
2. określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;
3. ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami;
4. uwzględnia się ochronę:
  - zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru i ich otoczenia,
  - innych zabytków nieruchomości, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków,
  - parków kulturowych,
5. uwzględnia się ustalenia gminnego programu opieki nad zabytkami;
6. w zależności od potrzeb, ustala się strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Na terenie gminy Sławków obowiązuje obecnie 17 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. W mpzp każdego obszaru znalazły się ustalenia ogólne i strefowe ochrony dziedzictwa kulturowego, zabytków i dóbr kultury współczesnej oraz ustalenia ogólne ochrony środowiska, obejmujące również zespoły historycznej, kształtowanej zieli miejskiej. W mpzp dokładnie określono zakres ochrony dla zabytkowych budynków i ich otoczenia oraz wyznaczono strefy ochrony konserwatorskiej.

Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego gminy Sławków:

1. Zmiana miejscowego, ogólnego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Sławkowa w części terenów położonych obok drogi K-4 przy granicy z Dąbrową Górniczą zatwierdzona Uchwałą Rady Miejskiej nr 49/99 z dnia 22 stycznia 1999 r. ogłoszoną w Dzienniku Urzędowym woj. małopolskiego nr 5/99 poz. 31 z dnia 19 lutego 1999 r. (od 6 marca 1999 r.).
2. Zmiana miejscowego, ogólnego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Sławkowa w części obejmującej tereny o pow. 1,5ha położone przy drodze krajowej K-4 w rejonie KOZŁA

zatwierdzona Uchwałą Rady Miejskiej nr 93/99 z dnia 25 czerwca 1999 r. ogłoszoną w Dzienniku Urzędowym woj. małopolskiego nr 6/2000 poz. 41 z dnia 4 lutego 2000 r. (od 19 lutego 2000 r.).

3. Zmiana miejscowego, ogólnego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Sławkowa w części obejmującej tereny o pow. 10,5ha położone Białą Przemszą w rejonie CHWALIBOSKIEGO zatwierdzona Uchwałą Rady Miejskiej nr 122/99 z dnia 25 listopada 1999 r. ogłoszoną w Dzienniku Urzędowym woj. małopolskiego nr 63/99 poz. 1384 z dnia 17 grudnia 1999 r. (od 3 stycznia 2000 r.).

4. Zmiana miejscowego, ogólnego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Sławkowa w części obejmującej tereny o pow. 3,5ha położone przy ul. FABRYCZNEJ zatwierdzona Uchwałą Rady Miejskiej nr 150/2000 z dnia 21 stycznia 2000 r. ogłoszoną w Dzienniku Urzędowym woj. małopolskiego nr 11/2000 poz. 88 z dnia 14 lutego 2000 r. (od 29 lutego 2000 r.).

5. Zmiana miejscowego, ogólnego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Sławkowa obejmującego obszar o pow. 15,5ha położony w obrębie NIWA zatwierdzona Uchwałą Rady Miejskiej nr 152/2000 z dnia 25 lutego 2000r. ogłoszoną w Dzienniku Urzędowym woj. małopolskiego nr 24/2000 poz. 372 z dnia 31 marca 2000 r. (od 15 kwietnia 2000 r.).

6. Zmiana miejscowego, ogólnego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Sławkowa oraz miejscowego szczegółowego planu zagospodarowania przestrzennego śródmieścia miasta Sławkowa obejmującego obszar o pow. 11,85ha w 10 fragmentach zatwierdzona Uchwałą Rady Miejskiej nr LI/480/2002 z dnia 20 września 2002 r. ogłoszoną w Dzienniku Urzędowym woj. śląskiego nr 74/2002 poz. 2645 z dnia 29 października 2002 r. (13 listopada 2002 r.).

7. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru obejmującego drogowe powiązania terminali przeladunkowych z siecią dróg krajowych zgodnie z ustaleniami „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Sławkowa”, zatwierdzony Uchwałą Rady Miejskiej nr XV/100/03 z dnia 21 listopada 2003 r. ogłoszoną w Dzienniku Urzędowym woj. śląskiego nr 8, poz. 311 z dnia 11 lutego 2004 r. (od 12 marca 2004 r.).

8. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta Sławkowa, dla obszaru ŚRÓDMIEŚCIE zatwierdzony uchwałą Rady Miejskiej nr L/339/06 z dnia 3 lutego 2006 r. ogłoszoną w Dzienniku Urzędowym woj. śląskiego nr 42, poz. 1187 z dnia 5 kwietnia 2006 r. (od 18 czerwca 2006 r.).

9. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta Sławkowa, dla obszaru CHWALIBOSKIE zatwierdzony uchwałą Rady Miejskiej nr L/340/06 z dnia 3 lutego 2006 r. ogłoszoną w Dzienniku Urzędowym woj. śląskiego nr 42, poz. 1188 z dnia 5 kwietnia 2006 r. (od 18 czerwca 2006 r.).

10. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta Sławkowa, dla obszaru SŁAWKÓW POŁUDNIOWY zatwierdzony uchwałą Rady Miejskiej nr L/341/06 z dnia 3 lutego 2006 r. ogłoszoną w Dzienniku Urzędowym woj. śląskiego nr 42, poz. 1189 z dnia 5 kwietnia 2006 r.

- 11.** Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta Sławkowa, dla obszaru BURKI zatwierdzony uchwałą Rady Miejskiej nr L/342/06 z dnia 3 lutego 2006r. ogłoszoną w Dzienniku Urzędowym woj. śląskiego nr 42, poz. 1190 z dnia 5 kwietnia 2006 r. (od 18 czerwca 2006 r.).
- 12.** Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta Sławkowa, dla obszaru GRONIEC zatwierdzony uchwałą Rady Miejskiej nr L/343/06 z dnia 3 lutego 2006 r. ogłoszoną w Dzienniku Urzędowym woj. śląskiego nr 42, poz. 1191 z dnia 5 kwietnia 2006 r. (od 18 czerwca 2006 r.).
- 13.** Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta Sławkowa, dla obszaru CHOJNY zatwierdzony uchwałą Rady Miejskiej nr L/344/06 z dnia 3 lutego 2006 r. ogłoszoną w Dzienniku Urzędowym woj. śląskiego nr 42, poz. 1192 z dnia 5 kwietnia 2006 r. (od 18 czerwca 2006 r.).
- 14.** Zmiana miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego miasta Sławkowa (dla 68 obszarów), zatwierdzona uchwałą Rady Miejskiej nr XLVII/477/10 z dnia 26 marca 2010 r. ogłoszoną w Dzienniku Urzędowym woj. śląskiego nr 87, poz. 1432 z dnia 18 maja 2010 r. (od 18 czerwca 2010 r.).
- 15.** Zmiana miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego miasta Sławkowa (dla 3 obszarów), zatwierdzony uchwałą Rady Miejskiej nr XIV/147/11 z dnia 26 października 2011 r. ogłoszoną w Dzienniku Urzędowym woj. śląskiego nr 320, poz. 5576 z dnia 20 grudnia 2012 r. (od 19 stycznia 2012 r.).
- 16.** Zmiana miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego miasta Sławkowa (dla 9 obszarów), zatwierdzony uchwałą Rady Miejskiej nr XVII/179/11 z dnia 29 grudnia 2011 r. ogłoszoną w Dzienniku Urzędowym woj. śląskiego, poz. 884 z dnia 17 lutego 2012 r. (od 19 marca 2012 r.).
- 17.** Zmiana miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego miasta Sławkowa (dla 50 obszarów) zatwierdzony uchwałą Rady Miejskiej nr XVII/180/11 z dnia 26 marca 2010 r. ogłoszoną w Dzienniku Urzędowym woj. śląskiego, poz. 885 z dnia 17 lutego 2012 r. (od 3 marca 2012 r.).

W 2018 r. będzie prowadzona kolejna procedura oceny aktualności miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Sławkowa.

5.2. Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

5.2.1. Charakterystyka gminy

• Położenie geograficzne

Miasto Sławków usytuowane jest we wsch. części subregionu centralnego województwa śląskiego, w granicach powiatu będzińskiego. Miasto sąsiaduje z trzema dużymi miastami na prawach powiatu: Dąbrową Górniczą, Sosnowcem, Jaworzniem (usytuowanymi w województwie śląskim) oraz od strony wsch. z miastem Bukowno i gminą Bolesław, usytuowanymi w powiecie olkuskim (województwo małopolskie). Specyfiką usytuowania miasta, wyróżniającą Sławków spośród innych gmin polskich jest brak wspólnej granicy z obszarem starostwa będzińskiego, od którego Sławków oddziela Dąbrowa Górnicza, stanowiąca administracyjnie miasto na prawach powiatu (powiat ziemski).

Sławków charakteryzuje się atrakcyjnym położeniem na tle istotnych dla kraju i regionu połączeń komunikacyjnych. Przez miasto przebiega droga krajowa nr 94, biegnąca na trasie Berlin - Lwów. DK 94 umożliwia dogodnie połączenie z drogą szybkiego ruchu DK 1 na trasie Warszawa - Budapeszt i dalej z autostradą A-1 (na kierunku półn. - płd.) oraz z autostradą A-4 (na kierunku wsch. - zach.). Przez miasto przebiegają również drogi powiatowe, zapewniające powiązania komunikacji kołowej z sąsiednimi miastami. W Sławkowie bardzo mocno rozbudowany jest układ komunikacji kolejowej. Przez miasto przebiega zelektryfikowana dwutorowa linia kolejowa Katowice - Kielce. Na terenie Sławkowa znajdują się końcowe terminale szerokotorowej magistrali LHS (Linii Hutniczej Szerokotorowej), będącej przedłużeniem Kolei Transsyberyjskiej, w tym Euroterminal Sławków oraz liczne linie kolei przemysłowych i bocznice kolejowe, obsługujące ArcelorMittal Poland (dawną Hutę Katowice).

• Środowisko przyrodnicze i ukształtowanie terenu

Geograficznie Sławków zlokalizowany jest na Wyżynie Śląsko - Krakowskiej, dokładnie we wsch. części Wyżyny Śląskiej. Główna część miasta leży po prawej stronie rzeki Białej Przemszy.

Otoczające miasto malownicze wzgórza zbudowane są z wapienno - dolomitycznych utworów triasu, z kolei w utworach permu wyróżniamy między innymi ility i gliny.

Rejon Sławkowa położony jest w dorzeczu Wisły, w obrębie zlewni III rzędu - Białej Przemszy. Część wsch. i płd. Sławkowa należy bezpośrednio do zlewni środkowego odcinka rzeki i jej nielicznych dopływów powierzchniowych, w tym Sławkowskiej Strugi. Część zach. miasta leży w obrębie zlewni rzeki Bobrek - prawego, niżej położonego dopływu Białej Przemszy i jego dopływu Rakówki. Wododział topograficzny IV rzędu pomiędzy zlewnią Bobrka i Sławkowskiej Strugi biegnie na terenie Sławkowa pomiędzy Dębową Górą na płd. i Wielką Górą na półn.

Na terenie miasta znajduje się zbiornik wodny tzw. „Gozica”, usytuowany w lesie w okolicy Ciołkowizny. W zbiorniku tym żyją rzadkie już w Polsce raki szlachetne - najbardziej wymagające w

stosunku do jakości wód, które zamieszkują. Ich obecność świadczy o bardzo dobrej jakości wody w zbiorniku.

• **Obszary i obiekty przyrodniczo cenne:**

- Obszary Natura 2000

Sławków położony jest na skraju kilku odmiennych układów biotopów, co decyduje o bogactwie i różnorodności przyrodniczej występujących na terenie miasta i w jego sąsiedztwie. Najcenniejsze obszary przyrodnicze tego terenu zostały objęte ochroną w formie Obszarów Natura 2000 Decyzją Wykonawczą Komisji z dnia 7 listopada 2013 r. w sprawie przyjęcia siódmego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny notyfikowanej, jako dokument nr C(2013) 7358 (3013/741/UE).

Na obszar Natura 2000 łąki w Sławkowie PLH 240043 składają się cztery wydzielania o łącznej powierzchni 51 ha. Występuje tam mozaika siedlisk łąkowych, w tym łąk trzęślicowych i świeżych oraz mokradłowych z dominacją zbiorowisk łąkowych z rzędu Molinietalia i Arrhenatheretalia z bardzo bogatą florą. Najcenniejsze przyrodniczo zbiorowiska ze związku Molinion zajmują powierzchnię około 28,6 % kompleksu łąk.

Obszar ten stanowi siedlisko dla rzadkich gatunków motyli - stwierdzono tam obecność dwóch gatunków modraszków ujętych w załączniku II Dyrektywy Siedliskowej: *Maculineaausithous* i *Maculineateleius*. Siedlisko 6410 - Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (Molinion) jest wymienione w Załączniku I Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Ponadto stwierdzono siedlisko 7140 - Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzeria - Cericetea*) oraz stanowiska lipiennika Loesela (*Liparis Loeseli*). O wyjątkowym znaczeniu tych obszarów zdecydowała bardzo duża ilość krwiściąg oraz korzystna dla rozrodu motyli fauna mrówek.

- Rozmieszczenie obszarów Natura 2000 „łąki w Sławkowie PLH 240043

Dwa z wydzieleni obszaru Natura 2000 łąki w Sławkowie PLH 240043, sąsiadujących ze sobą i podzielonych jedynie nasypem toru kolejowego, położone są na południowy wschód od dworca kolejowego, w terenie podlegającym urbanizacji. W obowiązującym miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego fragmenty tego obszaru oraz tereny sąsiednie są przeznaczone pod budownictwo jednorodzinne. Rozwój budownictwa będzie prowadził do przerywania istniejących połączeń przyrodniczych i zmiany stosunków wodnych, co spowoduje zamieranie gatunków wilgotnolubnych. Równocześnie na przedmiotowy obszar z zabudowywanych terenów sąsiednich będą napływały antropofity. Urbanizacja terenów sąsiednich będzie mogła być przyczyną utraty walorów przyrodniczych tego wydzielenia obszaru Natura 2000 łąki w Sławkowie PLH 240043.

- Otoczenie:

Na płn. i płn. - zach. od Sławkowa, na terenie Dąbrowy Górniczej i łąk znajdują się wydzielania obszaru Natura 2000 o nazwie łąki Dąbrowskie PHL 240041. Powierzchnia tego obszaru wynosi 384,84 ha. Pod względem siedliskowym jest on podobny do obszaru łąki w Sławkowie i jest miejscem bytowania dwóch gatunków modraszków *Maculineaausithous* i *Maculineateleius* ujętych w załączniku II Dyrektywy Siedliskowej.

Na wsch. od Sławkowa, w Bukowni znajdują się dwa niewielkie obszary Natura 2000 położone na dawnych terenach górniczych. Są to obszary: Pleszczotka PHL 120092 o powierzchni

4,92 ha oraz Armeria PHL 20091 o powierzchni 7,39 ha. Obszar Pleszczotka obejmuje fragment dawnego terenu górniczego z naturalną murawą sąsiadującą z odkrywką Bolesław, czynną od XVI w., a na skalę przemysłową działającą od XIX wieku do końca lat 80. XX w. Wykształcona na nich gleba jest płytka i szkieletowa. Na hałdzie panują ekstremalne warunki siedliskowe - silne nasłonecznienie, niska wilgotność podłoża, niska zawartość składników odżywczych. Teren nie był nigdy rekultywowany, roślinność od ok. 100 lat wkraczała na niego powoli na drodze spontanicznej kolonizacji. Do lat 80. XX w. był porośnięty różnej gęstości murawą. Krzewy i drzewa były nieliczne. Rozwój siewek i wzrost drzew był bardzo ograniczony do lat 50. XX w. z powodu wypasu bydła (głównie kozy), a później (do lat 80. XX w.) na skutek bardzo wysokich emisji zanieczyszczeń pyłowych (metale ciężkie) i gazowych (SO₂). Obecnie drzewa, głównie sosna, pokrywają teren w znacznie większym stopniu.

Obszar Armeria obejmuje dawny teren górniczy (fragmenty nierekultywowane i zrehabilitowane pod koniec lat 90. XX w.) położony w sąsiedztwie huty cynku w Bukownie. Prowadzono tam wydobywanie galeny (od pocz. XV w.), galmanu (od koniec XVII w.) i limonitu. Początkowo była to chaotyczna eksploatacja powierzchniowa, do 12 m głębokości. Od końca XIX w. do 1924 r. prowadzono już regularne wydobywanie głębszych bardzo wilgotnych pokładów galmanu W zach., najstarszej części znajdują się zapadliska i nierówności po szybach poszukiwawczych. Przypuszcza się, że człowiek nie ingerował na tym obszarze blisko 100 lat (co najmniej od lat 20. XX w.). Gleba najstarszej części terenu porośnięta gęstą murawą, zawiera znaczny procent części szkieletowych. Warstwa organiczna gleby obejmuje ok. 20 cm miąższości. Zawiera ona bardzo wysokie stężenia metali. Stężenia cynku osiągają około 8%, a ołowiu 1%. Gleba młodszej, nierekultywowanego obszaru jest również szkieletowa, stężenia metali w górnej warstwie (do 10 cm) są również bardzo wysokie.

Na zach. i płn. - zach. od Sławkowa znajdują się wydzielenia obszarów Natura 2000 obejmujące tereny wilgotne o charakterze łąk, na których występuje liczna grupa gatunków roślin naczyniowych objętych ochroną prawną z lipiennikiem Loesela, dla którego są to obszar południowej granicy zwartego zasięgu w Europie. Są to obszary: Lipienniki w Dąbrowie Górniczej PHL 240037 o pow. 296,5 obejmujący dwie enklawy położone we wschodniej części Dąbrowy Górniczej oraz Torfowisko Sosnowiec - Bory PHL 240038 - Obszar o powierzchni 2,0 ha położony w Sosnowcu w dzielnicy Bory.

Wartość przyrodnicza obszaru Lipienniki w Dąbrowie Górniczej wiąże się z bogatą brioflorą - liczną grupą gatunków objętych ochroną prawną, w tym reliktywnych.

Część z nich wykazana została w Załączniku V Dyrektywy Siedliskowej. Populacje lipiennika Loesela z Dąbrowy Górniczej są jednymi z najliczniejszych (łącznie 1125 pędów w tym 40 na torfowisku w Antoniowie i 1085 na wyrobisku „Kuśnica Warężyńska” - dane z 2008 r.) w płd. Polsce.

Drugi z omawianych obszarów - Torfowisko Sosnowiec - Bory zlokalizowany jest na terenie erozyjno - denudacyjnej Kotliny Przemszy, w obniżeniu z niewielkim ciekim wodnym: Jest to obszar trwale przewodniony, zasilany wodami wysiękowymi. Pod wpływem takich warunków wykształciły się tam zbiorowiska nawiązujące do torfowisk niskich i przejściowych z szeregiem rzadkich i chronionych gatunków roślin naczyniowych, w tym populacja lipiennika Loesela, a także gatunków charakterystycznych dla torfowisk wysokich. Ponadto występują tam płaty łąki niskoturzycowej, a

na obrzeżach występują fragmenty z szuwarem trzcinowym jak również z roślinnością zaroślową. Obszar otoczony jest przez powierzchnie leśne (lasy gospodarcze) o różnej wilgotności.

Kolejne obszary Natura 2000 położone są na północ od Sławkowa, na terenie Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd: Są to: Pustynia Błędowska PLH 120014 o pow. 1963.9 ha oraz Ostoja Środkowojurajska PHL120014 o powierzchni 5767.55 ha.

Pierwszy z tych obszarów - Pustynia Błędowska - to unikatowy ekosystem w skali europejskiej. Największy w Europie Środkowej zwarty śródlądowy obszar występowania piasków wydmowych z interesującymi formami geomorfologicznymi typowymi dla krajobrazu pustynnego, licznymi rzadkimi i chronionymi gatunkami flory i fauny oraz zbiorowiskami muraw piaskowych. Zagrożeniem dla obszaru jest naturalna sukcesja lasów otaczających pustynię oraz sztuczne zalesienia. Drugi - Ostoja Środkowojurajska - położony w środkowej części Jury Krakowsko - Częstochowskiej, obejmujący łagodne wzniesienia zbudowane ze skał jurajskich, poprzecinane dolinami pochodzenia erozyjno - denudacyjnego z licznymi ostańcami wapiennymi, w większości otoczone lasami liściastymi - buczynami (sudecka, storczykowa i kwaśna buczyna niżowa) i jaworzyną górską. Na terenach wylesionych ostańcom wapiennym towarzyszą bogate florystycznie murawy kserotermiczne. W skrasowiakach skał wapiennych częste są jaskinie z bogatą szatą naciekową, w których zimują nietoperze. Sieć rzeczna jest słabo wykształcona. W strefie kontaktowej utworów jurajskich i czwartorzędowych osadów piaszczystych wyływają nieliczne źródła. W jednym z nich usytuowane jest zastępcze stanowisko endemicznej rośliny warzuchy polskiej.

• Turystyka i rekreacja

Sławków ze względu na swoje uwarunkowania przyrodnicze i kulturalne jest doskonałym miejscem wypoczynku jedno/dwudniowego. Miasto ma szansę stać się centrum turystyki weekendowej dla rejonu Aglomeracji Górnośląskiej. Bogactwo zasobów naturalnych umożliwi przede wszystkim podejmowanie działań lub przedsięwzięć inwestycyjnych w celu przygotowania bardzo szerokiej oferty turystyki aktywnej (wędkarstwo, kajakarstwo, grzybiarstwo, wycieczki rowerowe i nordic - walking czy narciarstwo biegowe).

Od kilku lat także Polska uczestniczy w akcji odnawiania tych starych szlaków oraz tradycji z nimi związanych. Na terenach dzisiejszej Polski południowej głównym szlakiem komunikacyjnym był trakt handlowy nazywany w średniowieczu Drogą Królewską lub Wysoką - Via Regia. Droga ta łączyła Rosję z Hiszpanią i miała status drogi królewskiej, na której obowiązywały specjalne prawa. Via Regia, łączyła się również na wielu odcinkach z jednym z najważniejszych chrześcijańskich szlaków pielgrzymkowych, prowadzącym do Santiago de Compostela w Hiszpanii, istniejącą od ponad tysiąca lat Drogą św. Jakuba. Rada Europy uznała Drogę św. Jakuba pierwszym Europejskim Szlakiem Kulturowym. W całej Europie lokalne drogi te oznaczone są znakiem muszli (atrybutem św. Jakuba Starszego).

Sławków położony jest na zagłębiowskim odcinku Drogi św. Jakuba, będącym jednocześnie fragmentem Via Regia, który wiedzie od Krakowa, przez Ojców, Pieskową Skałę, Przeginię, Olkusz, Bukowno, Sławków, Będzin, Czeladź, Sączów do Piekar Śląskich.

Sławków włączony jest również w ogólnopolski projekt szlaków architektury drewnianej, wspierany przez Radę Europy, który zainicjowano w celu ratowania unikalnych zabytków dawnej wsi, głównie architektury - ale również kultury, sztuki ludowej

Szlak architektury drewnianej w województwie śląskim, o długości 1060 km obejmuje 93 zabytkowe obiekty i zespoły architektury drewnianej. Podzielony jest na pięć pętli: beskidzką, pszczyńską, rybnicką, gliwicką i częstochowską. Posiada też, liczącą 326 km trasę główną. 17 obiektów, w tym sławkowska austeria, ze względu na swoją wartość, zostało uwzględnionych w szlaku, mimo że ze względu na swoje położenie znajdują się poza wyznaczonymi trasami.

Przez teren Sławkowa przebiegają cztery lokalne szlaki turystyczne piesze, z tego dwa z nich (czerwony i niebieski) przechodzą przez centrum miasta:

- Szlak Szwajcarii Zagłębiowskiej (czerwony) ma ok. 33 km długości i biegnie od Sławkowa poprzez Chwaliboskie, Okradzionów, Błędów, Chechło, Hutki-Kanki i Józefów do Zawiercia.
- Szlak Powstańców 1863 r. (niebieski) ma ok. 29 km długości i jest szlakiem okrężnym z Olkusza do Bukowna. Szlak ten zaczyna się w Olkuszu i biegnie przez Pomorzany, Hutki, Laski, Kuźniczkę Nową, Krzykawkę, Sławków, Niwę, Burki i Bukowno.
- Szlak Pustynny (żółty) ma ok. 62 km długości. Przebiega od Maczek przez Stare Maczki, Sławków Burki, Sławków Ryszkę, Przymiarki, Bukowno, Starczynów, Olkusz, Rabsztyn, Jaroszowiec, Golczowice do Ryczowa.
- Szlak czarny Sławków - Przymiarki ma ok. 3,5 km długości i jest szlakiem łącznikowym między szlakiem czerwonym i żółtym.

Przez teren Sławkowa biegnie ścieżka rowerowa wchodząca w skład systemu ścieżek rowerowych łączących Centrum Sportów Letnich i Wodnych POGORIA z sąsiednimi miastami: Będzinem, Siewierzem i Sławkowem oraz z całym systemem szlaków rowerowych w Subregionie Centralnym Województwa Śląskiego.

• Kultura

Działalność kulturalna w Sławkowie ma bardzo bogate tradycje. W 1966 r. powołany został Miejski Ośrodek Kultury, który w 1977 r., w związku ze zmianami administracyjnymi - Sławków został włączony w struktury Dąbrowy Górniczej, został przekształcony w świetlicę środowiskową. Gdy Sławków ponownie stał się samodzielnym miastem 1 grudnia 1984 r. powołany został Miejski Ośrodek Kultury, dbający o rozwój życia kulturalnego mieszkańców. Obecnie MOK mieści się przy ul. Młyńskiej 14. Prowadzi on zajęcia w ramach sekcji dla dzieci, młodzieży oraz dorosłych. Sekcje oferują bardzo różnorodną tematykę od zespołów muzycznych, przez sekcje plastyczne po Klub Seniora i zajęcia tańca towarzyskiego.

W latach 80-tych powołano sekcję historyczną, zajmującą się zbieraniem dokumentów o przeszłości miasta, opieką nad zabytkami i inicjowaniem badań archeologicznych. W ośrodku utworzono sekcję fotograficzną i filmową „Hologram”, która dokumentowała wszystkie ważniejsze wydarzenia z życia miasta.

Ogromną rolę w życiu kulturalnym gminy odgrywa Muzeum Regionalne w Sławkowie. Muzeum Regionalne (Dział Kultury Dawnej) w Sławkowie zostało założone przez Oddział Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Olkuskiej (obecnie Towarzystwo Miłośników Sławkowa) i do 1976 r. mieściło się w XVIII-to wiecznej Karczmie, Rynek 2. Od 1984 r. funkcjonuje jako Dział Kultury Dawnej miejskiego Ośrodka Kultury w Sławkowie, przy ul. Rynek 9, w zabytkowej kamienicy z 2 poł. XIX w., która należała do kupca sławkowskiego Jana Kuca.

W Dziale Kultury Dawnej Miejskiego Ośrodka Kultury w Sławkowie prezentowane są wystawy stałe o następującej tematyce:

- 1) Sławkowskie górnictwo, rzemiosło i handel;
- 2) „W lamusie Zygmunta Glogera” - wystawa etnograficzna prezentująca przedmioty codziennego użytku z XVIII, XIX i pocz. XX w.;
- 3) Początki Sławkowa w świetle wykopalisk archeologicznych;
- 4) Fragment historii sławkowskich Żydów;
- 5) Republika Sławkowska 1905;
- 6) Przez Sławków do niepodległej Polski - prezentuje fotografie ukazujące działalność Departamentu Wojskowego Naczelnego Komitetu Narodowego w Sławkowie w okresie 7.01 - 21.02.1915 r.;
- 7) Sławków w latach okupacji hitlerowskie.

Dział Kultury Dawnej posiada także galerię, w której okresowo prezentuje twórczość artystów profesjonalnych i amatorów z regionu, spoza niego i z zagranicy.

Mieszkańcy miasta chętnie korzystają również z zasobów Miejskiej Biblioteki Publicznej o bogatym księgozborze. Instytucja prowadzi działalność kulturalno - oświatową, która przejawia się w organizacji różnorodnych wystaw, ekspozycji, konkursów i spotkań autorskich

Sławków kusi mieszkańców i turystów nie tylko historią, zabytkami i piękną przyrodą, ale ponadto bogatym repertuarem imprez społecznych, kulturalno - rozrywkowych i sportowo - rekreacyjnych, najważniejsze z nich to:

- Jarmark Jakubowy organizowany w ruinach miejscowego zamku na zakończenie lata,
- Dni Sławkowa organizowane co roku, będące swoistym świętem całego miasta odbywającym się najczęściej na przełomie maja i czerwca,
- Jesień Poetycka będąca konkursem literackim, na który swoje utwory zgłaszają poeci z całej Polski a nawet z Europy,
- Konkurs Plastyczny „Tradycje i Obrzędy”,
- Koncert Noworoczny,
- Sławków na Sportowo Sław - Sport,
- Rajd Rowerowy Śladami Sławkowa,
- Sław - Ino marsze na orientację.

Od 1968 r. działa w mieście Towarzystwo Miłośników Sławkowa (pierwotnie Oddział Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Olkuskiej), które jest inicjatorem i realizatorem wielu przedsięwzięć w. Dzięki staraniom Towarzystwa powstało w 1969 r. Muzeum Regionalne, obecnie Dział Kultury dawnej MOK, które znalazło siedzibę w Austerii. Towarzystwo Miłośników Sławkowa doprowadziło do rekonstrukcji studni i kapliczki św. Floriana usytuowanych w Rynku, zegar na wieży Ratusza oraz kilku tablic pamiątkowych i pomników. Odegrało również decydującą rolę w odzyskaniu praw miejskich przez Sławków w 1984 r.

Na terenie miasta funkcjonuje także Stowarzyszenie na Rzecz Wspierania Rozwoju Miasta Sławków zajmuje się działaniami o charakterze społeczno - gospodarczo - kulturalnym. Celem Stowarzyszenia jest zwiększanie szans rozwoju społeczno -gospodarczego miasta. Prowadzi ono działalność wspomagającą rozwój wspólnot i społeczności lokalnych, w szczególności poprzez kształtowanie postaw obywatelskich i społecznych wśród mieszkańców gminy. Wspiera naukę i

edukację służącą w szczególności wyrównywaniu szans rozwojowych i edukacyjnych dzieci i młodzieży. Stowarzyszenie rozwija także formy wspierania rozwoju przedsiębiorczości.

5.2.2. Historia gminy Sławków¹

Sławków należy do najstarszych słowiańskich ośrodków osadniczych w Polsce. Istnienie tu przedchrześcijańskiego grodu obronnego z VIII - IX w., wiąże się z okresem wielkomorawskiej zwierzchności nad ziemiami Wiślan. W epoce wczesnopiastowskiej położona obok grodu osada stanowiła centrum zagłębia kruszcowego. Gród książęcy dosyć wcześnie podarowany został biskupom krakowskim, na których przeszło również regale górnicze. Pewne jest, że Sławków znajdował się we władaniu biskupim już na pocz. XIII w. Status miasta uzyskał w XIII w., za czasów Bolesława Wstydlwego. Regularny układ przestrzenny dowodzi, że założone ono zostało obok osady przedlokacyjnej, na surowym korzeniu. Występowanie w okolicach miasta złóż kruszców i dogodne położenie na szlaku handlowym z Krakowa do Wrocławia, będącym częścią dłuższych szlaków łączących wschód z zachodem Europy (Via Regia), sprawiły, że rozwinęło się ono w ważny ośrodek wydobywania ołowiu i srebra oraz centrum handlu i rzemiosła. Dzieje polityczne Sławkowa związane są z biskupim ośrodkiem zamkowym, wzniesionym przez biskupa Pawła z Przemankowa. W 1291 r. zamek w Sławkowie został oddany w lenno Przemysłodom.

Sławków był otoczony systemem umocnień miejskich przynajmniej dwukrotnie. Pierwszy raz na przełomie XIII i XIV w., a następnie u schyłku XV lub na początku XVI w. W przypadku pierwszego etapu budowy umocnień zarówno zamek jak i kościół pozostawały poza murami miejskimi/wałami (istnienie murowanych obwarowań nie zostało jak na razie bezwzględnie potwierdzone). Oba te obiekty zostały włączone do zwartej linii umocnień dopiero w czasie jej rozbudowy u progu nowożytności. Kościół sławkowski pierwotnie posiadał wezwanie Podwyższenia Krzyża Świętego.

W XIV w. nastąpił upadek miasta, do czego przyczyniło się znaczne zmniejszenie złóż kruszców, pozostawanie w niełasce królewskiej i liczne najazdy i spustoszenia. Stagnacja trwała przez cały XV w. a odrodzenie gospodarcze nastąpiło w XVI w. i miało swoją przyczynę w ożywieniu kopalnictwa kruszców - oprócz wydobywania rud ołowiu, rozpoczęto również eksploatację galmanu. W parze z górnictwem szedł rozwój sławkowskiego rzemiosła i handlu (tkactwo, krawiectwo, szewstwo). Kolejny okres zastoju to XVII w., kiedy to miasto nękały, pożary i zarazy, połączone z klęskami powodzi i głodu a zakończone potopem szwedzkim. 2 poł. XVIII w. to czas upadku górnictwa, które zostało zastąpione przez handel, rzemiosło (przede wszystkim sukiennictwo) i rolnictwo. W okresie zwierzchności biskupów krakowskich Sławków pozostawał centrum klucza sławkowskiego oraz letnią rezydencją biskupią i nazywany był „starostwem sławkowskim”. W okresie przed sekularyzacją dóbr biskupich w herbie Sławkowa widniała postać św. Stanisława. Nowy herb ustalony został przez Radę Administracyjną Królestwa Polskiego w latach 1844 - 1846. Przedstawiał on czerwoną tarczę herbową, Orła Białego o złotym dziobie i szponach i ze złotą koroną na głowie. Na piersi orła umieszczono złoty monogram S. W prawej łapie orzeł trzyma złotą wagę, w lewej dwa skrzyżowane młotki: perlik i żelazko - symbol górnictwa. W tym okresie Sławków liczył 1592

¹ Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Miejskiej Sławków na lata 2011 - 2014, PDZ Alma

mieszkańców, wszystkich wyznania chrześcijańskiego. W Sławkowie bowiem, jako mieście biskupim, zabroniono osiedlać się Żydom. Znaczniejszy napływ do Sławkowa ludności żydowskiej rozpoczął się dopiero w latach 60-tych XIX w.

Zarówno pierwszy, jak i drugi rozbiór Polski pozostawiły miasto w granicach państwa polskiego. W następstwie trzeciego rozbioru miasto weszło w skład Królestwa Pruskiego. Ustalona ostatecznie w 1796 r. granica pomiędzy Prusami i Austrią pozostawiła Sławków w obrębie pruskiego Nowego Śląska, oddając Austrii przedmieścia na wschodnim brzegu Białej Przemszy. Po krótkim epizodzie Księstwa Warszawskiego, nastąpił okres Kongresówki i ożywienie gospodarcze miasta (kopalnie Leonidas i Kozioł, walcownia blach cynkowych, fabryka drutu). W 2 poł. XIX w. rozpoczęło się na szeroką skalę wydobywanie węgla kamiennego.

W 2 poł. XIX w. miasto zbudowane było ciągle w przeważającej części z drewna. W 1865 r. na ogólną liczbę 368 domów tylko 15 było murowanych z dachami krytymi blachą lub dachówką. Rozwój budownictwa murowanego nastąpił dopiero w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XIX w. W 1869 r., w wyniku represji po upadku powstania styczniowego, Sławków utracił prawa miejskie, odzyskał je dopiero w 1958 r. Wiek XIX był okresem wzrostu demograficznego i wzmoczonego osadnictwa żydowskiego. Synagoga wybudowana została w 1896 r. W 1907 r. powstał kirkut. Początek lat 20-tych XX w. przyniósł definitywny koniec sławkowskiego górnictwa węgla kamiennego. Największym zakładem przemysłowym była wówczas fabryka braci Szajn, działająca pod nazwą „Fabryka Gwoździ, Drutu, Śrub Wszelkiego Rodzaju, Podkówek i Zatyczek - Bracia Szajn”. Po agresji III Rzeszy na Polskę Sławków wcielony został bezpośrednio do prowincji śląskiej w ramach rejencji katowickiej. Od początku okupacji aktywnie działał tu polski ruch oporu. W 1940 r. rozpoczęła działalność Organizacja Orła Białego (jej uczestnicy: Jan Łączyński i Aleksander Bieliński, straceni przez Niemców w dniu 3 grudnia 1941 r. przy ul. Krzywda). Działały też mniejsze grupy partyzanckie „Hardego” i „Ordona”. W 1945 r. Sławków wraz z całym powiatem olkuskim znalazł się w województwie krakowskim. W okresie przed wprowadzeniem reformy ustrojowej samorządu terytorialnego z 1998 r., Sławków przynależał do województwa katowickiego. Wskutek wprowadzenia nowego podziału administracyjnego kraju w 1999 r. Sławków znalazł się w województwie małopolskim, gdzie wszedł w skład powiatu olkuskiego. Zgodnie z wolą mieszkańców, wyrażoną w referendum gminnym, w 2001 r. Rada Ministrów podjęła decyzję o włączeniu Sławkowa do powiatu będzińskiego w województwie śląskim.

5.3. Krajobraz kulturowy i zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy

Krajobraz kulturowy to niepowtarzalne, indywidualne oblicze miejsca, którego wizerunek jest syntezą elementów przyrody, klimatu i ukształtowania terenu oraz zachodzących na tym terenie procesów politycznych, gospodarczych, społecznych i kulturowych, związanych z aktywnością człowieka. Ujawnia się poprzez dziedzictwo materialne, kształtujące krajobraz przyrodniczy na przestrzeni dziejów oraz dziedzictwo niematerialne - zwyczaje, przekaz ustny, wiedza i umiejętności oraz związane z nimi przedmioty i przestrzeń kulturowa, które są przekazywane z pokolenia na pokolenie i ustawicznie odtwarzane przez ludzi w relacji z ich środowiskiem, historią i stosunkiem do przyrody. Krajobraz kulturowy jest źródłem poczucia tożsamości i ciągłości. Ochrona dziedzictwa kulturowego, które należy przekazać przyszłym pokoleniom, jest najistotniejszym czynnikiem kształtowania tożsamości i osobowości mieszkańców, by mogli identyfikować się ze swoim miastem i siedliskiem oraz zrozumieć jego historię.

W tej części przedstawiono kilka najbardziej charakterystycznych i najcenniejszych obiektów znajdujących się w gminie Sławków²:

I. Układ urbanistyczny

Układ urbanistyczny to przestrzenne założenia miejskie i wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym sieci ulic lub sieci dróg.

• Układ przestrzenno - urbanistyczny miasta Sławkowa

Średniowieczny układ starówki przetrwał bez większych zmian do naszych czasów. Centrum układu zajmuje kwadratowy rynek z ratuszem pośrodku. Z narożników rynku odchodzą prostopadle pary ulic. Wokół rynku ulice tworzą regularną siatkę, przecinając się pod kątem prostym. Stare miasto otaczają ulice: Wał, Poprzeczna, Zawalna, Młyńska, Browarna, Zakościelna, które wytyczono na linii dawnych murów miejskich. Z powodu licznych pożarów nie zachowała się pierwotna drewniana zabudowa rynku. Budynek ratusza w swojej obecnej formie powstał po 1905 r. Dowodem na to są fotografie pochodzące z okresu przed I wojną światową, na których uwieczniono jednocześnie stary ratusz oraz budynek remizy strażackiej. Budowę remizy rozpoczęto w lipcu 1907 r., a ukończono jesienią 1908 r. Natomiast na fotografiach z 1915 r. widać sławkowski ratusz po przebudowie. Przed przebudową ratusz był budynkiem murowanym - wyraźnie jest to zaznaczone na planie Sławkowa z 1823 r. Należy podkreślić, że nowy budynek powstał w wyniku nadbudowania drugiej kondygnacji nad istniejącymi ścianami parteru.

Charakterystyczny dla dawnej zabudowy Sławkowa był parterowy, drewniany budynek konstrukcji zrębowej, w układzie kalenicowym, poprzedzony od frontu kolumnowym podcieniem, nakryty wydatnym łamanym dachem polskim, z szerokim frontowym okapem, pobitym gontem. Niestety, niewiele takich budynków dotrwało do czasów współczesnych. Obecna zabudowa rynku, z wyjątkiem Austerii, pochodzi przeważnie z 2 poł. XIX w.

---

² Ibidem

II. Obiekty sakralne

• Kościół pw. Podwyższenia Krzyża Świętego i św. Mikołaja wraz z murem i kaplicami, ul. Kościelna 26

Prawdopodobnie pierwszy kościół sławkowski powstał z fundacji biskupa Pełki w 1203 r. Obecna budowla pochodzi z 2 poł. XIII w. (lata 80-te), na co wskazuje wendyjski wątek ceglanych murów prezbiterium z zastosowanym wzorem zendrówkowym, sklepienie krzyżowo - żebrowe na wczesnogotyckich wspornikach oraz ostrołukowy wykrój okien prezbiterium i arkadek we fryzie na ścianach zewnętrznych prezbiterium. W tej partii kościół prezentuje cechy stylu przejściowego między romanizmem i gotykiem. Późniejsza nawa została wzniesiona w XV w. Wymurowano ją z kamienia i otynkowano a jej nakrycie stanowi drewniany strop. Nie ma dowodów na to, że kościół był inkastelowany, a w obwód obwarowań miejskich włączony mógł zostać dopiero u schyłku XV w. lub w początkach XVI w. Pierwotne wezwanie św. Jana Chrzciciela nie jest dostatecznie potwierdzone. Takie wezwanie natomiast nosił kościół duchacki ufundowany w 1298 r. przy Bramie Bytomskiej. Nic nie wiadomo też o przebudowie z XVI w. Pewne jest natomiast, że najpóźniejszym z głównych elementów bryły kościoła jest wieża w swojej obecnej formie - wiemy, że była ona kilkakrotnie przebudowywana w wieku XIX i XX (m.in. lata 1806, 1856, 1945). Ściany zewnętrzne prezbiterium licowane cegłą, pozostałe części kościoła otynkowane. Kulminację bryły stanowi masywna trzykondygnacyjna wieża z barokowym hełmem. Posesja kościelna otoczona jest otynkowanym murem z obdaszkiem, w który włączone XIX-wieczne kaplice Męki Pańskiej. Dostęp na teren kościoła strzeżony jest neobarokową bramą, zamkniętą pełnym łukiem arkady, u nasady której XIX-wieczne figury apostołów Piotra i Pawła. Wnętrze kościoła zdobi bogate wyposażenie barokowe z 2 poł. XVII i z XVIII w., na które składają się ołtarz główny i ołtarze boczne z bogatą dekoracją snycerską i obrazami ołtarzowymi, ambona, stalle i prospekt organowy, kamienna chrzcielnica, płyty nagrobne: Sebastiana Nyskowskiego (zm. 1603 r.) i bpa Kajetana Sołtyka (zm. 1788 r.) oraz kilka epitafiów. W kościele znajdują się również wolnostojące rzeźby barokowe oraz zbiór cennych argentiów i paramentów, wśród których najcenniejsze są dwa unikatowe ornaty z gotyckim haftem figuralnym.

Kościółowi towarzyszy **plebania** z XVIII w., stanowiąca malowniczy przykład polskiej architektury dworkowej. Jej architektura nawiązuje charakterem do typu zabudowy rynkowej - budynek parterowy, o rozłożystej regularnej bryle, nakrytej wyniosłym dachem polskim łamanym z pazdurami. Jednocześnie budynek prezentuje cechy odrębne: jest wolno stojący, murowany i otynkowany, jego elewacje artykułują tynkowe pilastry a oś symetrii, akcentowana otworem wejściowym, ujęta jest kolumnowym gankiem, nad którym wznosi się falisty szczyt facjaty. Ujednolicone otwory okienne w kształcie prostokątów stojących, rozmieszczone w regularnym układzie, wzmagają regularność kompozycji elewacji a zmiana kształtu otworów flankujących wejście podkreśla osiowość i symetrię układu fasady. Budynek usytuowany jest w ogrodzie, w pobliżu kościoła parafialnego i nosi cechy architektury wczesnoklasycystycznej.

• **Kaplica św. Jakuba, ul. Świętojańska/Św. Jakuba**

Wcześniej na miejscu tym znajdowały się zabudowania kościoła pw. św. Jana i klasztoru duchaków, ufundowane w 1298 r. przez biskupa Jana Muskatę. Obiekty te zniszczone zostały w 1455 r. przez nieopłaconych żołdaków morawskich i polskich pod dowództwem Jerzego Stosza z Olbrachtowic i Jana Świeborowskiego. Teren, na którym stały, jako poświęcony pod budowę świątyni nie został zajęty pod zabudowę świecką i przez kilka następujących stuleci pozostawał niezagospodarowany. Kaplica ufundowana została w 1827 r. przez burmistrza sławkowskiego i przedsiębiorcę górniczego - głównego właściciela kopalni galmanu „Kozioł” - Jakuba Kubiczka.

Budowla wzniesiona jest z kamienia i otynkowana. Założona na rzucie prostokąta z wciętej półkoliście apsydą i czworoboczną kruchtą. Pod kaplicą znajduje się krypta, stanowiąca prawdopodobnie pozostałość wcześniejszych zabudowań kościelnych. Kościółek przykrywa dach siodłowy kryty blachą, zwieńczony wysmukłą sześcioboczną sygnaturką. Związany jest z nią miejscowy zwyczaj dzwonienia podczas burzy w celu przepędzenia chmur. Na wewnętrznym płaskim stropie kaplicy, niegdyś bogato polichromowanym, zachowały się tylko fragmenty malowideł. Ołtarzyk neogotycki z obrazem św. Jakuba, wykonany prawdopodobnie w 1828 r. We wnętrzu kaplicy znajduje się również XVIII-wieczny obraz Matki Boskiej Różańcowej, w rokokowej ramie. W 1910 r. zastąpiono drewniany parkan murem z bramą wykonaną z żelaza.

III. Inne obiekty architektury

• **Budynek dawnej karczmy zwanej Austerią, ul. Rynek 2**

Zabytkowa karczma z wozownią i stajnią znajduje się na Szlaku Architektury Drewnianej województwa śląskiego. Budynek o drewnianej konstrukcji zrębowej, założony jest na planie litery T. Od frontu poprzedza go szeroki kolumnowy podcień. Przysadzistą bryłę nakrywa łamany dach polski, pobity gontem. W czasie swego pobytu w mieście, w karczmie ucztował król August II Mocny. Budynek otrzymał swój obecny wygląd w XVIII w. Na belce stropowej karczmy widnieje data 1781. Odnosi się ona zapewne nie do powstania karczmy, lecz do jej remontu. Od tamtego czasu Austeria sławkowska przetrwała z niewielkimi zmianami do dzisiaj. Karczma była własnością miasta. W XIX w. jej dzierżawa stanowiła główny składnik miejskich dochodów. Z powodu złego stanu technicznego władze miejskie podjęły w 1862 r. decyzję o jej rozbiórce oraz o sprzedaży albo wydzierżawieniu placu. Budynek został uratowany dzięki podpisaniu przez magistrat umowy na dzierżawę i remont z dwoma występującymi wspólnie mieszkańcami Olkusza: Izraelem Blumenfeltem i Salomonem Frydmanem. Austeria była dzierżawiona do 1939 r. W czasie okupacji urządzono w niej „Dom Niemiecki”. W latach 1969 - 1978 mieściło się tu muzeum miejskie. Od 1992 r. użytkowana częściowo, od 2003 r. w całości, jako restauracja.

• **Dawny szpital, obecnie obiekt o funkcji społecznej, ul. Kościelna 11**

W Sławkowie od czasów średniowiecznych istniał szpital, który pełnił w tych czasach raczej funkcję przytułku dla ubogich i chorych. W 1758 r. powstał w bliskiej odległości od kościoła parafialnego murowany i otynkowany budynek szpitalny. Szpital wzniesiony został z fundacji biskupa Andrzeja Załuskiego. Był to piętrowy obiekt o czterech izbach na parterze i czterech izbach na piętrze. Budynek barokowy o zwartej, kubicznej bryle, z prostymi tynkowymi podziałami ramowymi elewacji frontowej. Obiekt przebudowany. Nad wejściem zachowała się piaskowcowa tablica z

wykutą łacińską inskrypcją fundacyjną i herbem fundatora. Inskrypcja brzmi: Refugio egestatis/Commodo senectutis/Praesidio inualidorum/Fundamentis aedificari fecit./Anno Domini/1758. Elewacja frontowa ozdobiona była pierwotnie polichromią, która przedstawiała bł. Świętosława Milczącego i św. Bpa Stanisława z Piotrowinem. Polichromia została skuta najprawdopodobniej w okresie międzywojennym. Obecnie została przywrócona w nieco zmienionej formie.

• **Zamek biskupów krakowskich, ul. Staropocztowa/ul. Browarna**

W wyniku nieporozumień z księciem Leszkiem Czarnym, biskup został osadzony w więzieniu, a budowa zamku została przerwana. Po zażegnaniu sporu i odzyskaniu wolności przez biskupa, budowę wznowiono, jednakże brak funduszy i niechęć władzy świeckiej spowodowały redukcję planów budowlanych. Ostatecznie zamek przyjął formę wieży mieszkalno - obronnej, na którą zaadaptowana została jedna z baszt zamkowych. Pozostałe partie murów rozebrano. Zamek został rozbudowany za czasów biskupa Jana Muskaty (ok. 1300 r.). Biskup ufortyfikował Sławków, rozbudował zamek i włączył jego mury obronne w system fortyfikacji miejskich. Budowla została zniszczona w czasie najazdu Husytów w 1455 r. Odbudowana, była jeszcze użytkowana do XVII w., kiedy to jego funkcje przejął dwór biskupów. Zamek przestał istnieć w 1746 r. Dziś widoczne są jedynie fragmenty murów wieży mieszkalnej, odkryte w wyniku prac archeologicznych przeprowadzonych w latach 1983 - 1990.

W trakcie badań archeologicznych odkryto 2 półbaszty związane z najstarszą fazą budowy zamku. Twierdzenie o istnieniu relikwów trzeciej półbaszty autor badań opiera na konfiguracji terenu - jej istnienie nie zostało jak do tej pory potwierdzone w wyniku badań inwazyjnych.

• **Dwór biskupów krakowskich, tzw. „Lamus”, ul. Zamkowa 9**

Budynek dworu pełnił funkcję dworu biskupów krakowskich prawdopodobnie od XVII w. Grube na 2 m mury piwnic oraz otwory szczelinowe w dolnych kondygnacjach dworu pozwalają przypuszczać, że jego początki sięgają mogą średniowiecza. Pierwsza wzmianka o dworze w Sławkowie pochodzi z 1389 r.

Budynek, który służył również jako letnia rezydencja biskupów krakowskich, wymurowany został z kamienia łamanego i jest otynkowany. Ma grube mury, jest parterowy i podpiwniczony. Obiekt był wielokrotnie przebudowywany i odnawiany, nie zachował oryginalnej formy, o gładkich tynkowanych ścianach, pozbawiony detalu. Po ostatniej przebudowie i renowacji budowla zyskała mansardowy dach z facjatami, który zaciera jego pierwotny charakter.

• **Zakład Walcowni i Giserni, ul. Walcownia**

Zakład powstał nad rzeką Białą Przemszą w latach 1825 - 1826 jako inwestycja rządu Królestwa Polskiego. Materiał do przerobu dostarczano głównie z Huty Bankowej. Zakład rozbudowany został z inicjatywy Banku Polskiego w 1833 r. i ponownie ok. 1870 r. Z czasem obok zakładu powstało osiedle robotnicze „Walcownia”. Produkcję zamknięto w 1888 r. W zespole walcowni znajdują się: budynek dawnej hali głównej, budynek dawnego magazynu (obecnie mieszkalny) oraz budynek mieszkalny. Wszystkie budynki założone są na planie wydłużonych prostokątów, jednokondygnacyjne, nakryte dachami naczółkowymi i dwuspadowym (budynek produkcyjny). Budynki są murowane z kamienia łamanego i otynkowane, w ścianach szczytowych zachowały elementy podziałów i detalu architektonicznego o cechach klasycystycznych. Budynki są obecnie wykorzystywane jako mieszkania socjalne a budynek produkcyjny, mocno przebudowany, pełni funkcje magazynowe. W skład całości założenia wchodzi również pozostałości dawnego wodnego systemu napędowego w postaci kanału dopływowego i odpływowego wraz z resztkami śluz na Białej Przemszy.

• **Zespół zabudowy młyna, ul. Kabania 1**

Młyn wodny zwany „zamkowym” wzmiankowany jest w Sławkowie w latach 1645 - 1746. Oprócz zboża mielono w nim także sól, potrzebny do produkcji piwa w miejscowym browarze. Młyn zniszczony w 1660 r. wskutek pożaru, został odbudowany z fundacji biskupa Andrzeja Trzebickiego i wydzierżawiony miastu. Młyn miał w tym czasie trzy koła wodne, które obsługiwały także tartak i folusz. Na miejscu zniszczonego w 1746 r. młyna, wzniesiono nowy, o którym wiadomo, że był własnością rodziny Piekoszewskich a w 1783 r. miał cztery koła wodne i tartak. Kolejni właściciele młyna to Baranowscy i Lichterowiczowie (od 1836 r.). W 1915 r. część zabudowań młyńskich została wydzierżawiona na działalność elektrowni, która została zamknięta w 1938 r. W czasie wojny młyn pracował pod zarządem komisarycznym. Po wojnie został upaństwowiony, w 1953 r. a w latach 60-tych - zwrócony właścicielowi. Jego upadek nastąpił w poł. lat 80-tych XX w. Zachowane do czasów dzisiejszych budynki młyna pochodzą z 2 poł. XIX w. Zabudowa skoncentrowane są wokół nieregularnego, otwartego dziedzińca - dawnego placu manewrowego. Obecnie na zespół młyna składają się następujące zabudowania: młyn, budynek gospodarczy, budynek mieszkalny z łącznikiem, zabudowania gospodarcze. Nie przetrwały do naszych czasów: część zabudowań gospodarczych, zabudowa koła młyńskiego. Istniejące budynki są murowane z kamienia i cegły, niektóre są częściowo otynkowane. Kryją je dachy dwuspadowe papowe o małym kącie nachylenia połaci. Zabudowania zespołu młyna wielokrotnie przebudowane, częściowo zrujnowane, pozostają, wraz z układem wodnym w złym stanie zachowania.

• **Pozostałości browaru**

Zespół browaru wzniesiony został w XIX w., obecnie pozostaje w ruinie. Budynki wymurowano z kamienia i cegły; w latach 70-tych XX w. obiekt został częściowo przebudowany w formie romantycznej wieży obronnej z krenelażem. Od strony ulicy usytuowano dawny budynek administracyjny wzniesiony w stylu neobarokowym. Okazały obiekt wymurowany jest z cegły i otynkowany. Bryła symetryczna i regularna, złożona z trzech członów. Środkowy człon 3-osiowy i dwukondygnacyjny, wspierają po bokach boczne, dwuosiowe człony jednokondygnacyjne. Budynek

jest w całości podpiwniczony, flankują go narożne masywne przypory. Artykulację fasady przeprowadzono podziałami ramowymi, urozmaiconymi profilowanymi gzymsami. Rytmizuje ją regularny układ ujednoczonych, smukłych otworów okiennych z nieznacznie segmentowymi zamknięciami. Budynek nieużytkowany, znajduje się w częściowej ruinie (brak dachów).

• Domy podcieniowe

Są najbardziej charakterystycznym elementem architektury dawnego Sławkowa. Sławkowski ratusz był budynkiem murowanym, a jego obecna forma jest wynikiem nadbudowy starego założenia, zmiany dachu oraz dobudowy kilku innych elementów (m.in. ryzalitu w którym obecnie mieści się wejście do budynku i balkon). Jego wcześniejsza stylistyka (przed przebudową) doskonale komponowała się z zabudową Rynku i Małego Rynku, nadając miastu swoisty charakter. Szerokie okapy połączeń dachowych podparte kolumnami, tworzyły podcienia otaczające korpus budynku ze wszystkich stron. Forma ratusza pozostawała w silnym związku z charakterem całej zabudowy rynkowej. Tworzyły ją parterowe domy w układzie kalenicowym, budujące zwarte pierzeje rynkowe, które układały się w przyziemiu w ciągi podcieni. Całość ujednoczona pod względem gabarytów i stylu tworzyła zintegrowane wnętrza urbanistyczne, charakterystyczne dla małomiasteczkowej tradycyjnej architektury polskiej. Do naszych czasów przetrwali niestety tylko nieliczni przedstawiciele tej architektury. Oprócz Austerii typ budownictwa podcieniowego reprezentują obecnie trzy budynki przy Rynku (zmodernizowane i częściowo przekształcone) oraz dom narożny przy ulicy Biskupiej przylegający do Małego Rynku. Wszystkie z 2 poł. XVIII w., w zabudowie szerokofrontowej, otynkowane, z zachowanym układem i formą małych otworów okiennych, od frontu poprzedzone głębokimi podcieniami kolumnowymi na kolumnach tokańskich posadowionych na kostkowych cokółkach.

• Stodoły sławkowskie

Bardzo charakterystycznym elementem dawnego układu urbanistycznego w małopolskich miasteczkach rolniczych były ciągi stodoł, tworzące tzw. ulice stodołne.

Stodoły sławkowskie tworzą wydzielone ciągi zabudowy usytuowane poza średniowiecznym układem miasta, na zachód od centrum, przy ulicach Świętojańskiej, Siewierskiej i Hallera. Stodoły w pierwotnej postaci budowane były na filarach z łamanego kamienia (tzw. stodoły filarowe), z drewnianymi ścianami o konstrukcji sumikowo - łątkowej, ich dwu- lub czterospadowe dachy kryte były strzechą. Niestety większość z zachowanych jeszcze do niedawna starych stodoł padła ofiarą pożarów, a nowe odbudowane zostały już z użyciem współczesnego budulca. Stanowią jednak wciąż jeden z najbardziej charakterystycznych elementów urbanistycznych Sławkowa.

IV. Cmentarze

• Zespół cmentarza katolickiego z kaplicą św. Marka, ul. gen. J. Hallera

Cmentarz pochodzi z 1 poł. XIX w. Usytuowany na zach. od starego miasta, tworzy symetryczne założenie przestrzenne, otoczone murem z dwoma budynkami po bokach. Na osi głównej, zaznaczonej aleją, wznosi się kaplica cmentarna.

Kościółek św. Marka, obecnie kaplica cmentarna, ul. gen. J. Hallera

Obecna, murowana, późnobarokowa budowla, pełniąca funkcję kaplicy cmentarnej, pochodzi z 1 poł. XIX w. Wzniesiona została na planie prostokąta, z półkolistą apsydą oraz dobudowaną, czworoboczną kruchtą. Kaplicę przykrywa dach siodłowy z sześcioboczną wieżyczką na sygnaturkę. Wewnątrz znajduje się polichromia z przełomu XIX i XX w., z charakterystycznymi elementami iluzji plastycznej, imitującymi podziały pilastrowe i draperie oraz fryz z czaszek z pieszczelami. W plafonie zobrazowano Grupę Ukrzyżowania pośród dusz czyścownic. Nad wejściem znajduje się mały chórek. Do wyposażenia należy ołtarz niewiadomego pochodzenia z 1632 r. (być może pozostałość z poprzedniej w tym miejscu budowli), będący najstarszym ołtarzem w Sławkowie. W centralnej części tego ołtarza umieszczony jest współczesny obraz patrona, św. Marka. Kaplica wraz z pochodzącymi z 1839 r., wbudowanymi w ciąg muru cmentarnego kostnicami, wpisana została do rejestru zabytków w 1981 r. Obiekt znajduje się na terenie będącym własnością sławkowskiej parafii Podwyższenia Krzyża Świętego.

• Cmentarz choleryczny

Sławków na przestrzeni wieków wielokrotnie nawiedzały zarazy, pomory i wielkie głody, niosąc za sobą śmierć i wielkie spustoszenie. W „Dziejach Sławkowa” tak opisano powstanie tego cmentarza: „Jednocześnie z funkcjonowaniem cmentarza przykościelnego i założonego już nowego powstał w latach dwudziestych XIX w. trzeci cmentarz nazywany przez miejscową ludność . Założony najprawdopodobniej w 1813 r. podczas szalejącej epidemii tyfusu, kiedy to zmarło około 200 osób. Miejsce pod cmentarz wyznaczono w odległości około 1,5 km od miasta, w lesie zwanym Chmielnik przy drodze prowadzącej do Ciołkowizny. Ustronie, rozległa polana oraz sprzyjający do głębokiego grzebania zmarłych piaszczysty grunt, miały skutecznie odizolować zarażone zwłoki od pozostałych przy życiu. Możliwe, że już w 1820 r. wybudowano w tym miejscu kapliczkę. Taka data widnieje do chwili obecnej pod zwieńczeniem dachu budowli”.

W 1849 r. miasto nawiedziła największa w dziejach XIX w. epidemia cholery. Prawdopodobnie ostatni pochówek na cmentarzu miał miejsce właśnie w 1849 r. Następne ofiary epidemii były grzebane prawdopodobnie na nowym cmentarzu. Zapomniany cmentarz, porósł drzewami samosiejkami. Jedynie ostała się kapliczka pw. św. Krzysztofa (dawniej św. Wawrzyńca) wybudowana w 1820 r.

V. Kapliczki, krzyże, figury przydrożne

Kapliczki stanowią trwały element polskiego krajobrazu. Są znakiem wiary przodków, elementem ich kultury i wierności tradycji. Często są świadkami historii ziem, świadectwem szczególnych wydarzeń. Należą do obiektów ruchomych, ale są połączone na stałe z gruntem, funkcjonując w otwartej przestrzeni.

• Słup Męki Pańskiej, obecnie kapliczka św. Rozalii (Męki Pańskiej), ul. Wrocławska

Usytuowana na zachodnim krańcu miasta, w pobliżu średniowiecznego osiedla górniczego „Kozioł”. Unikalna ze względu na datę powstania - wybudowana w 1536 r. jako Słup Męki Pańskiej. Kapliczka słupowa, zwieńczona kamiennym krzyżem z datami 1536 i 1630. Tablica wotywna z 1630 r., wykonana na pamiątkę epidemii i klęski nieurodzaju, które w tym roku jednocześnie nawiedziły miasto. Dokonano wtedy odnowienia kapliczki. Gruntowny remont kaplica przeszła w 1896. Po ponownej restauracji poświęcona została 6 września 2009 r.

Wśród obiektów małej architektury na terenie gminy występują jeszcze:

- Figura Najświętszej Marii Panny, położona przy ul. Radosnej, słupowa z profilowanym ozdobnym cokołem, na którym umieszczona jest okazała figura Najświętszej Marii Panny.
- Kapliczka Świętego Krzysztofa, położona na Cmentarzu Cholernym, murowana, wnętrzowa otynkowana i pomalowana. Dach dwuspadowy, pod którym widnieje napis „ROK 1820”.
- Kapliczka Świętego Franciszka, położona przy skrzyżowaniu ulic: Browarnej i Młyńskiej. Wewnątrz znajduje się murowany postument, na nim umieszczona miniaturka gipsowa św. Franciszka. Datowana na 2 poł. XIX w.
- Kapliczka Matki Bożej, położona przy ulicy Burki, murowana, wnękowa. We wnęce znajduje się obrazek z wizerunkiem Zaśnięcia Marii Panny. Datowana na koniec XIX w.
- Kapliczka „Trzeci Upadek Pana Jezusa”, z 1905 r., położona przy zbiegu ulic Wrocławskiej i Łosińskiej, murowana, wnętrzowa, otynkowana, pomalowana, wewnątrz kapliczki, na ścianie znajduje się obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem.
- Kapliczka Matki Bożej, położona przy ulicy Hrubieszowskiej, murowana z kamienia i cegły, wnętrzowa. zbudowana w 1903 r., przesunięta w 2011 r.
- Kapliczka Matki Boskiej Częstochowskiej, położona przy drodze prowadzącej przez las od ulicy Krakowskiej na Dębową Górę, drewniana, skrzynkowa umieszczona na drzewie, wewnątrz wizerunek Matki Boskiej Częstochowskiej umieszczony w drewnianej ramce.
- Kapliczka bez wezwania, położona przy ulicy gen. J. Hallera, słupowo - wnękowa, kamienna.
- Kapliczka św. Józefa, położona przy starej drodze Okradzionowskiej, słupowo - wnękowa, murowana, otynkowana, pomalowana, wewnątrz wnęki znajduje się gipsowa figurka dzieciątka Jezus.
- Kapliczka św. Jana Chrzyciela, położona przy ul. Olkuskiej, słupowo - wnękowa murowana, we wnęce kopia obrazu Matki Boskiej Licheńskiej, remontowana w 2012 r.

- Kapliczka Matki Boskiej, położona przy ul. Groniec, słupowo - szafkowa, drewniana, wewnątrz za szkłem znajduje się obraz z wizerunkiem Matki Boskiej Bolesnej.
- Kapliczka Matki Boskiej, położona przy ul. Krakowskiej, umieszczona na drewnianym słupie, skrzynka drewniana, wewnątrz której znajduje się wizerunek Matki Bożej z Dzieciątkiem.
- Kapliczka Najświętszej Marii Panny, położona przy ul. F. Nullo, słupowo - szafkowa, drewniana, szafka z daszkiem zaszklona, wewnątrz której znajduje się gipsowa figurka Matki Boskiej z Dzieciątkiem Jezus.
- Kapliczka Matki Boskiej, położona na ul. Groniec, słupowo - skrzynkowa umieszczona na metalowym cokole, wykonana ze stali. Wewnątrz kapliczki znajduje się gipsowa figurka Matki Boskiej.
- Kapliczka Świętej Trójcy przy ul. Walcowni, słupowa, kamienna. Na frontowej ścianie u góry widnieje płaskorzeźba przedstawiająca Świętą Trójcę, prawdopodobnie wybudowana w 1933 r., w miejscu dawniejszego obiektu kultu, odnowiona w 2012 r.
- Kapliczka Św. Floriana, położona na Rynku, wnętrkowa murowana. Na drewnianym stole stoi rzeźba z drewna Św. Floriana. Kapliczkę odbudowano w 1993 r.
- Kapliczka Matki Bożej z Fatimy, położona przy ul. Wikle, murowana na betonowym cokole, wewnątrz duży obraz olejny Matki Boskiej Fatimskiej.
- Kapliczka św. Barbary, położona przy zbiegu ulic Legionów Polskich i Zakościelnej, słupowo - wnękowa, murowana, na frontowej ścianie znajduje się drewniane okno, wewnątrz wnęki obraz olejny św. Barbary.
- Krzyż przy ul. Browarnej (przy źródle), odlany z żeliwa, osadzony na betonowym cokole, na którym widnieje napis „Na Cześć i Chwałę”, 1856 r.
- Krzyż przydrożny przy ul. Niwa, żeliwny z pocz. XX w., odlana z metalu figura Pana Jezusa na Krzyżu.
- Krzyż przy ul. Chwaliboskie (przy moście), metalowy pomalowany na czarno.
- Krzyż przy ul. Chwaliboskie, metalowy czarny, toczony metalowym płotkiem.
- Krzyż przy ul. Dębowa Góra, metalowy czarny wysoki umieszczony na kamiennym cokole.
- Krzyż przy ul. Krakowskiej, wykonany z metalu, na krzyżu wizerunek Pana Jezusa.
- Krzyż (na Koźle), betonowy, na krzyżu odlany z żeliwa wizerunek Pana Jezusa.
- Krzyż Wolności przy zbiegu ulic: Wrocławskiej i gen. J. Hallera, umieszczony na ozdobnym trzystopniowym betonowym postumencie, odlany z żeliwa. Na środkowej części postumentu znajduje się herb miasta Sławkowa, poniżej tabliczka na której widnieje napis: KRZYŻ WOLNOŚCI 11.XI.1918 r.
- Krzyż przy zbiegu ulic Legionów Polskich i Kościelnej, z metalowego płaskownika z wiszącym na nim Jezusem Chrystusem.
- Krzyż przy ul. Burki (pod lasem), betonowy, z odlanym z metalu Panem Jezusem.

- Krzyż przy ul. Łosińskiej, obok trasy DK-94, metalowy niski z odlanym z metalu wizerunkiem Pana Jezusa.
- Krzyż nad rzeką Białą Przemszą - przy ul. Kabania, wykonany z betonu, pomalowany na biało, u dołu wyryta data 1945 r. od góry żeliwna figura Pana Jezusa i tabliczka żeliwna z napisem „INRI” pomalowana na szaro.
- Krzyż pamiątkowy położony przy ul. Groniec (w głębi lasu), wykonany z metalu, osadzony na betonowym cokole z napisem: „7 IX 1943 r. poległ tutaj w walce w obławie niemieckiej dowódca oddziału partyzanckiego Kedywu Okręgu Śląskiego AK Henryk Milton „ORDON” wraz z 17 żołnierzami i wspomagającym oddział mieszkańcami Grońca i okolic.
- Krzyż przy zbiegu ulic Siewierskiej i Okradzionowskiej, metalowy osadzony na betonowym cokole.

VI. Miejsca pamięci, pomniki i tablice pamiątkowe

Mogiły, pomniki i tablice upamiętniające wydarzenia historyczne lub działalność wybitnych osobistości sytuują się na pograniczu dziedzictwa materialnego i niematerialnego. Są istotnym elementem dziedzictwa kulturowego i podlegają ochronie prawnej. Na terenie Sławkowa znajdują się między innymi:

- Pomnik - „Krzyż Wolności” przy zbiegu ulic: Wrocławskiej i gen. J. Hallera, umieszczony na ozdobnym trzystopniowym granitowym postumencie, odlany z żeliwa z aluminiowym wizerunkiem Jezusa Chrystusa, na którym widnieje nałożony wizerunek herbu Rzeczypospolitej Polskiej wg wzoru z 1919r. Wzniesiony przez mieszkańców Sławkowa z końca lat 20-tych XX w. Wielokrotnie odnawiany, ostatnio w 2014 r.
- Pomnik - „Reduta Ordon”, krzyż usytuowany w głębi lasu ok. 800m od ul. Groniec, wykonany z metalu, usytuowany na betonowym cokole, na którym widnieje tablica z napisem upamiętniającym miejsce ostatniej walki z niemieckim okupantem i śmierci w dn. 03.09.1943 r. dowódcy oddziału Armii Krajowej ppor. Henryka Milтона ps. Ordon oraz 17 żołnierzy i mieszkańców Grońca. Pomnik wzniesiono w 1981 r.
- Pomnik - „Pomnik Straconych na Krzywdzie” położony przy ul. Krzywda, wykonany z bloku granitowego z nałożonym wizerunkiem herbu Rzeczypospolitej Polskiej i tablicą pamiątkową z informacją o dokonanej w tym miejscu egzekucji wykonanej w dniu 03.12.1941 r. przez niemieckiego okupanta na dwóch kolejarzach - Łączyńskim Janie i Bielińskim Aleksandrze, żołnierzach Organizacji Orła Białego. Pomnik wzniesiony w 1961 r. i przebudowany w 2016 r.
- Pomnik - „Pomnik w hołdzie poległym i zamordowanym mieszkańcom Sławkowa w latach 1939 - 1945” w hołdzie poległym, usytuowany przed Ratuszem, wykonany z marmuru w formie otwartej księgi z wyrytymi nazwiskami sławkowian. Wzniesiony w 1985 r.
- Tablica pamiątkowa - „upamiętniająca 303 żołnierzy i oficerów Armii Radzieckiej poległych w walkach z niemieckim okupantem w styczniu 1945 r.” Usytuowana na Rynku przed Ratuszem w miejscu pierwotnego pochówku poległych, wykonana z granitu z wyrytym napisem, leżąca pochyło tuż nad powierzchnią ziemi. Wykonana 1987 r.

- Tablica pamiątkowa - „upamiętniająca działalność w Sławkowskim Ratuszu w 1915 r. Departamentu Wojskowego - Naczelnego Komitetu Narodowego, kierowanego przez gen. W. Sikorskiego” umiejscowiona na ścianie Ratusza po lewej stronie od wejścia głównego, odlana z metalu, ufundowana przez Towarzystwo Miłośników Sławkowa w 1988 r.
- Tablica pamiątkowa - „upamiętnienia powstania Republiki Sławkowskiej 12.11.1905 - 23.11.1905, powołanej przez 456 obywateli sławkowskich z Komitetem Obywatelskim w składzie:
  - Władysław Sujkowski - inżynier,
  - Czesław Wasilkowski - dr medycyny,
  - Jan Kuc - kupiec,
  - Leon Baczyński - murarz
  - Kazimierz Nowacki - szewc”.Umiejscowiona na ścianie Ratusza po prawej stronie od wejścia głównego, odlana z metalu, wykonana przez ufundowana przez Towarzystwo Miłośników Sławkowa w 1995 r.
- Tablica pamiątkowa - „upamiętniająca Żydów zamordowanych przez niemieckiego okupanta we wrześniu 1939r.”, usytuowana u zbiegu ulic: Olkuskiej oraz Jazy, nieopodal mostu drogowego na Białej Przemszy, wykonana z marmuru z inskrypcją w języku polskim i hebrajskim, umieszczona poziomo na niskim betonowym cokole, wykonana w 1995 r.
- Tablica pamiątkowa - „upamiętniająca funkcjonowanie sławkowskiej synagogi do czasu niemieckiej okupacji”, umiejscowiona na ścianie budynku byłej synagogi przy ul. Biskupiej po prawej stronie od wejścia głównego, wykonana z marmuru z inskrypcją w języku polskim i hebrajskim, wykonana w 1993 r.

5.4. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Zgodnie z art. 7 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (t. j. Dz. U. z 2014 r. poz. 1446 ze zm.) formami ochrony zabytków są:

- wpis do rejestru zabytków;
- wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;
- uznanie za pomnik historii;
- utworzenie parku kulturowego;
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Na obszarze gminy Sławków nie występują pomniki historii i parki kulturowe, nie wpisano obiektów na Listę Skarbów Dziedzictwa, natomiast występują pozostałe formy ochrony zabytków.

5.4.1. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków

Na terenie gminy Sławków znajduje się 25 zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (Tabela nr 1), w tym 1 stanowisko archeologiczne. Są to jedne z najcenniejszych elementów krajobrazu kulturowego na terenie gminy. Obiekty te objęte są wszelkimi rygorami prawnymi wynikającymi z treści odpowiednich aktów prawnych, w tym przede wszystkim - rygorami ochrony konserwatorskiej wynikającymi z przepisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Wszelkie działania podejmowane przy tego typu obiektach wymagają pisemnego pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Tabela nr 1. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków gminy Sławków

LP.	OBIEKT OBJĘTY OCHRONĄ	ADRES	NR EWID. DZIAŁKI	NUMER REJESTRU ZABYTEKÓW
	Układ urbanistyczny z centralnie położonym rynkiem z czwartej ćwierci XII wieku. Granice ochrony przebiegają wzdłuż przypuszczalnej linii obywatów miejskich - wyznaczają je ulice: - od półn. Wał (dawna Waryńskiego), - od zach. Poprzeczna (dawna Lebieckiego) i Krzywda, - od połd. Zawalna i Młyńska, - od wsch. Zakościelna i Browarna, - ochroną obejmuje się przebieg ulic Świętojańskiej i Siewierskiej (dawniej Basztowej)			A/1266/81 22.09.1981
	Budynek mieszkalny	ul. Biskupia 2	3334, 3335	A/1592/95 20.06.1995 (Kr-241/71 18.02.1971)
	Cmentarz, kaplica cmentarna św. Marka, mur z kostnicami w zespole cmentarza. Granice obejmują całość założenia (kaplicę, cmentarz i mur z kostnicami).	ul. gen. J. Hallera	2941	A/1248/81 03.07.1981
	Zespół zabudowań młyna obejmujący młyn, budynek gospodarczy, budynek mieszkalny, zabudowania gospodarcze	ul. Kabania 1	3781	A/1250/81 22.09.1981
	Szpital, obecnie obiekt o funkcji społecznej	ul. Kościelna 11	3708/1	A/1247/81 03.07.1981

Gminny program opieki nad zabytkami Gminy Sławków na lata 2018 – 2021

Zespół kościoła parafialnego pw. Podwyższenia Krzyża i Św. Mikołaja z murowanym ogrodzeniem ze stacjami męki oraz starodrzewem. Granice ochrony obejmują całość założenia ze starodrzewem, grotą, murowanym ogrodzeniem ze stacjami męki, plebanią oraz otaczającą zielenią.	ul. Kościelna 26	3694/2, 3694/3	A/1246/81 03.07.1981
Kościół parafialny pw. Podwyższenia Krzyża Świętego i Świętego Mikołaja	ul. Kościelna 26	3694/2	A/1246/81 03.07.1981
Plebania w Zespole kościoła parafialnego pw. Podwyższenia Krzyża Świętego i Świętego Mikołaja	ul. Kościelna 26	3694/3	A/1246/81 03.07.1981
Budynek mieszkalny	ul. Kozłowska 2	3182	A/1258/81 23.09.1981
Budynek mieszkalny	ul. Kwartowska 17	3446	A/1257/81 23.09.1981
Budynek mieszkalno - gospodarczy	ul. Mały Rynek 9	3333/1	A/1254/81 23.09.1981
Budynek dawnej karczmy zwanej Austerią	ul. Rynek 2	3329/1	A/1591/95 20.06.1995 (Kr-214/71 14.01.1971)
Budynek mieszkalny, obecnie Dział Kultury Dawnej Miejskiego Ośrodka Kultury	ul. Rynek 9	3451	A/1265/81 23.09.1981
Budynek mieszkalny	ul. Rynek 22	3318	A/1252/81 23.09.1981
Budynek mieszkalny	ul. Rynek 29	3199/1, 3200	A/1253/81 23.09.1981
Budynek mieszkalny	ul. Siewierska 20	3108	A/1261/81 23.09.1981
Kaplica Św. Jakuba z poł. XIX w. Granice ochrony obejmują całość założenia wyznaczonego murem.	ul. Świętojańska/ Św. Jakuba	3307	A/1245/81 03.07.1981
Budynek mieszkalny	ul. Świętojańska 7	3429, 3430	A/1260/81 23.09.1981
Magazyn, obecnie budynek mieszkalny w Zespole Walcowni Blach	ul. Walcownia 16	4056/5,	A/1251/81 23.09.1981
Budynek produkcyjny w Zespole Walcowni Blach	ul. Walcownia 17	4056/6	A/1251/81 23.09.1981
Budynek mieszkalny w Zespole Walcowni Blach	ul. Walcownia 18	5098	A/1251/81 23.09.1981
Słup Męki Pańskiej, obecnie Kapliczka św. Rozalii (Męki Pańskiej)	ul. Wrocławska,	2792/10	B/74/06 28.08.2006

Gminny program opieki nad zabytkami Gminy Sławków na lata 2018 – 2021

Budynek mieszkalny	ul. Zamkowa 5	3739	A/1262/81 23.09.1981
Budynek mieszkalny, tzw. „Lamus”	ul. Zamkowa 9	3818/1	A/1244/81 20.01.1981
Stanowisko archeologiczne - Zamek Biskupów Krakowskich	ul. Staropocztowa/ ul. Browarna	3818/2	C/1394/90 10.01.1990

5.4.2. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków

Zgodnie z art. 3 pkt 1 i 3 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytek ruchomy, to rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, będących dziełem człowieka lub związanych z jego działalnością, stanowiących świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę albo wywiezienia za granicę zabytku o wyjątkowej wartości historycznej, artystycznej lub naukowej.

Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków podlegają ochronie konserwatorskiej wynikającej z przepisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Właściciel lub posiadacz zabytku ruchomego zobowiązany jest między innymi do:

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Na terenie Sławkowa znajduje się 19 takich obiektów. Są one zlokalizowane:

- w kościele parafialnym - 9 rzeźb ołtarzowych oraz 1 nagrobek (gdzie pełnią swoją pierwotną funkcję, służąc celom kultu religijnego);
- w Miejskim Ośrodku Kultury - 7 rzeźb drewnianych - gdzie zorganizowano ekspozycję poświęconą dawnej sztuce regionu (niektóre rzeźby pochodzą z kościoła parafialnego);
- w kaplicy cmentarnej pw. św. Marka - ołtarz;
- Sławków - Kołdaczka - kapliczka św. Rozalii (figuruje zarówno w rejestrze zabytków nieruchomości jak i ruchomych).

5.5. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

Do obowiązków samorządu lokalnego należy ochrona zabytków, które znajdują się na terenie gminy. Zadania te precyzuje art. 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (t. j. Dz. U. z 2014 r. poz. 1446 ze zm.). Gminy mają dbać między innymi o: „zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie” oraz zapobiegać „zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków”. Do obowiązków nałożonych przez ustawę na gminę należy: „uwzględnienie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska”, czemu ma służyć gminna ewidencja zabytków.

W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Szczegółowe wytyczne na temat opracowania i prowadzenia gminnej ewidencji zabytków zostały określone w Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2011 r., Nr 113, poz. 661). Konsekwencją ujęcia obiektów lub obszarów niewpisanych do rejestru zabytków w gminnej ewidencji zabytków, jest obowiązek uzgodnienia z wojewódzkim konserwatorem zabytków planowanych przy nich działań za pośrednictwem właściwego organu gminy lub organu administracji architektoniczno - budowlanej. Uzgodnienia z wojewódzkim konserwatorem zabytków w odniesieniu do ww. ustawy obiektów prowadzone są na etapie wydania decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego (art. 53. ust. 4 pkt 2, art. 60 ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r.) oraz na etapie wydania decyzji o pozwoleniu na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego (art. 39 ust. 3 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane). Ponadto właściciele lub posiadacze zabytków ujętych w gminnej ewidencji zabytków mają obowiązek zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków o wszelkich zagrożeniach, niekorzystnych zmianach oraz o zmianie stanu prawnego zabytku. Mają też obowiązek uczestniczenia w kosztach badań archeologicznych prowadzonych na swoim terenie.

Dodatkowo zgodnie z art. 77 ustawy o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz niektórych innych ustaw obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków mogą otrzymać dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane. W trybie określonym odrębnymi przepisami przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.

Gminna ewidencja zabytków jest dokumentem otwartym. Powinna być stale weryfikowana i aktualizowana.

Gminna ewidencja zabytków gminy Sławków została opracowana w 2016 r. Została przyjęta Zarządzeniem Nr RZ-3/2016 z dnia 18 stycznia 2016 r. w sprawie założenia Gminnej Ewidencji Zabytków dla Gminy Sławków. Spis obiektów przedstawiony został poniżej, w Tabeli nr 2.

Tabela nr 2. Obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków gminy Sławków

LP.	OBIEKT OBJĘTY OCHRONĄ	ADRES	NR EWID. DZIAŁKI
1	Układ urbanistyczny z centralnie położonym rynkiem z czwartej ćwierci XII wieku. Granice ochrony przebiegają wzdłuż przypuszczalnej linii obwołań miejskich - wyznaczają je ulice: - od półn. Wał (dawna Waryńskiego) - od zach. Poprzeczna (dawna Lebieckiego) i Krzywda - od połd. Zawalna i Młyńska - od wsch. Zakościelna i Browarna - ochroną obejmuje się przebieg ulic Świętojańskiej i Siewierskiej (dawniej Basztowej)		
2	Budynek mieszkalny	ul. Biskupia 2	3334, 3335
3	Cmentarz, kaplica cmentarna św. Marka, mur z kostnicami w zespole cmentarza. Granice obejmują całość założenia (kaplicę, cmentarz i mur z kostnicami).	ul. gen. J. Hallera	2941
4	Zespół zabudowań młyna obejmujący młyn, budynek gospodarczy, budynek mieszkalny, zabudowania gospodarcze	ul. Kabania 1	3781
5	Budynek Dworca Kolejowego	ul. Kolejowa 21	4114/8
6	Szpital, obecnie obiekt o funkcji społecznej	ul. Kościelna 11	3708/1
7	Budynek mieszkalny	ul. Kościelna 22	3694/3
8	Zespół kościoła parafialnego p.w. Podwyższenia Krzyża i Św. Mikołaja z murowanym ogrodzeniem ze stacjami męki oraz starodrzewem. Granice ochrony obejmują całość założenia ze starodrzewem, grotą, murowanym ogrodzeniem ze stacjami męki, plebanią oraz otaczającą zielenią.	ul. Kościelna 26	3694/2, 3694/3
9	Kościół parafialny pw. Podwyższenia Krzyża Świętego i Świętego Mikołaja	ul. Kościelna 26	3694/2
10	Plebania w Zespole kościoła parafialnego pw. Podwyższenia Krzyża Świętego i Świętego Mikołaja	ul. Kościelna 26	3694/3
11	Budynek mieszkalny	ul. Kozłowska 2	3182
12	Budynek mieszkalny	ul. Kozłowska 12	3141/1
13	Budynek mieszkalny	ul. Kwartowska 17	3446
14	Budynek mieszkalno - gospodarczy	ul. Mały Rynek 9	3333/1
15	Budynek mieszkalny	ul. Piekarska 12 (dawn. Biskupia 16)	3462

Gminny program opieki nad zabytkami Gminy Sławków na lata 2018 – 2021

16	Budynek mieszkalny	ul. Poprzeczna 10	3275
17	Budynek dawnej karczmy zwanej Austerią	ul. Rynek 2	3329/1
18	Budynek mieszkalny, obecnie Dział Kultury Dawnej Miejskiego Ośrodka Kultury	ul. Rynek 9	3451
19	Budynek mieszkalny	ul. Rynek 18	3439
20	Budynek mieszkalny	ul. Rynek 22	3318
21	Budynek mieszkalny	Rynek 29	3199/1, 3200
22	Budynek mieszkalny	ul. Siewierska 20	3108
23	Budynek mieszkalny	ul. Św. Jakuba 6	3319/1
24	Kaplica Św. Jakuba z poł. XIX w. Granice ochrony obejmują całość założenia wyznaczonego murem.	ul. Świętojańska / Św. Jakuba	3307
25	Budynek mieszkalny	ul. Świętojańska 4	3323/1
26	Budynek mieszkalny	ul. Świętojańska 7	3429, 3430
27	Magazyn, obecnie budynek mieszkalny w Zespole Walcowni Blach	ul. Walcownia 16	4056/5,
28	Budynek produkcyjny w Zespole Walcowni Blach	ul. Walcownia 17	4056/6
29	Budynek mieszkalny w Zespole Walcowni Blach	ul. Walcownia 18	5098
30	Słup Męki Pańskiej, obecnie Kapliczka św. Rozalii (Męki Pańskiej)	ul. Wrocławska,	2792/10
31	Budynek mieszkalny	ul. Zamkowa 5	3739
32	Budynek mieszkalny, tzw. „Lamus”	ul. Zamkowa 9	3818/1
33	Budynek mieszkalny	ul. Zamkowa 14	3735
34	Kapliczka Trzeci Upadek Jezusa, tzw. „Żółta Kapliczka”	Skrzyżowanie ul. Wrocławskiej i ul. Łosińskiej	1848
35	Kapliczka Najświętszej Marii Panny	W rejonie ul. Zagródki, na tzw. cmentarzu cholernym	2579/1
36	Kapliczka pw. Matki Bożej	Przy skrzyżowaniu ul. Hrubieszowskiej i ul. Korzennej, na tzw. „Korzeńcu”	2762/20
37	Stanowisko archeologiczne - Zamek Biskupów Krakowskich	ul. Staropocztowa/ ul. Browarna	3818/2

*Obiekty zaznaczone na niebiesko wpisane są do rejestru zabytków

5.6. Zabytki archeologiczne w gminnej ewidencji zabytków

Stanowiska archeologiczne są bardzo ważnym elementem krajobrazu kulturowego i stanowią podstawę wiedzy o najdawniejszych dziejach okolic gminy Sławków. Ewidencja stanowisk archeologicznych nie jest jednak zbiorem zamkniętym i nie można wykluczyć, że w wyniku dalszej weryfikacji lub prowadzonych prac ziemnych nie uda się zidentyfikować nowych śladów osadniczych.

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. z 2014 r. poz. 1446 ze zm.) wszystkie zabytki archeologiczne, bez względu na stan zachowania, podlegają ochronie i opiece. Na obszarach występowania stanowisk archeologicznych oraz w strefie ich ochrony, prowadząc inwestycje wymagające robót ziemnych, przed uzyskaniem pozwolenia na budowę lub przed rozpoczęciem prac ziemnych, należy przeprowadzić ratownicze badania archeologiczne w zakresie uzgodnionym z wojewódzkim konserwatorem zabytków. Wyniki badań często stanowią jedyną dokumentację następujących po sobie faktów osadniczych na tym terenie. Pozwalają one skorygować, uszczegółowić i potwierdzić informacje uzyskane ze źródeł pisanych. Pozyskany w trakcie badań materiał ruchomy umożliwia uzupełnienie danych o kulturze materialnej mieszkańców. Należy przy tym pamiętać, że zasięg stanowisk archeologicznych został wyznaczony na mapach na podstawie badań powierzchniowych i niekoniecznie może dokładnie odpowiadać zasięgowi występowania pozostałości osadnictwa pradziejowego pod ziemią. Dlatego należy traktować go zawsze orientacyjnie, ponieważ może okazać się, że obiekty archeologiczne zalegają także w sąsiedztwie wyznaczonego na podstawie obserwacji powierzchniowej, zasięgu stanowiska.

Niezbędne jest także określenie zasad ochrony zabytków archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków, lub przeznaczonych do ujęcia w gminnej ewidencji zabytków, w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, warunkach zabudowy i inwestycjach celu publicznego oraz respektowanie przez inwestorów zapisów dotyczących ochrony zabytków archeologicznych zawartych w opiniach i decyzjach właściwego miejscowo konserwatora zabytków, zgodnie z ustawą o ochronie i opiece nad zabytkami.

Systematyczne badania archeologiczne w okolicach Sławkowa podjęto w 2 poł. lat 70-tych XX w. W ich wyniku i w wyniku prac powierzchniowych przeprowadzonych na początku lat 90-tych odkryto 39 nowych i zweryfikowano większość dotychczasowych stanowisk. Na obszarze gminy Sławków znajduje się ich 33, z czego jedno stanowisko (zamek) wpisane jest do rejestru zabytków (Tabela nr 3). Najstarszy odkryty artefakt - drapacz krzemienisty - pochodzi z okresu schyłkowego paleolitu, ale stanowi znalezisko odosobnione. Bardziej intensywne osadnictwo pojawiło się w okolicach Sławkowa dopiero w okresie późnorzymskim. Badania archeologiczne przeprowadzone na przełomie lat 80/90-tych XX w. na terenie zamku potwierdziły, że jest on jedną z najstarszych murowanych budowli tego typu w Polsce południowej. Od pocz. lat 90-tych objęto badaniami również rejon kościoła parafialnego. Pozyskane w wyniku badań zabytkowe przedmioty eksponowane są w dziale Kultury Dawnej Miejskiego Ośrodka Kultury w Sławkowie³.

Tabela nr 3. Spis stanowisk archeologicznych z terenu Sławkowa ujęte w gminnej ewidencji zabytków

³ Artykuł "Najdawniejsze dzieje" autorstwa J. Pierzaka [w:] Dzieje Sławkowa, pr. zb. p. red. F. Kiryka Kraków 2001

Gminny program opieki nad zabytkami Gminy Sławków na lata 2018 – 2021

LP.	NUMER OBSZARU AZP	NUMER STANOWISKA W MIEJSCOWOŚCI/NA OBSZARZE	FUNKCJA OBIEKTU	CHRONOLOGIA
	97-51	1/1	zamek, tzw. wielkie założenie, wieża mieszkalno - obronna	średniowiecze
	97-51	2/2	miasto lokacyjne	średniowiecze i nowożytność
	97-51	3/3	cmentarzysko szkieletowe budowla sakralna cmentarz przykościelny	wczesne średniowiecze późne średniowiecze późne średniowiecze i nowożytność
	97-51	4/4	śląd osadniczy fortyfikacje ziemne	późne średniowiecze nowożytność
	97-51	5/5	śląd osadniczy	późne średniowiecze
	97-51	6/6	osada osada osada	wczesne średniowiecze późne średniowiecze nowożytność
	97-51	7/7	pracownia krzemieniarska	neolit
	97-51	10/10	osada produkcyjna	średniowiecze lub nowożytność
	97-51	11/11	domniemana osada (?) osada produkcyjna -	wczesne średniowieczne lub średniowiecze średniowiecze lub nowożytność nieokreślona chronologia
	97-51	12/12	cmentarz	nowożytność
	97-51	13/13	śląd osadniczy	okres lateński lub wczesne średniowiecze
	97-51	14/14	śląd osadniczy	epoka kamienia (schyłkowy paleolit)
	97-51	15/15	śląd osadniczy	późne średniowiecze
	97-51	16/16	śląd osadniczy	późne średniowiecze
	97-51	17/17	śląd osadniczy	epoka kamienia
	97-51	18/18	śląd osadniczy	prahistoria
	97-51	19/19	śląd osadniczy (?)	średniowiecze lub nowożytność
	97-51	20/20	relikty budowli	późne średniowiecze lub nowożytność
	97-51	21/21	śląd osadniczy śląd osadniczy	późne średniowiecze nowożytność
	97-51	22/22	osada śląd osadniczy	późne średniowiecze nowożytność
	97-51	23/23	osada osada	późne średniowiecze nowożytność
	97-51	24/24	osada osada	późne średniowiecze nowożytność
	97-51	25/25	osada (?)	późne średniowiecze

Gminny program opieki nad zabytkami Gminy Sławków na lata 2018 – 2021

			osada (?)	nowożytność
	97-51	26/26	osada śląd osadniczy	późne średniowiecze nowożytność
	97-51	27/27	osada osada	późne średniowiecze nowożytność
	97-51	28/28	śląd osadniczy	późne średniowiecze
	97-51	29/29	osada osada	późne średniowiecze nowożytność
	97-51	30/30	śląd osadniczy	późne średniowiecze
	97-51	31/31	śląd osadniczy śląd osadniczy	późne średniowiecze nowożytność
	97-51	32/32	śląd osadniczy śląd osadniczy osada śląd osadniczy	prahistoria (neolit?) wczesne średniowiecze późne średniowiecze nowożytność
	97-51	33/33	osada osada	późne średniowiecze nowożytność
	97-51	34/34	osada (?)	późne średniowiecze
	97-51	35/35	osada? śląd osadniczy	późne średniowiecze nowożytność

*Obiekty zaznaczone na niebiesko wpisane są do rejestru zabytków

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń

Analiza SWOT stanowi jedną z najpopularniejszych technik analitycznych, pozwalających na porządkowanie informacji oraz diagnozowanie sytuacji wspólnoty samorządowej w konkretnym aspekcie. Stanowi użyteczną pomoc przy dokonywaniu oceny zasobów i otoczenia danej jednostki samorządu terytorialnego, ułatwia też identyfikację problemów i określenie priorytetów rozwoju. Jej nazwa to skrót od pierwszych liter angielskich słów, stanowiących jednocześnie pola przyporządkowania czynników, mogących mieć wpływ na powodzenie planu strategicznego - silne strony, słabe strony, szanse i zagrożenia.

- S - STRENGTHS, czyli silne strony,
- W - WEAKNESSES, czyli słabe strony,
- O - OPPORTUNITIES, czyli okazje,
- T - THREATS, czyli zagrożenia.

Czynniki rozwoju podzielić można - ze względu na ich pochodzenie - na wewnętrzne, na które społeczność lokalna ma wpływ (silne i słabe strony), oraz na czynniki zewnętrzne - umiejscowione w bliższym i dalszym otoczeniu jednostki (szanse i zagrożenia), na które społeczność lokalna nie ma bezpośredniego wpływu. Jednocześnie czynniki te można podzielić według kryterium charakteru wpływu na społeczność lokalną, dzięki czemu wyróżnić można czynniki: pozytywne, czyli atuty i szanse, oraz negatywne, czyli słabości i zagrożenia.

Poniżej przedstawione zostały wyniki analizy SWOT (Tabela nr 4), skoncentrowanej wokół problematyki zarządzania zasobem dziedzictwa kulturowego w gminie Sławków. Oznacza to, że obok zagadnień związanych z ochroną i opieką nad zabytkami, uwzględniono także inne czynniki, które wynikają z wielości i różnorodności elementów składających się na dziedzictwo kulturowe.

Analizie poddano także stan zachowania stan techniczny zabytkowych obiektów nieruchomości, ujętych w gminnej ewidencji zabytków, który jest zróżnicowany:

- najwięcej obiektów zabytkowych jest własnością prywatną i duża ich część znajduje się w stanie zadowalającym,
- w najlepszej kondycji znajdują się obiekty będące własnością komunalną,
- wszystkie obiekty państwowe, choć liczbowo jest ich zdecydowanie mniej, są w stanie dobrym,
- większość obiektów wyznaniowych jest w stanie dobrym, część z nich wymaga działań rewaloryzacyjnych.

Ponad połowa obiektów zabytkowych prezentuje dobry stan zachowania, w stanie bardzo złym znajduje się kilkanaście zabytków, wiele z nich określono jednak mianem zaniedbanych. Obiekty wpisane do rejestru zabytków stanowiące własność gminy, poza zespołem Walcowni, prezentują stan dobry lub bardzo dobry. Jednak wiele obiektów mieszkalnych w tej kategorii, pozostających w rękach prywatnych, znajduje się w złym stanie technicznym, niektóre z nich są opuszczone i nieużytkowane.

Zabytkowe obiekty gminne prezentują w większości dobry lub bardzo dobry stan zachowania. Wyjątkiem jest zespół zabudowy dawnej walcowni, w którym wszystkie elementy (3 budynki i pozostałości wodnego systemu napędowego) są w złym stanie technicznym. Dwa budynki zespołu gmina przeznaczyła na mieszkania socjalne, trzeci budynek stanowi własność prywatną. Ponadto, w budynkach Walcownia 16, 18 gmina dokonuje sukcesywnych remontów, w miarę posiadanych środków finansowych. Są czynione starania, aby stan techniczny tych zabudowań się nie pogarszał a ulegał modernizacji i poprawie. Prac rewaloryzacyjnych i zagospodarowania wymaga również otoczenie zespołu, na które składa się system wodny - kanał i staw oraz towarzyszące im tereny zielone. Całość mogłaby zostać powiązana funkcjonalnie z pobliskimi terenami sportowymi.

W latach 2014 - 2015 przeprowadzono prace remontowe przy obiektach przy ul. Mały Rynek 9 (budynek i zagospodarowanie terenu) oraz w budynku przy ul. Kościelnej 11. Oba te obiekty stanowią własność gminy.

Większość zabytków ruchomych to obiekty sztuki sakralnej. Przechowywane w przestrzeni sakralnej i użytkowane jako przedmioty kultu, są otoczone troską i opieką, zarówno przez administratora parafii, jak i lokalną społeczność. Jeśli chodzi o zabytki ruchome najlepsza sytuacja jest w dziale Sztuki Dawnej MOK, gdzie eksponaty są zewidencjonowane, opisane i w miarę potrzeby poddawane pracom konserwatorskim.

W tabeli 4 znalazły się silne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia dotyczące zasobu zabytkowego, warunków dla realizacji działań w zakresie inicjowania, wspierania, koordynowania badań i prac budowlanych w odniesieniu do nieruchomości zabytkowych, jak również upowszechniania i promowania dziedzictwa materialnego i niematerialnego dla rozwoju gminy. Analiza nawiązuje w ten sposób do fundamentalnego założenia względem niniejszego programu - konieczności przemodelowania systemu ochrony zabytków w efektywny system ochrony

dziedzictwa. Dziedzictwo gminy tworzy bowiem jego historia, manifestująca się zarówno w bogactwie zasobu zabytkowego, jak również w tradycji i kulturze, tworząc niepowtarzalny klimat.

Tabela nr 4. Analiza SWOT

SILNE STRONY GMINY SŁAWKÓW	SŁABE STRONY GMINY SŁAWKÓW
<p>dobre rozpoznanie zasobów dziedzictwa kulturowego z terenu gminy; atrakcyjne położenie miasta na granicy Śląska i Małopolski oraz istotnych szlaków komunikacyjnych kraju i regionu; zachowanie zespołu staromiejskiej zabudowy o wielkiej wartości kulturowej; bogate zasoby środowiska przyrodniczego; bogata i barwna historia gminy; duża atrakcyjność turystyczna i środowiskowa gminy; wielość inicjatyw kulturalnych; żywa społeczna świadomość historycznych korzeni i odrębności lokalnych tradycji (specyfika pogranicza śląsko - małopolskiego); miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego; występujące formy prawne ochrony przyrody; opracowana gminna ewidencja zabytków; oznakowane szlaki turystyczne; działalność instytucji kultury - Miejski Ośrodek Kultury (wraz z Muzeum Regionalnym), Miejska Biblioteka Publiczna, Towarzystwo Miłośników Sławkowa, Stowarzyszenie na Rzecz Wspierania Rozwoju Miasta Sławków; uchwała określająca zasady udzielania dotacji na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków; strona internetowa z dużą ilością ciekawych informacji na temat miasta, jego, historii,</p>	<p>zły stan techniczny znacznej części obiektów zabytkowych; niewielki stan środków finansowych na ochronę zabytków; znikoma edukacja na temat ochrony dziedzictwa kulturowego; niewystarczająca promocja walorów gminy, zwłaszcza turystycznych; niewystarczająca ilość zapisów w zakresie ochrony zabytków; słabe zainteresowanie ze strony inwestorów zewnętrznych; brak infrastruktury turystycznej; niewystarczająca świadomość społeczna o konieczności należytego dbania o zabytki; słaby rozwój infrastruktury turystycznej; niewystarczająca lokalna oferta spędzania czasu wolnego.</p>

Gminny program opieki nad zabytkami Gminy Sławków na lata 2018 – 2021

<p>zabytków, atrakcji; budynek Austerii włączony w Szlak Architektury Drewnianej Województwa Śląskiego szerokotorowa linia kolejowa - Linia Hutnicza Szerokotorowa.</p>	
--	--

<p>SZANSE GMINY SŁAWKÓW</p>	<p>ZAGROŻENIA GMINY SŁAWKÓW</p>
<p>fundusze pomocowe; współpraca sąsiednich gmin np. poprzez wspólne inwestycje turystyczne: budowa tras turystycznych i szlaków z uwzględnieniem obiektów zabytkowych; rola zaplecza turystyczno-rekreacyjnego dla przemysłowego Zagłębia i GOP-u; podniesienie poziomu życia ludzi; wykorzystanie walorów przyrodniczych i zasobów kulturowych dla rozwoju turystyki; wzrost świadomości w widzeniu obiektu zabytkowego jako miejsca do życia i jako lokowanie kapitału; kreowanie nowych obszarów i produktów turystycznych w oparciu o atrakcyjny sposób zagospodarowania obiektów zabytkowych; rosnąca rola samorządu włączającego się w sferę ochrony dziedzictwa; możliwość promowania gminy jako miejsca czystego ekologicznie; wzrost rangi aktywnego wypoczynku w kształtowaniu się nowego stylu życia i spędzania wolnego czasu; rozwój działalności gospodarczej o charakterze turystycznym na bazie dziedzictwa kulturowego; wprowadzenie i egzekwowanie polityki ochrony walorów środowiska naturalnego i kształtowania przestrzennego.</p>	<p>niewystarczająca ilość przepisów regulujących działania przy obiektach zabytkowych niewpisanych do rejestru zabytków; regresywna promocja turystyczna sąsiednich obszarów - np. Jury Krakowsko - Częstochowskiej; padek zainteresowania atrakcyjnością turystyczną Zagłębia Dąbrowskiego, zmiana trendów w branży turystycznej; brak realnych zachęt dla prywatnych inwestycji w zabytki; niestabilna polityka państwa; brak mechanizmów efektywnego wdrażania strategii, planów, programów itp.; brak dostatecznego nadzoru nad remontami i przebudowami obiektów zabytkowych (niewpisanych do rejestru zabytków); postępująca degradacja stanowisk archeologicznych; konieczność prefinansowania projektów unijnych - brak środków w budżetach gmin, miast, powiatów; skomplikowane procedury w ubieganiu się o środki zewnętrzne skutkujące stosunkowo niewielkim wykorzystaniem pieniędzy z Unii Europejskiej, zwłaszcza przez osoby prywatne; zanik wrażliwości na regionalne wartości zabytkowe w budownictwie prywatnym i publicznym.</p>

7. Założenia programowe oraz zasady oceny realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami

GPOnZ służy ochronie i wykorzystaniu lokalnych zasobów dziedzictwa kulturowego w różnych dziedzinach życia społecznego. Realizacja wyznaczonych celów wymaga przede wszystkim zmiany w świadomości, szczególnie w obszarze odpowiedzialności jednostki samorządu terytorialnego, podmiotów, instytucji i sfer funkcjonalnych, które odpowiadają za ochronę środowiska kulturowego i naturalnego, za ład i zagospodarowanie przestrzenne, a także wyznaczone kierunki rozwoju gminy. Ważne jest także, aby właściciele zabytkowych obiektów, zmienili swoje podejście, przyczyniając się w ten sposób do poprawy stanu zachowania wszelkich dóbr środowiska kulturowego i naturalnego.

Realizacja ustaleń i celów dotyczących ochrony zabytków z terenu gminy Sławków, zawartych w niniejszym programie, uzależniona jest od włączenia problematyki ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych gminy. W celu wypełnienia poniższych zadań należy:

- umożliwienie finansowania i racjonalnego wykorzystania środków finansowych na utrzymanie krajobrazu kulturowego oraz ratowanie obiektów o szczególnych wartościach zabytkowych;
- wspieranie i kreowanie różnorodnych form i metod umożliwiających ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami - stymulowanie zasad partnerstwa oraz odpowiedzialności właścicieli obiektów o podstawowym znaczeniu dla dziedzictwa kulturowego na terenie gminy Sławków;
- podnoszenie walorów zabytkowych i wykorzystanie ich w promocji kultury i dla rozwoju turystyki w gminie, a zwłaszcza jako czynnika wpływającego na rozwój gospodarczy gminy,
- kreowanie modelu odpowiedzialności za zasoby dziedzictwa kulturowego w gminie wśród mieszkańców i we władzach samorządowych;
- wspieranie aktywności lokalnej w działaniach mających na celu poszanowanie materialnego dziedzictwa oraz zachowanie własnej tożsamości;
- poszukiwanie i wspieranie projektów związanych z kreowaniem i wdrażaniem nowych form opieki nad zabytkami i ich promocji, np. szlaki turystyczno - historyczne, ożywianie zabytków,
- włączenie kultury i dziedzictwa kulturowego w obszar interwencji i wsparcia zgodnie z zasadami planowania i wdrażania programów prorozwojowych, stosownie do oczekiwań mieszkańców gminy poprzez uznanie znaczenia dziedzictwa kulturowego w rozwoju społeczno - ekonomicznym gminy Sławków.

Na podstawie przeprowadzonej oceny stanu dziedzictwa kulturowego gminy, oceny opracowań strategicznych dotyczących rozwoju społeczno - gospodarczego gminy zostały opracowane trzy priorytety (Tabele nr 5, 6, 7). Jest to kontynuacja wyznaczonych priorytetów i kierunków działań Programu opieki nad zabytkami Gminy Miejskiej Sławków na lata 2011 - 2014. Do realizacji priorytetów wyznaczono kierunki działania wraz z zadaniami. Czynności te osiągnięte zostaną w perspektywie długofalowej, wieloletniej, których ostatecznym rezultatem będzie przywrócenie zabytkom gminy właściwych im walorów historycznych i estetycznych.

Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r. poz. 1446 ze zm.), Burmistrz zobowiązany jest do sporządzania, co dwa

lata, sprawozdań z realizacji GPOnZ i przedstawiania ich Radzie Miejskiej. Wykonanie takiego sprawozdania, powinno być poprzedzone oceną poziomu realizacji GPOnZ, uwzględniające wykonanie zadań, które zostały przyjęte do wypełnienia w czteroletnim okresie obowiązywania GPOnZ oraz efektywność wcielenia ich w życie. Sposób weryfikacji ze zrealizowanych zadań został ujęty w trzeciej kolumnie każdej z tabeli.

Tabela nr 5. Kierunki i zadania w ramach Priorytetu nr I

PRIORYTET I: NOWOCZESNE ZARZĄDZANIE ZASOBEM DZIEDZICTWA KULTUROWEGO		
KIERUNKI DZIAŁAŃ	ZADANIA	SPOSÓB WERYFIKACJI
Działania organizacyjne związane z ochroną zabytków i dziedzictwa kulturowego.	Działania zmierzające do pozyskania zewnętrznych środków finansowych przeznaczonych na ochronę dziedzictwa kulturowego.	jakie działania podjęto, czego dotyczyły, czy udało pozyskać się środki, kto uczestniczył w działaniu
	Zlecenie i dofinansowywanie prac studialnych i dokumentacyjnych dotyczących obiektów zabytkowych i dziedzictwa kulturowego regionu; współpraca w tym zakresie ze służbami konserwatorskimi.	liczba prac studialnych i ewidencyjnych (studia historyczno - urbanistyczne, studia krajobrazowe, katalogi typów zabudowy regionalnej, itp.)
	Okresowa aktualizacja „Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych”.	czy zaktualizowano plan
	Współpraca z parafią rzymskokatolicką w kwestii ochrony zabytków sakralnych.	jakie działania zaplanowano/podjęto
	Współpraca z policją, służbami konserwatorskimi i służbami celnymi w sprawie kradzieży i nielegalnego wywozu obiektów zabytkowych za granicę oraz ochrony p/poż. (konferencje i szkolenia, zabezpieczenie obiektów zabytkowych).	liczba konsultacji i spotkań roboczych dotyczących problematyki dziedzictwa kulturowego z przedstawicielami kościoła katolickiego, policji, straży pożarnej, innych służb; sposoby uzgodnionej współpracy w sprawie ochrony p/poż. i ochrony elementów zabytkowych przed kradzieżą i nielegalnym wywozem
	Promocja działań społecznych w kwestii ochrony dziedzictwa kulturowego.	jak promowano, kto brał udział w działaniach promocyjnych, jakich obiektów dotyczyły

Gminny program opieki nad zabytkami Gminy Sławków na lata 2018 – 2021

	Opracowanie szczegółowej koncepcji ścieżek turystycznych uwzględniającej: ścieżkę edukacyjną, historyczną, ścieżkę ekologiczną.	liczba utworzonych szlaków turystycznych, tras rowerowych, ścieżek
Popularyzacja dziedzictwa kulturowego regionu	Wydawanie i wspieranie publikacji (w tym folderów promocyjnych, przewodników) poświęconych dziedzictwu kulturowego i historii regionu.	liczba wydawnictw, czego dotyczyły, z kim nawiązano współpracę
	Wspieranie rozwoju turystyki kajakowej, rowerowej, pieszej.	jakie podjęto działania, czy przyczyniły się one do rozwoju turystyki
	Organizowanie oraz wspieranie imprez kulturalnych, popularyzujących dziedzictwo kulturowe miasta oraz kultywujące lokalną tradycję., np. „Wakacje z duchami”, organizowane corocznie w ruinach zamku.	ilość zaplanowanych/ zorganizowanych imprez, ich tematyka, kto brał udział w organizacji, ilość osób uczestniczących
Działania pobudzające aktywność i inicjatywę mieszkańców regionu. Integracja lokalnych społeczności wokół idei współpracy i rozwoju lokalnego	Wspieranie inicjatyw obywatelskich służących zachowaniu tradycji lokalnych.	jakie działania podjęto, czego dotyczyły
	Doroczne opracowanie kompleksowego programu imprez kulturalnych, rekreacyjnych i sportowych na terenie gminy.	jakie imprezy zaplanowano, jakie zorganizowano, kto brał udział w organizacji, ilość osób uczestniczących

Tabela nr 6. Kierunki i zadania w ramach Priorytetu nr II

PRIORYTET II: REWALORYZACJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO JAKO JEDEN Z GŁÓWNYCH CZYNNIKÓW ROZWOJU SPOŁECZNO - GOSPODARCZEGO GMINY		
KIERUNKI DZIAŁAŃ	ZADANIA	SPOSÓB WERYFIKACJI
Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania	Realizacja zadań własnych gminy w kwestii poprawy stanu i utrzymania obiektów zabytkowych, będących własnością gminy. Działania na lata 2018 - 2019: 1. Budynek Muzeum - Dział Kultury Dawnej, ul. Rynek 9- 1 500 000,00 zł (szacunek); 2. Budynek przy ul. Kozłowskiej 2 - 525 200,00 zł (szacunek).	poziom (w %) wydatków budżetu gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami; wartość finansowa wykonanych prac remontowo - konserwatorskich przy zabytkach oraz liczba obiektów poddanych ww. pracom; zakres współpracy z organizacjami pozarządowymi
	Sukcesywne opracowywanie i w miarę posiadanych środków finansowych rewitalizacji zabytkowych i zagrożonych obiektów, stanowiących własność gminy. Zadanie to obejmuje następujące czynności: - wytypowanie najcenniejszych i zagrożonych (np. poprzez brak użytkownika, zły stan techniczny wynikający z wieloletnich zaniedbań) obiektów w gminie; - podjęcie gruntownych prac konserwatorskich i remontowych oraz przede wszystkim zabezpieczenie obiektów przed dalszym niszczeniem; - opracowanie szczegółowej ekspertyzy technicznej i opracowanie wg niej projektów budowlanych poszczególnych domów.	jakie działania zaplanowano, jakie podjęto, jakich obiektów dotyczyły, ilość wydanych środków, czy opracowano i dla jakich obiektów ekspertyzy
	Wytyczne dla założeń zieleni cmentarza, otoczenia plebanii, kościoła, młyna, wpisanych do rejestru zabytków: - prace konserwatorskie prowadzone w odniesieniu do elementów naturalnych (roślinność, kompozycje roślinne charakterystyczne dla zabytku - np. rabaty, partery, klomby, szpalery, aleje i in.), - prace ogrodnicze służące utrzymaniu terenów we właściwym stanie (np. cięcia w drzewostanie służące utrzymaniu osi kompozycyjnych, uzupełnienia brakujących nasadzeń roślinnych)	jakie prace wykonano, gdzie, ilość poniesionych wydatków

Gminny program opieki nad zabytkami Gminy Sławków na lata 2018 – 2021

	<p>i kulturowych (remontowe, konserwacyjne i naprawcze, uzupełnienia zniszczonej substancji, odtworzenie elementów małej architektury; - opracowanie inwentaryzacji dendrologicznej z gospodarką drzewostanem; - prowadzenie bieżących prac pielęgnacyjnych. Na terenach objętych konserwacją wprowadzanie nowych elementów jest ograniczone do realizacji wytycznych konserwatorskich. Wprowadzane elementy powinny zachowywać historyczną kompozycję i nawiązywać do przestrzeni historycznej pod względem skali, formy, kolorystyki itp. W razie potrzeby przewiduje się usuwanie elementów dysharmonijnych.</p>	
	<p>Kontynuowanie przyznawania dotacji zgodnie z uchwałą Rady Miejskiej w Sławkowie nr XXI/209/08 z dnia 29.02.2008 r. oraz nr XXXVI/357/09 z dnia 17.04.2009 r. w sprawie określenia zasad udzielenia dotacji na sfinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków oraz wprowadzenie zmiany do uchwały zgodnie z obowiązującymi przepisami.</p>	<p>ilość złożonych wniosków, wartość wnioskowanych środków, wysokość przyznanych środków, jakich obiektów dotyczyły</p>
	<p>Zapoznanie właścicieli i dysponentów obiektów zabytkowych z możliwościami uzyskania dotacji i środków pozabudżetowych na określone zadania z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami.</p>	<p>czy przekazano informacje dotyczące dotacji, w jaki sposób, ilość osób zainteresowanych</p>
	<p>Systematyczna aktualizacja gminnej ewidencji zabytków oraz GPOnZ (po dwóch latach obowiązywania programu), polegająca na wykreśleniu z ewidencji obiektów nieistniejących i gruntowanie przebudowanych (zmiana bryły budynku, układu i wielkości otworów okiennych, skucie wystroju elewacji itp.) oraz wprowadzeniu, w uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, nowych obiektów, dotąd nie objętych ewidencją, a posiadających wartości zabytkowe, ważne dla kulturowej tożsamości regionu.</p>	<p>ile razy była aktualizowana gminna ewidencja zabytków, czy dodano/usunięto obiekty, ile</p>
	<p>Podejmowanie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków będących własnością gminy.</p>	<p>wysokość pozyskanych środków, na jakie obiekty</p>
	<p>Prowadzenie kolejnych edycji otwartych</p>	<p>czy prowadzono</p>

Gminny program opieki nad zabytkami Gminy Sławków na lata 2018 – 2021

	konkursów na wsparcie realizacji zadań publicznych w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego, ze szczególnym uwzględnieniem ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.	konkursy, ich zakres, ilość osób uczestniczących
Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych	Zaopatrzenie zabytków w tablice informujące o ich historii i znaczeniu dla regionu.	czy postawiono tablice, ile i dla jakich obiektów, poniesione wydatki
	Organizacja imprez kulturalnych na terenie zabytkowego założenia zamkowo - parkowego (np. przedstawienia teatralne na świeżym powietrzu, imprezy typu „światło - dźwięk”).	ilość zorganizowanych imprez, tematyka impreza, ilość osób uczestniczących
	Montaż iluminacji świetlnych ważniejszych zabytków.	Ile i gdzie zamontowano iluminacje świetlne, ilość wydanych środków
	Wspieranie organizacyjne i finansowe działalności Działu Kultury Dawnej MOK (remont zabytkowej siedziby, pomoc w zabezpieczeniu i konserwacji zbiorów, promocja placówki).	jakie działania podjęto, ilość poniesionych wydatków

Tabela nr 7. Kierunki i zadania w ramach Priorytetu nr III

PRIORYTET III: DZIAŁANIA PROMOCYJNE I EDUKACYJNE SKIEROWANE DO SPOŁECZNOŚCI LOKALNYCH W CELU BUDOWANIA TOŻSAMOŚCI KULTUROWEJ ORAZ PROMOCJA ZEWNĘTRZNA WARTOŚCI KULTUROWYCH REGIONU		
KIERUNKI DZIAŁAŃ	ZADANIA	SPOSÓB WERYFIKACJI
Zapewnienie szerokiego dostępu do informacji o dziedzictwie kulturowym regionu i zabytkach gminy	Utworzenie systemu informacji i promocji (bazy danych) środowiska kulturowego.	czy utworzono, co się znalazło w bazie
	Instalacja interaktywnych punktów informacyjnych (infokioski, audioprzewodniki).	czy utworzono punkty, ile, w jakich miejscach, wysokość poniesionych środków
Edukacja społeczności lokalnej w kwestii znaczenia dziedzictwa dla regionu	Rozpowszechnianie informacji na temat specyfiki tradycyjnego budownictwa sławkowskiego i jego unikalnego charakteru; propagowanie dobrych praktyk konserwatorskich.	w jaki sposób przekazywano informacje, czego dotyczyły, gdzie się ukazały
	Propagowanie wiedzy o dziedzictwie kulturowym wśród dzieci i młodzieży: - dofinansowanie szkolnych konkursów wiedzy o zabytkach gminy oraz wycieczek szkolnych, których celem jest poznawanie zabytków gminy; - zachęcać szkoły do upowszechniania wiedzy i problematyki zabytków i dziedzictwa archeologicznego;	ilość przekazanych środków na szkolne konkursy, ilość zorganizowanych konkursów, jakie działania edukacyjne podjęto

Gminny program opieki nad zabytkami Gminy Sławków na lata 2018 – 2021

	- włączenie się w organizację projektów edukacyjnych z zakresu ochrony zabytków i zabytkoznawstwa, w tym wolontariackich obozów archeologicznych czy praktyk studenckich związanych z konserwacją zabytków.	
	Aktywna współpraca z mediami w celu promocji zabytków i upowszechniania działań związanych z opieką nad zabytkami.	jakie działania podjęto, z kim, czego dotyczyły
	Wspieranie działalności Towarzystwa Miłośników Sławkowa oraz organizacji, stowarzyszeń działających na rzecz ochrony zabytków.	jakie wspierano działania, jakie zaplanowano, czego dotyczyły, z kim współpracowano

8. Instrumentarium realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami

GPOnZ realizowany będzie poprzez wykonanie wskazanych zadań, na rzecz osiągnięcia przyjętych w nim priorytetów. Podstawę instrumentarium stanowią obowiązujące przepisy prawa oraz zawarte w nich regulacje. Regulacje te dotyczą instrumentów ekonomiczno - prawnych, społecznych oraz finansów publicznych. Zakłada się, że zadania określone w niniejszym GPOnZ będą wykonywane za pomocą następujących instrumentów:

- **instrumenty prawne**, wynikające z obowiązujących przepisów prawnych:
  - wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów będących własnością gminy;
  - wykonywanie decyzji administracyjnych z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami, np. wojewódzkiego konserwatora zabytków;
  - ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r.;
  - ustawa o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz niektórych innych ustaw z dnia 22 czerwca 2017 r.;
  - ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r.
  - ustawa Prawo budowlane z dnia 7 lipca 1994 r.;
  - ustawa Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r.;
  - ustawa o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r.;
  - ustawa o gospodarce nieruchomościami z dnia 21 sierpnia 1997 r.;
  - ustawa o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej z dnia 25 października 1991 r.;
  - ustawa z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu.
- **instrumenty finansowe**:
  - finansowanie prac konserwatorskich przy obiektach zabytkowych będących własnością gminy;
  - udzielanie dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków;

- korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje, subwencje;
- ustawa o podatku rolnym z dnia 15 listopada 1984 r.;
- ustawa o podatkach i opłatach lokalnych z dnia 12 stycznia 1991 r.;
- ustawa o podatku od spadku i darowizn z dnia 28 lipca 1983 r.;
- współpraca pomiędzy podmiotami publicznymi a sektorem prywatnym w ramach „Partnerstwa publicznego - prywatnego” (PPP).

• **instrumenty społeczne:**

- prowadzenie działań z zakresu współpracy i współdziałania z właścicielami oraz użytkownikami zabytków (władzami kościelnymi i parafiami, osobami fizycznymi), a także edukacja i informacja odnośnie dziedzictwa kulturowego gminy Sławków;
- edukacja kulturowa;
- pozyskanie poparcia społecznego na rzecz ochrony środowiska kulturowego;
- informacja na temat znaczenia dziedzictwa kulturowego dla rozwoju gminy;
- współdziałanie z organizacjami społecznymi.

• **instrumenty koordynacji:**

- realizacja projektów i programów gminy, dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego gminy (np. strategia rozwoju gminy, plany rozwoju lokalnego, programy rozwoju infrastruktury gminy, programy ochrony środowiska przyrodniczego, programy prac konserwatorskich, studia i analizy, koncepcje, plany rewitalizacji);
- współpraca z wojewódzkim konserwatorem zabytków;
- współpraca z sąsiednimi samorządami w celu wypracowania wspólnej polityki ochrony środowiska kulturowego i przyrodniczego.

• **instrumenty kontrolne:**

- aktualizacja i weryfikacja gminnej ewidencji zabytków;
- oceny zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy;
- sporządzanie co dwa lata sprawozdania z realizacji GPOnZ oraz aktualizacja GPOnZ związana z ustawowym czteroletnim okresem obowiązywania;
- monitorowanie stanu zachowania i funkcjonowania środowiska kulturowego;
- prowadzenie stałej obserwacji procesów i zjawisk istotnych z punktu widzenia realizacji GPOnZ.

9. Źródła finansowania Gminnego programu opieki nad zabytkami

Zgodnie z obowiązującą ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, dbałość o zabytek polega między innymi na zapewnieniu warunków do dokumentowania zabytku, popularyzacji wiedzy o nim, prowadzeniu prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych oraz utrzymaniu zabytku i jego otoczenia w jak najlepszym stanie. Finansowanie tych działań jest obowiązkiem nie tylko właściciela zabytku, lecz także każdego podmiotu mającego tytuł prawny do zabytku, tj. osób fizycznych, jednostek organizacyjnych, a więc trwałych zarządców, użytkowników wieczystych. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej tego rodzaju tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest zadaniem własnym. Ochrona zabytków i opieka nad nimi, a także wszelkie działania związane ze zmianą ich funkcji w przestrzeni publicznej oraz ich popularyzacją i udostępnianiem społecznym, mogą być finansowane z różnych źródeł w zależności od typu działań.

Niniejszy rozdział wskazuje możliwości w zakresie pozyskiwania dodatkowych środków ze źródeł pozabudżetowych. Ważne jest, by władze gminy z własnej inicjatywy podjęły próbę

wygospodarowania w budżecie środków przeznaczonych na realizację zapisów GPOnZ. Tym bardziej, że znaczna część źródeł zewnętrznych wymaga zapewnienia wkładu własnego w finansowanych przez nie projektach. Główny obowiązek związany z opieką, ochroną oraz finansowaniem wszelkich prac konserwatorskich lub robót budowlanych, spoczywa na właścicielach i użytkownikach obiektów zabytkowych.

Źródła zewnętrznego finansowania można podzielić następująco:

• **Źródła krajowe:**

- dotacje Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego;
- dotacje wojewódzkiego konserwatora zabytków;
- dotacje wojewódzkie i powiatowe;
- dotacje gminne;
- dotacje Ministra Administracji i Cyfryzacji - fundusz kościelny;
- Fundusz Termomodernizacji i Remontów;
- programy operacyjne Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego;
- promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego;
- fundusze od fundacji.

• **Źródła zagraniczne:**

- źródła unijne w ramach funduszy strukturalnych;
- źródła z programu Polska Cyfrowa PO PC 2014 - 2020;
- źródła pozaunijne - Mechanizm Norweski i Mechanizm Finansowy EOG.

9.1. Dotacje

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. z 2014 r. poz. 1446 ze zm.) dotacja może zostać udzielona osobie fizycznej, jednostce samorządu terytorialnego lub innej jednostce organizacyjnej będącej właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków. Dotacja udzielana jest na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, planowanych do przeprowadzenia w roku złożenia wniosku lub następnym, bądź na zasadzie refundacji poniesionych już nakładów przed upływem 3 lat po wykonaniu prac.

Art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określa szczegółowo wykaz działań które mogą podlegać dofinansowaniu. Dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane może obejmować wyłącznie nakłady konieczne poniesione na przeprowadzenie następujących działań:

- sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;
- przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych;
- wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
- opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
- wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami prawa budowlanego;
- sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz;

- zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
- stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
- odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
- odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności;
- odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych drzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
- modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
- wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
- uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomości o własnych formach krajobrazowych;
- działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;
- zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków;
- zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Standardowo, dotacja udzielana jest w wysokości do 50% nakładów koniecznych na wykonanie powyższych działań. Natomiast wysokość dotacji może zostać zwiększona, nawet do 100% nakładów koniecznych, w wypadku jeżeli:

- zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową,
- wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem, technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych,
- stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych.

Jednocześnie, łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków, udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, wojewódzkiego konserwatora zabytków bądź organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, nie może przekraczać wysokości 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

• **Środki Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (ŚWKZ)** - w jednym roku budżetowym wnioskodawca może wystąpić z wnioskiem o udzielenie dotacji lub refundacji do wszystkich ww. organów. Suma przyznanych dofinansowań nie może przekroczyć 100% kosztów zadania wskazanego we wnioskach. Zaleca się, aby składane wnioski zawierały jednakowe zakresy prac oraz pokrywające się kosztorysy. W przypadku uzyskania dofinansowania ze środków publicznych (dotacji bądź refundacji), wnioskodawca może wystąpić o kolejne dofinansowanie (dotację bądź refundację) na ten sam zakres prac dopiero po upływie 10 lat. Terminy składania wniosków: wniosek o dotację - do

28 lutego br., wniosek o refundację - do 30 czerwca br. Wnioskodawca może wystąpić z wnioskiem o udzielenie dotacji bądź refundacji w wysokości:

- do 50% nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru;

- do 100% nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru w przypadku, jeżeli:

a) zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową;

b) zabytek wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych;

c) stan zachowania zabytku, wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych.

Dotacja przyznawana przez ŚWKZ może obejmować wyłącznie prace wykonywane w roku złożenia wniosku na podstawie aktualnych pozwoleń.

• **Dotacje wojewódzkie i powiatowe**

Dofinansowanie prac przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków odbywa się na podstawie art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz na podstawie uchwały Sejmiku Województwa/Radę Powiatu w sprawie trybu i zasad przyznawania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane.

Dotacje Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego - udzielane są na podstawie przyjętej uchwały nr uchwały nr V/9/6/2015 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 25 maja 2015 r. w sprawie przyjęcia zasad udzielania dotacji celowych na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków. Z budżetu Województwa Śląskiego mogą być udzielane dotacje celowe, zwane dalej „dotacjami”, na planowane w danym roku kalendarzowym prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane, zwane dalej „pracami”, przy zabytkach znajdujących się w województwie śląskim, wpisanych do rejestru zabytków. Celem udzielania dotacji jest wspieranie działań właścicieli lub posiadaczy zabytków dla ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego województwa śląskiego. Wysokość środków na zadanie określone w ust. 1 określa corocznie Sejmik Województwa Śląskiego w uchwale budżetowej. Dotacja może być udzielona każdemu kto jest właścicielem lub posiadaczem zabytku, o którym mowa § 1 ust. 1, z wyłączeniem zabytków będących w posiadaniu jednostek organizacyjnych zaliczanych do sektora finansów publicznych, które są finansowane ze środków finansowych przyznanych odpowiednio przez dysponentów części budżetowych bądź jednostki samorządu terytorialnego, którym podlegają te jednostki. Warunkiem udzielenia dotacji jest złożenie wniosku przez uprawniony podmiot.

Dotacje z budżetu Powiatu Będzińskiego - zasady udzielania dotacji określa ustawa nr VI/40/2015 Rady Powiatu Będzińskiego w sprawie trybu postępowania o udzielenie dotacji z budżetu Powiatu Będzińskiego na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach usytuowanych na terenie Powiatu Będzińskiego i wpisanych do rejestru zabytków, sposobu jej rozliczania oraz kontroli wykonania dotowanego zadania. Wnioski o udzielenie dotacji na rok

następny należy składać do Zarządu Powiatu do dnia 15 września roku poprzedzającego udzielenie dotacji.

- **Dotacje gminne**

Zgodnie z art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, ustawą o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz niektórych innych ustaw oraz zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t. j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1875) finansowanie na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków może być udzielona przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest ponadto jej zadaniem własnym. Zasady i tryb postępowania o udzielenie dotacji z budżetu gminy na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków określa odpowiednia uchwała, podjęta przez radę gminy.

Dotacje z budżetu Gminy Sławków - zasady udzielania dotacji określa uchwała Rady Miejskiej w Sławkowie nr XXI/209/08 z dnia 29.02.2008 r. oraz nr XXXVI/357/09 z dnia 17.04.2009 r. w sprawie określenia zasad udzielenia dotacji na sfinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków. Wnioski osób prywatnych o dotacje przyjmowane są do września danego roku i środki na realizację wniosku są zabezpieczane na rok przyszły w budżecie.

- **Fundusz Termomodernizacji i Remontów**

Celem rządowego programu wsparcia remontów i termomodernizacji jest poprawa stanu technicznego istniejących zasobów mieszkaniowych, ze szczególnym uwzględnieniem ich termomodernizacji. Z programu mogą skorzystać właściciele zasobów mieszkaniowych (gminy, spółdzielnie mieszkaniowe, właściciele mieszkań zakładowych i prywatni właściciele). Jego beneficjentami są także osoby mieszkające w budynkach objętych programem, gdyż poprawia się komfort zamieszkiwania z jednoczesnym zmniejszeniem opłat za energię cieplną.

Program realizowany na podstawie ustawy o wspieraniu termomodernizacji i remontów obejmuje dwa główne moduły - wsparcie przedsięwzięć termomodernizacyjnych i wsparcie przedsięwzięć remontowych. Wprowadza on także dodatkowe wsparcie dla właścicieli budynków mieszkalnych objętych w przeszłości czynszem regulowanym. Wsparcie jest udzielane w postaci tzw. premii, czyli spłaty części kredytu wykorzystanego na realizację przedsięwzięcia. Spłata jest dokonywana ze środków Funduszu Termomodernizacji i Remontów, obsługiwanego przez Bank Gospodarstwa Krajowego i zasilanego ze środków budżetu państwa.

- **Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW)**

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) jest głównym źródłem finansowania w Polsce inwestycji proekologicznych. Wraz z wojewódzkimi funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej NFOŚiGW tworzy system funduszy ekologicznych. W oparciu o Wspólną Strategię działania Narodowego Funduszu i wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej na lata 2013 - 2016 z perspektywą do 2020 r., realizuje politykę ochrony środowiska w Polsce. Służą temu stabilne przychody, doświadczony personel oraz wypracowane formy współpracy z beneficjentami.

Wyznaczony cel generalny Strategii działania NFOŚiGW: „Poprawa stanu środowiska i zrównoważone gospodarowanie jego zasobami przez stabilne, skuteczne i efektywne wspieranie przedsięwzięć i inicjatyw służących środowisku”, realizowany jest w ramach czterech priorytetów:

- Ochrona i zrównoważone gospodarowanie zasobami wodnymi;
- Racjonalne gospodarowanie odpadami i ochrona powierzchni ziemi;
- Ochrona atmosfery;
- Ochrona różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej z końcem listopada rozpoczyna przyjmowanie wniosków w ramach nowej unijnej perspektywy. W ramach uruchomionych działań zostanie udostępnionych na projekty środowiskowe ponad 5 mld zł.

• Program Dom Kultury+

Organizatorem Programu Dom Kultury+ jest Narodowe Centrum Kultury. Jest on realizowany zgodnie z założeniami Paktu dla Kultury. Celem strategicznym Programu Kultura - Interwencje jest tworzenie warunków dla wzmacniania tożsamości i uczestnictwa w kulturze na poziomie regionalnym, lokalnym i krajowym poprzez finansowe wsparcie realizacji projektów upowszechniających dorobek kultury i zwiększających obecność kultury w życiu społecznym. Pilotażowa edycja programu odbyła się w 2013 r.

Koncepcja programu została oparta na założeniu, że uczestnictwo w kulturze sprzyja podnoszeniu kompetencji społeczeństwa, tworzeniu warunków do rozwijania aktywności twórczej i przygotowaniu obywateli do aktywnego udziału w różnych formach życia społecznego. O wsparcie w ramach programu Kultura - Interwencje mogą ubiegać się zarówno samorządowe instytucje kultury (z wyłączeniem instytucji współprowadzonych przez Ministra oraz jednostki samorządu terytorialnego), jak i organizacje pozarządowe.

• Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa

Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa została powołana przez Sejm RP ustawą z dnia 2 lipca 1947 r. Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa jest jedynym w Polsce organem państwowym inicjującym i koordynującym działalność związaną z upamiętnianiem historycznych wydarzeń i miejsc oraz postaci w dziejach walk i męczeństwa narodu polskiego w kraju i zagranicą, a także walk i męczeństwa innych narodów na terytorium Polski.

Na stronie internetowej znajdują się wnioski między innymi na dofinansowanie Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa na wykonanie prac remontowych na cmentarzach, kwaterach i mogiłach wojennych oraz wniosek o środki finansowe na wykonanie pomników, tablic pamiątkowych lub remonty już istniejących upamiętnień.

• Bardzo Młoda Kultura. Wieloletni program wspierania edukacji kulturowej

Celem wieloletniego programu realizowanego w ramach Paktu dla Kultury przez Narodowe Centrum Kultury jest budowanie systemowych rozwiązań wzmacniających stymulowanie kreatywności i edukacji kulturowej przez 16 podmiotów wyłonionych w drodze konkursu - po jednym z każdego województwa.

Podstawowym celem programu jest wpieranie edukacji kulturowej w Polsce. Cel ten będzie urzeczywistniany przez realizację całego szeregu zadań pośrednich. Realizacja zadania odbywa się na

terenie Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2016 - 2018. O dofinansowanie w ramach programu mogą się ubiegać samorządowe instytucje kultury. Przy realizacji zadania wskazane jest nawiązanie współpracy poprzez zawarcie porozumienia lub utworzenie konsorcjum z następującymi podmiotami:

- kuratoriami oświaty, centrami i ośrodkami doskonalenia nauczycieli;
- publicznymi i/lub niepublicznymi instytucjami oświatowo - wychowawczymi;
- organizacjami pozarządowymi;
- instytucjami kultury;
- innymi podmiotami działającymi na polu edukacji kulturowej w województwie.

Każdy z wnioskodawców będzie mógł ubiegać się o dotację w wysokości od 300 do 900 tysięcy złotych na trzyletni okres realizacji dokumentu, a także wsparcie organizacyjne i merytoryczne od powołanego przez NCK zespołu zajmującego się jego obsługą. W ramach programu odbywać się będą coroczne spotkania wszystkich beneficjentów, w trakcie których będą się dzielić doświadczeniami i poszukiwać wspólnie rozwiązań.

• Finansowanie z fundacji

Kolejną możliwością pozyskiwania funduszy zewnętrznych jest finansowanie pochodzące z fundacji. Można tu wymienić np. fundacje bankowe, Fundację LOTTO Milion Marzeń, Fundację Polska Miedź - KGHM, Fundację PGNiG, Fundację Orange.

9.2. Programy operacyjne Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Jednym z najważniejszych źródeł finansowania zadań związanych z ochroną i opieką zabytków są środki budżetu państwa będące w dyspozycji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, który corocznie ogłasza stosowne konkursy.

Programy operacyjne Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego:

• Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego 2018, Ochrona Zabytków

Dnia 1 października 2017 r. weszło w życie nowe rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z 27 września 2017 r. w sprawie szczegółowych warunków uzyskiwania dofinansowania realizacji zadań z zakresu kultury, trybu składania wniosków oraz przekazywania środków z Funduszu Promocji Kultury (Dz. U. poz. 1808).

Strategicznym celem programu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne.

W ramach programu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań:

- 1) prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków planowanych do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania;
- 2) prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, planowanych do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania dla zabytków wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO oraz uznanych za Pomnik Historii (dotyczy wpisów indywidualnych oraz obszarowych);

3) prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzonych w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków);

4) prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzonych w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków) dla zabytków wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO oraz uznanych za Pomnik Historii (dotyczy wpisów indywidualnych oraz obszarowych).

Do programu nie kwalifikują się zadania, które są współfinansowane ze środków europejskich.

O dofinansowanie w ramach programu mogą ubiegać się podmioty prawa polskiego, osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne, będące właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadające taki zabytek w trwałym zarządzie.

• Program „Infrastruktura kultury”

Celem programu jest poprawa warunków funkcjonowania instytucji i obiektów kultury. Przedmiotem dofinansowania mogą być modernizacje i remonty obiektów przeznaczonych na działalność kulturalną i edukacyjną, w zakresie kultury oraz przygotowanie dokumentacji technicznej do inwestycji.

• Dotacje Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego na badania archeologiczne

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego udziela dotacji na badania archeologiczne zgodnie z przyjętym Rozporządzeniem z dnia 10 stycznia 2014 r. w sprawie dotacji na badania archeologiczne.

Rozporządzenie określa warunki i tryb udzielania oraz rozliczania dotacji na:

1) badania archeologiczne prowadzone ze względu na planowane albo realizowane:

a) roboty budowlane przy zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru zabytków lub objętym ochroną konserwatorską na podstawie ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub znajdującym się w wojewódzkiej ewidencji zabytków,

b) roboty ziemne lub zmianę charakteru dotychczasowej działalności na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, co może doprowadzić do przekształcenia lub zniszczenia zabytku archeologicznego.

2) wykonanie dokumentacji badań archeologicznych, o których mowa w pkt. 1.

Dotację na przeprowadzenie badań archeologicznych otrzymać może osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna zamierzająca realizować te działania, w przypadku gdy koszt planowanych badań archeologicznych i ich dokumentacji będzie wyższy niż 2% kosztów planowanych do przeprowadzenia działań. Zasady udzielania określone są w art. 82a i 82b ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz w rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 stycznia 2014 r. w sprawie dotacji na badania archeologiczne.

9.3. Środki europejskie

Poza podstawowymi źródłami finansowania jakimi są środki publiczne pochodzące z budżetu państwa oraz budżetów samorządów, finansowanie ochrony zabytków odbywa się również przy

znaczącym udziale funduszy pochodzących z Unii Europejskiej oraz Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

• **Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej 2014 - 2020**

Obecnie trwa przygotowanie trzech typów programów: transgranicznych, transnarodowych i międzyregionalnego na lata 2014 - 2020. Zasadniczą różnicą między trzema typami współpracy jest zakres terytorialny, w ramach którego można realizować wspólne przedsięwzięcia:

- obszary przylegające do granic państwowych, w przypadku programów współpracy transgranicznej. Programy transgraniczne służą przede wszystkim budowaniu więzi łączących społeczności po obu stronach granicy. Ich realizacja ma na celu wzmocnienie współpracy poprzez wzrost liczby wspólnych inicjatyw dotyczących między innymi ochrony środowiska, rozbudowy infrastruktury, wymiany kulturalnej, czy wzajemnych kontaktów młodzieży;
- duże zgrupowania europejskich regionów z kilku lub kilkunastu państw w ramach programów współpracy transnarodowej;
- wszystkie regiony UE w zakresie współpracy międzyregionalnej. Projekty, oparte na współpracy z partnerami zagranicznymi mogą dotyczyć między innymi kultury, sztuki, turystyki i promocji regionu.

• **Kreatywna Europa**

Kreatywna Europa to nowy program Unii Europejskiej oferujący wsparcie finansowe dla sektorów audiowizualnych, kultury i kreatywnych. Program ten będzie realizowany w latach 2014 - 2020 i będzie zawierał trzy komponenty: MEDIA, KULTURA i część międzysektorową z nowym instrumentem finansowym od 2016 r. Nowe priorytety, które pojawiają się w Kreatywnej Europie wynikają z analizy obecnej sytuacji sektorów kultury w Europie i problemów, jakie napotykają europejscy artyści. Są to przede wszystkim: budowanie kompetencji sektorów kultury i kreatywnych do skutecznego działania na poziomie ponadnarodowym oraz strategiczne budowanie i rozwój publiczności dla odbioru europejskich dzieł i zwiększanie dostępu do kultury.

Komponent Kultura jest częścią programu Kreatywna Europa skierowaną do instytucji, organizacji i innych podmiotów działających w sektorach kultury i kreatywnych. Jego celem jest promocja europejskiej kultury i sztuki, zwiększanie mobilności artystów i dzieł europejskich, budowanie współpracy kulturalnej na poziomie ponadnarodowym, rozwijanie europejskiej publiczności oraz dostosowywanie sektorów kultury i kreatywnych do technologii cyfrowych i wdrażania innowacji.

• **Program Europa dla Obywateli 2014 - 2020**

Powyższy program jest kolejnym programem wspólnotowym skierowanym na realizację „miękkich” działań projektowych między innymi w tematyce dziedzictwa kulturowego, którego celem jest zwiększenie świadomości obywateli o historii i integracji europejskiej oraz pomoc w lepszym zrozumieniu polityki UE i jej wpływu na życie codzienne obywateli państw członkowskich.

Celami ogólnymi programu są:

- rozwijanie obywatelstwa europejskiego przez umożliwienie współpracy i uczestnictwa w budowaniu demokratycznej, różnorodnej kulturowo, otwartej na świat Europy;
- rozwijanie poczucia tożsamości europejskiej opartej na wspólnych wartościach, historii i kulturze, umacnianie poczucia odpowiedzialności za UE wśród obywateli;
- pogłębianie tolerancji i wzajemnego zrozumienia między obywatelami Europy.

Cele ogólne realizowane są na poziomie ponadnarodowym za pomocą celów szczegółowych, do których należy:

- gromadzenie członków społeczności lokalnych z całej Europy w celu wymiany doświadczeń, opinii i wartości;
- wspieranie działań, debat i refleksji na temat obywatelstwa europejskiego i demokracji przy współpracy z europejskimi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego;
- przybliżanie Europy obywatelom przez propagowanie europejskich wartości i osiągnięć z zachowaniem pamięci o jej historii;
- zachęcanie obywateli i organizacji obywatelskich we wszystkich krajach do wzajemnych kontaktów, umacniających dialog międzykulturowy (jedność w różnorodności), budowanie więzi między „starymi” a nowymi członkami UE.

Program składa się z dwóch obszarów tematycznych: Pamięć i Obywatelstwo europejskie oraz Demokratyczne zaangażowanie i uczestnictwo obywatelskie, które są uzupełnione przez działanie horyzontalne nazwane „waloryzacją”, sprowadzające się do analizy, rozpowszechniania i wykorzystania wyników projektów dofinansowanych z Programu „Europa dla Obywateli”. Minimalna kwota dofinansowania projektu to 60 000 euro, maksymalna 600 000 euro. Wsparcie finansowe Unii nie może przekroczyć 70% całkowitego budżetu. Wnioski mogą składać organizacje badające europejską politykę publiczną (ośrodki analityczne) lub organizacje społeczeństwa obywatelskiego, które przez swoje stałe i regularnie prowadzone działania wnoszą konkretny wkład w realizację celów programu Europa dla Obywateli, a ponadto spełniają wszystkie następujące wymagania:

- posiadają osobowość prawną co najmniej od czterech lat,
- działają na poziomie europejskim,
- nie są nastawione na zysk,
- mają siedzibę w jednym z krajów członkowskich UE, krajach EFTA i innych, jeśli podpisały one w 2014 r. protokół ustaleń z Komisją Europejską.

• **Program operacyjny infrastruktura i środowisko 2014 - 2020**

Program Infrastruktura i Środowisko 2014 - 2020 to największy program finansowany z Funduszy Europejskich nie tylko w Polsce, ale i Unii Europejskiej. Główne obszary, na które zostaną przekazane środki to: gospodarka niskoemisyjna, ochrona środowiska, przeciwdziałanie i adaptacja do zmian klimatu, transport i bezpieczeństwo energetyczne oraz ochrona zdrowia i dziedzictwo kulturowe. Budżet programu wynosi ponad 27,4 mld euro z Funduszy Europejskich (FE), czyli ok. 115 mld zł.

Priorytet nr 8. Ochrona i rozwój dziedzictwa kulturowego - alokacja z FE 467,3 mln euro: inwestycje w ochronę i rozwój dziedzictwa kulturowego oraz zasobów kultury, np. instytucji kultury, szkół artystycznych.

• **Polska Cyfrowa PO PC 2014 - 2020**

Projekt programu operacyjnego Polska Cyfrowa przygotowały Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji oraz Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju. Program został przyjęty przez rząd 8 stycznia 2014 r., 5 grudnia 2014 r. przez Komisję Europejską. Orientacyjna kwota przewidziana na nabory w 2015 r. to blisko 2,6 mld zł. Celem tego programu jest wykorzystanie potencjału cyfrowego do poprawy jakości życia. Ministerstwo Administracji wychodzi z założenia, że pełne wykorzystanie potencjału nowoczesnych technologii wymaga nie tylko budowy infrastruktury i usług, ale także wspierania kompetencji cyfrowych Polaków.

W ramach programu planuje się realizację czterech osi priorytetowych:

Oś priorytetowa I. Powszechny dostęp do szybkiego Internetu - alokacja UE - 1 020 222 652 EUR.

Cel szczegółowy 1. Wyeliminowanie terytorialnych różnic w możliwości dostępu do szerokopasmowego Internetu o wysokich przepustowościach.

Oś priorytetowa II. E - Administracja i otwarty rząd - alokacja UE 949 604 018 EUR.

Cel szczegółowy 2. Wysoka dostępność i jakość e - usług publicznych.

Cel szczegółowy 3. Cyfryzacja procesów back-office w administracji rządowej.

Cel szczegółowy 4. Cyfrowa dostępność i użyteczność informacji sektora publicznego.

Oś priorytetowa III. Cyfrowa aktywizacja społeczeństwa - alokacja UE 145 000 000 EUR.

Cel szczegółowy 5. Zwiększenie stopnia oraz poprawa umiejętności korzystania z Internetu, w tym e-usług publicznych.

Cel szczegółowy 6. Pobudzanie potencjału uzdolnionych programistów dla zwiększenia zastosowania rozwiązań cyfrowych w gospodarce i administracji.

Oś priorytetowa IV. Pomoc techniczna - alokacja UE 57 668 000 EUR.

Cel szczegółowy 7. Wsparcie procesu zarządzania i wdrażania programu.

Cel szczegółowy 8 Informacja, promocja i doradztwo.

• **Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG)**

W latach 2009 - 2014 działania na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego otrzymały wsparcie w wysokości około 60 000 000 euro w ramach europejskiego dziedzictwa kulturowego dzięki Mechanizmowi Norweskiemu oraz Europejskiemu Obszarowi Gospodarczemu przez priorytet dotyczący promowania różnorodności kulturowej i artystycznej. Z udostępnionych przez Punkt Informacyjny Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju nt. funduszy norweskich i EOG wynika, że kolejne środki w ramach tego funduszu będą dostępne na podobnych - do istniejących - zasadach i priorytetach wsparcia.

• **Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego 2014 - 2020**

Komisja Europejska w dniu 12 lutego 2015 r. przyjęła programy operacyjne na lata 2014 - 2020 dla dziewięciu polskich województw, w tym dla województwa Śląskiego.

Program składa się z 10 Osi Priorytetowych, na realizację których przeznaczona zostanie 1,6 mld euro. Zdecydowana większość środków ok. 72% całkowitej alokacji przeznaczonej na Program pochodzić będzie z EFRR. 1,15 mld zostanie przeznaczone na rozwój potencjału społeczno - gospodarczego poprzez wspieranie projektów zakładających wzrost zatrudnienia, rozwój przedsiębiorczości, rozbudowę infrastruktury wzrost innowacyjności i konkurencyjności gospodarczej, poprawę ochrony środowiska. Pozostałe 28% czyli ok. 450 mln euro budżetu Programu pochodzące z EFS. ukierunkowanych zostanie na wyrównywanie szans na rynku pracy, wzrost zatrudnienia, inwestycje w kapitał ludzki. W ramach osi priorytetowej V. Ochrona Środowiska i Efektywne Wykorzystanie Zasobów przewiduje, priorytet inwestycyjny 6c. Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego, cel szczegółowy priorytetu to ochrona dziedzictwa kulturowego oraz rozwój zasobów kultury, wspierane będą działania, polegające na przeprowadzeniu prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych przy obiektach stanowiących zasób dziedzictwa kulturowego regionu i w ich otoczeniu wraz z promocją obiektu. Wsparciem objęte będą również inwestycje polegające na zabezpieczeniu obiektów dziedzictwa kulturowego na wypadek zagrożeń. Ponadto, wsparcie dotyczyć będzie rozwoju zasobów kultury, w tym między innymi dotyczące budowy, przebudowy i renowacji obiektów instytucji kultury oraz zakupu trwałego wyposażenia wpływającego na unowocześnienie tych obiektów.

W ramach osi priorytetowej V RPO WSL 2014 - 2020, w zakresie priorytetu inwestycyjnego 6c wyznaczono jeden cel szczegółowy: zwiększona atrakcyjność obiektów kulturowych regionu. Środki będą skoncentrowane na realizacji projektów mających na celu ochronę dziedzictwa kulturowego, w szczególności obiektów wpisanych do rejestru śląskiego wojewódzkiego konserwatora zabytków, Szlaku Zabytków Techniki, ważnych z punktu widzenia rozwoju regionu, a także w mniejszym stopniu na zabezpieczeniu obiektów dziedzictwa kulturowego. Wspierane będą następujące przedsięwzięcia:

- Prace konserwatorskie, restauratorskie, roboty budowlane dla obiektów wpisanych do rejestru zabytków prowadzonego przez Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;
- Prace konserwatorskie, restauratorskie, roboty budowlane dla obiektów przynależnych do Szlaku Zabytków Techniki.

Maksymalna wartość pojedynczego projektu w obszarze kultury wynosi 5 mln EUR kosztów całkowitych.

Realizacja zaprogramowanych działań przyczyni się do poprawy konkurencyjności regionalnej gospodarki poprzez zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów kulturowych. Dzięki realizacji priorytetu, zgodnie z założeniami, na wsparcie do 2023 r. może liczyć co najmniej 40 obiektów zabytkowych lub ich zespołów.

• **Ustawa o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r.**

Głównym celem ustawy jest zapewnienie skuteczności i powszechnego charakteru działań rewitalizacyjnych, a także ich kompleksowości i wprowadzenia mechanizmów koordynacji. Ustawa określa programowanie, koordynację i tworzenie warunków do realizacji procesu rewitalizacji przez jej interesariuszy jako fakultatywne zadanie własne gminy. Głównymi adresatami ustawy są organy samorządu terytorialnego oraz mieszkańcy gmin, na terenie których znajdują się obszary zdegradowane i w których prowadzone będą działania rewitalizacyjne.

Obecnie ważnym źródłem finansowania działań rewitalizacji, pokrywającym się z pierwszym okresem obowiązywania ustawy, będą środki europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych (głównie EFS, EFRR oraz dodatkowo środki FS). Umowa Partnerstwa, czyli główny dokument ustanawiający ramy wdrażania środków unijnych w perspektywie budżetowej 2014 - 2020, wskazuje „miasta i dzielnice miast wymagające rewitalizacji” jako jeden z pięciu tzw. obszarów strategicznej interwencji. Zgodnie z dokonanymi szacunkami, na działania rewitalizacyjne w ramach wybranych priorytetów inwestycyjnych przeznaczona zostanie co najmniej równowartość 25 mld zł. Środki te będą głównie dotyczyły regionalnych programów operacyjnych (RPO). Do tej kwoty należy także doliczyć wkład własny beneficjentów.

10. Realizacja i finansowanie przez gminę Sławków z zakresu ochrony zabytków

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, na każdym właścicielu i posiadaczu zabytku spoczywają obowiązki, wynikające z zasad sprawowania opieki nad zabytkami. Dbanie o stan zabytku, tym samym ponoszenie nakładów na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane spoczywa na właścicielu i posiadaczu obiektu zabytkowego, dysponującego tytułem prawnym do zabytku. W przypadku jednostki samorządu terytorialnego prowadzenie i finansowanie wspomnianych prac i robót jest zadaniem własnym. Pełna realizacja zadań z zakresu ochrony zabytków przez samorząd miejski powinna przebiegać dwutorowo, uwzględniając poniższe priorytety:

- 1) opieka nad zabytkowymi obiektami i obszarami, których właścicielem lub współwłaścicielem jest gmina Sławków;
- 2) kształtowanie przestrzeni publicznych oraz ochrona dziedzictwa kulturowego (w tym krajobrazu kulturowego) na całym obszarze gmina Sławków;

Gmina Sławków jest właścicielem (posiada tytuł prawny) 8 obiektów zabytkowych ujętych w gminnej ewidencji zabytków, wszystkie obiekty wpisane są do rejestru zabytków. Wykaz został przedstawiony w tabeli poniżej (Tabela nr 8). W miarę możliwości gmina zobowiązuje się do sprawowania opieki nad tymi obiektami, poprzez utrzymywanie ich w dobrym stanie technicznym, finansowania i przeprowadzania remontów oraz bieżących konserwacji. Gmina powinna dołożyć

wszelkich starań, aby stan zabytków, jak i całej przestrzeni publicznej, wpływał pozytywnie na jakość życia mieszkańców, a turystów zachęcać do dłuższych pobytów.

Tabela nr 8. Wykaz obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków stanowiących własność gminy Sławków

LP.	OBIEKT OBJĘTY OCHRONĄ	ADRES	NR EWID. DZIAŁKI
1	Szpital, obecnie obiekt o funkcji społecznej	ul. Kościelna 11	3708/1
2	Budynek mieszkalny	ul. Kozłowska 2	3182
3	Budynek mieszkalno - gospodarczy	ul. Mały Rynek 9	3333/1
4	Budynek mieszkalny, obecnie Dział Kultury Dawnej Miejskiego Ośrodka Kultury	ul. Rynek 9	3451
5	Magazyn, obecnie budynek mieszkalny w Zespole Walcowni Blach	ul. Walcownia 16	4056/5,
6	Budynek mieszkalny w Zespole Walcowni Blach	ul. Walcownia 18	5098
7	Słup Męki Pańskiej, obecnie Kapliczka św. Rozalii (Męki Pańskiej)	ul. Wrocławska,	2792/10
8	Stanowisko archeologiczne - Zamek Biskupów Krakowskich	ul. Staropocztowa/ ul. Browarna	3818/2

Gmina jako właściciel tych zabytków jest ustawowo zobligowana do opieki nad tymi obiektami, utrzymywania w dobrym stanie technicznym, przeprowadzania remontów i bieżących konserwacji. Niezależnie od zapisów legislacyjnych gmina powinna dołożyć wszelkich starań, aby stan zabytków, jak i całej przestrzeni publicznej, wpływał pozytywnie na jakość życia mieszkańców, a turystów zachęcać do dłuższych pobytów.

Gmina planuje wspierać finansowo prace konserwatorskie i remonty zabytków w latach obowiązywania GPOnZ. Środki przeznaczone na zabytki są zabezpieczane w budżecie gminy w przypadku realizacji zadań określonych w GPOnZ. Gmina udziela dotacje na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków. Wnioski osób prywatnych o dotacje przyjmowane są do września danego roku i środki na realizację wniosku są zabezpieczane na rok przyszły w budżecie. W ostatnich latach nie były składane żadne wnioski. Natomiast wydatki na zabytki stanowiące własność gminy są planowane w budżecie w miarę pojawiających się potrzeb, nie jest to kwota stała. Zasady udzielania dotacji określa uchwała Rady Miejskiej w Sławkowie nr XXI/209/08 z dnia 29.02.2008 r. oraz nr XXXVI/357/09 z dnia 17.04.2009 r. w sprawie określenia zasad udzielenia dotacji na sfinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków.

W ostatnich latach, w ramach pozyskanych środków unijnych wydano na zabytki 5 926 941,87 zł:

- Mały Rynek 9 - 901 108,58 zł (budynek i zagospodarowanie terenu) - prace wykonane w 2014 - 2015;
- Kościelna 11 - 5 025 833,29 zł - prace wykonane w 2014 - 2015.

Natomiast w kolejnych latach gmina przewiduje prace remontowe w następujących obiektach:

- Muzeum - Dział Kultury Dawnej, ul. Rynek 9 - 1 500 000,00 zł (szacunek) - prace planowane na 2018 - 2019;
- Kozłowska 2 - 525 200,00 zł (szacunek) - prace planowane na 2018 - 2019.

Zaleca się, aby finansowe wsparcie gminy w latach 2018 - 2021 przy zadaniach z zakresu opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego, w miarę możliwości, z każdym kolejnym rokiem systematycznie wzrastało do pewnego, stałego poziomu finansowania (np. procentowego udziału w corocznie uchwalanym budżecie). Pozwoli to potencjalnym beneficjentom na zaplanowanie inwestycji w perspektywie kilkuletniej (np. gdy w ciągu jednego roku nie jest możliwe zakończenie prac). Kolejnym rozwiązaniem polepszającym stan zachowania lokalnych zabytków jest występowanie gminy w roli partnera przy projektach unijnych lub ministerialnych, w których beneficjenci (właściciele zabytków) często nie są w stanie zapewnić wymaganego wkładu własnego. Takie działania z pewnością podniosłyby poziom życia mieszkańców oraz atrakcyjność turystyczną gminy.

Zadania GPOnZ mogą też być realizowane przez instytucje kultury podległe gminie lub funkcjonujące na jej terenie (np. regionalne izby tradycji, domy kultury, biblioteki) w ramach działalności bieżącej. Ponadto (w zakresie ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie) gmina może wspierać działalność kulturalną związaną z ochroną zabytków i tradycji prowadzoną przez organizacje pozarządowe (między innymi stowarzyszenia, parafie).

11. Bibliografia

1. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami;
2. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.;
3. Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach;
4. Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym;
5. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r.- Prawo budowlane;
6. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska;
7. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody;
8. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami;
9. Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej;
10. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie;
11. Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach;
12. Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach;
13. Ustawa z 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej;
14. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem;
15. Materiały udostępnione przez Urząd Miasta w Sławkowie;
16. Materiały konserwatorskie udostępnione przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Katowicach;
17. Katalog zabytków sztuki w Polsce. T.I, z. 12, 1953;
18. J. Pierzak, Zamek biskupów krakowskich w Sławkowie, Sprawozdania Archeologiczne, t. XLV, 1993;
19. Dzieje Sławkowa, Kraków 2001, praca zbiorowa p. red. F. Kiryka;
20. D. Adamczak, Drewniana architektura w Zagłębiu Dąbrowskim., Chorzów 2006, Katalog wystawy. Górnośląski Park Etnograficzny;
21. M. Kornecki, Z dziejów sztuki i kultury materialnej. [w:] Dzieje Sławkowa., pr. zb. p. red. F. Kiryka Kraków 2001;
22. J. Pierzak, Najdawniejsze dzieje. [w:] Dzieje Sławkowa., pr. zb. p. red. F. Kiryka Kraków 2001;
23. Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Miejskiej Sławków na lata 2011 - 2014, PDZ Alma;
24. www.nimoz.pl;
25. www.stat.gov.pl/gus;
26. www.isap.sejm.gov.pl;
27. www.skaskie.travel.

12. Spis tabel

1. Tabela nr 1. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków miasta Sławków;
2. Tabela nr 2. Obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków miasta Sławków;
3. Tabela nr 3. Spis stanowisk archeologicznych z terenu Sławkowa ujęte w gminnej ewidencji zabytków;
4. Tabela nr 4. Analiza SWOT;
5. Tabela nr 5. Kierunki i zadania w ramach Priorytetu nr I;
6. Tabela nr 6. Kierunki i zadania w ramach Priorytetu nr II;
7. Tabela nr 7. Kierunki i zadania w ramach Priorytetu nr III;
8. Tabela nr 8. Wykaz obiektów wpisanych do GEZ stanowiących własność gminy Sławków.